

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԱՊԱՆԻ «ՆՈՐՈԳՇԻՆ»
ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ԲԱՐԳՈՒՇԱՏԻ ԱՆԴԵԶԻՏՆԵՐԻ ՀԱՆՔԵՐԵՎԱԿՈՒՄՈՒՄ
2025-2027թ.թ. ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԵԼԻՔ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ
ԱԶԴԵՅՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԼՐԱՄՇԱԿՎԱԾ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Տնօրեն՝

Գ. Փարսյան

ԿԱՊԱՆ- 2025թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ	3
1	ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	4
2	ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	6
	2.1. Հանքերնական երկրաբանական կառուցվածքը	10
3	ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ	11
	3.1. Աշխատանքային ծրագրի և ՇՄԱԳ -ի կազմում	12
	3.2. Երկրաբանահանությային աշխատանքներ	12
	3.3. Հորատման աշխատանքներ	12
	3.4. Հորատման հրապարակների կառուցում	12
	3.5. Մաքրվածքների անցում	13
	3.6. Երկրաբանական փաստագրում	13
	3.7. Նմուշարկում	13
	3.8. <u>Լաբորատոր ուսումնասիրություններ</u>	13
	3.9. Գեոդեզիական աշխատանքներ	14
	3.10. Զրաերկրաբանական և ինժեներաերկրաբանական ուսումնասիրություններ	14
	3.11. Ճառագայթաչափական ուսումնասիրություններ	14
	3.12. Հաշվետվության կազմման աշխատանքային աշխատանքներ	14
	3.13. Այլ համակցված աշխատանքներ	14
	3.14. Փոխհատուցում հողօգտագործման համար	17
	3.16. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ	18
	3.17. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ	18
4	ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ	20
5	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	25
6	ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ	56
7	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴԻՐԶՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	68
8	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	71
9	ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ	73
	Բնապահպանական կառավարման պլան	90
	Օգտագործված գրականություն	92

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

- Օգտակար հանածոյի պաշարներ՝ օգտակար հանածոյի կուտակումներ, որոնց ծավալը, քանակը, որակը և տարածքային դիրքն ու ձևը որոշված են
- Հանքավայր՝ ընդերքի մաս, որը պարունակում է օգտակար հանածոյի պաշարներ (այդ թվում՝ կանխատեսումային), որոնք ստացել են երկրաբանատնտեսագիտական գնահատական.
- Օգտակար հանածոյի երևակում՝ ընդերքի տեղամաս, որում հայտնաբերվել է օգտակար հանածոյի առկայություն, որի քանակը, որակը և արդյունաբերական նշանակությունը դեռ որոշված չեն
- Օգտակար հանածոյի արդյունահանում՝ օգտակար հանածոյի դուրսբերումը հանքավայրերից և դրանց մեջ պարփակված օգտակար բաղադրիչների կորզմանն ուղղված աշխատանքների համալիր
- Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատական՝ երկրաբանական ուսումնասիրությունների և օգտակար հանածոների արդյունահանման ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունների բացահայտում և գնահատում
- Բնապահպանական միջոցառումների ծրագիր՝ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման/կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ
- Բնապահպանական կառավարման պլան՝ ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ և դրանց իրականացման մշտադիտարկման ցուցիչներ, որոնք հստակ են և չափելի՝ որոշակի ժամանակի ընթացքում
- Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ է, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող բույսերի և համակեցությունների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին:
- հնարավոր բերրի ապարներ՝ բուսականության աճի համար սահմանափակ բարենպաստ քիմիական և (կամ) ֆիզիկական հատկություններ ունեցող լեռնային ապարներ.
- հողի հնարավոր բերրի շերտ՝ հողային կտրվածքի ստորին մասը, որն իր հատկություններով համընկնում է հնարավոր բերրի ապարների հատկություններին.
- Հողի բերրի շերտ՝ հողային ծածկույթի վերին շերտի բուսահող, որն օգտագործվում է հողերի բարելավման, կանաչապատման, ռեկուլտիվացման նպատակներով Ռեկուլտիվացում՝ խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումների համալիր, որը կատարվում է 2 փուլով՝ տեխնիկական և կենսաբանական
- Ազդակիր համայնք՝ շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրությային փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցության ենթակա համայնքի (համայնքների) բնակչություն՝ ֆիզիկական և (կամ) իրավաբանական անձինք Խախտված հողեր՝ առաջնային տնտեսական արժեքը կորցրած և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ներգործության աղբյուր հանդիսացող հողեր:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

-Նախաձեռնող կազմակերպություն

Կապանի «Նորոգշին» ՍՊ ընկերություն,

ՀՀ. ք. Կապան, Մ. Հարությունյան 1ա/5

Գրանցման համար 27.110.01555

Գրանցման ամսաթիվ 2008-10-02

ՀՎՀՀ 09400653

- Նախատեսվող գործունեության անվանումը և նպատակը

Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Բարգուշատի անդեզիտների հանքերնակումում 2025-2027թ.թ. կատարվելիք երկրաբանական ուսումնասիրության (աշխատանքների ծրագիրը կազմված է ըստ Կապանի «Նորոգշին» ՍՊ ընկերության երկրաբանական առաջադրանքի:

Հանրապետությունում տնտեսական զարգացմանը զուգնթաց ավելացել են նաև շինարարական աշխատանքների ծավալները (շենքերի կառուցապատում, ճանապարհաշինություն և այլն) մարզում, որը հետագոտվող տարածաշրջանի շուկայում առաջացրել է շինանյութերի մեծ պահանջարկ, որն էլ նպաստել է ընկերությանը ձեռնամուխ լինել նոր հանքավայրերի շահագործմանը, ինչպես նաև հեռանկարային տեղամասերում պաշարների հաշվարկմամբ երկրաբանահետախուզական աշխատանքների կատարմանը՝ դրական արդյունքների դեպքում հետագայում շահագործման նպատակով:

Այդ նպատակի համար Կապանի «Նորոգշին» ՍՊ ընկերությունը նախատեսում է ՀՀ Սյունիքի մարզի Բարգուշատի անդեզիտների հանքերնակումում իրականացնել երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ օգտակար հանածոյի որակաքանակական հատկությունները պարզաբանելու համար, հետագայում շահագործելու նպատակով:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել սյունակային հորատման, մաքրվածքների անցման, մերկացումների փաստագրման, և նմուշարկման աշխատանքների համալիրով, ինչպես նաև կատարել անդեզիտների միներալային և քիմիական կազմերի, ֆիզիկամեխանիկական ցուցանիշների լաբորատոր ուսումնասիրություններ, պետրոգրաֆիական նկարագրություն ու ուսումնասիրել տեղամասի անդեզիտների ճառագայթահիգիենիկ հատկությունները:

Անդեզիտների ջարդման արգասիքների որակը պետք է ապահովի «Խիճ և կոպիճ խիտ լեռնային ապարներից շինարարական աշխատանքների համար» 8267-95 ՀՍ ԳՕՍ-ի և «Ավազ շինարարական աշխատանքների համար» 8736-2014 ԳՕՍ-ի տեխնիկական պահանջներին բավարարող վերջնարտադրանքների ստացումը:

Աշխատանքների շրջանը գտնվում է Կապանի կառուցվածքա-մետաղածնական գոտու արևելյան մասում և բնութագրվում է բավականին բարդ երկրաբանական կառուցվածքով, տարբեր հասակի ապարների մեծ տարատեսակներով:

Համաձայն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարի 2021 թվականի օգոստոսի 11-ի 06-Ն հրամանի հավելված 2-ի հրահանգի աղյուսակ 1-ի

հայցվող տեղամասը վերագրվում են 1բ խմբին հորիզոնական կամ սակավաթեք տեղադրմամբ շերտաձև մարմիններ՝ տեկտոնական գործընթացներով չխախտված կամ թույլ խախտված:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքներն կիրականացվեն հորատանցքերի ու մաքրվածքների անցման և համապատասխան նմուշարկման աշխատանքներով, օգտագործելով տարածքի մերկացումների տվյալները:

Օգտակար հանածոյի որակական հատկությունների (ֆիզիկատեխնիկական ցուցանիշների) ուսումնասիրությունները կիրականացվեն մասնագիտացված լաբորատորիայում: Կկատարվեն նաև օգտակար հանածոյի քիմիական և միներալոգիական ուսումնասիրություններ:

Հետախուզվելիք Բարգուշատի անդեզիտների երևակումը վարչատնտեսական առումով գտնվում է ՀՀ Սյունիքի մարզի Կապան խոշորացված համայնքի Արծվանիկ բնակավայրի վարչական տարածքում, տեղադրված է Արծվանիկ գյուղից 1.5 կմ հարավ-արևելք և դրադեղնում է մոտ 18.1 հա մակերես: Երևակումը տեղադրված է 1015-1150մ բացարձակ բարձրությունների միջև:

Երևակումը գտնվում է Կապան քաղաքից դեպի հյուսիս, հյուսիս-արևելք 15կմ հեռավորության վրա, որի հետ կապված է ասֆալտապատ ավտոմայրուղիով և մոտ 1 կմ գրունտային ավտոճանապարհով, որը բարեկարգման կարիք չունի:

Երևակման կենտրոնի աշխարհագրական կոորդինատներն են՝

39° 15' 09" - հյուսիսային լայնության

46° 29' 27" - արևելյան երկայնության

Երևակման հայցվող տարածքի ծայրակետերի կոորդինատներն են WGS-84 (ARMREF 02) կոորդինատային համակարգով:

1) $X_1 = 4348052.757$	$Y_1 = 8628487,520$	5) $X_5 = 4347426.205$	$Y_4 = 8628721.505$
2) $X_2 = 4348038.277$	$Y_2 = 8628754.697$	5) $X_6 = 4347421.274$	$Y_5 = 8628601.837$
3) $X_3 = 4347885.311$	$Y_3 = 8628849.250$	6) $X_7 = 4347755.183$	$Y_6 = 8628515.491$
4) $X_4 = 4347634.772$	$Y_3 = 8628872.053$		

Երևակման տարածքում նախկինում երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ չեն կատարվել:

Նկար 1.

2. ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Շեքտագրություն: Աշխատանքների շրջանը գտնվում է Կապանի կառուցվածքա-մետաղաձևական գոտու արևելյան մասում և բնութագրվում է բավականին բարդ երկրաբանական կառուցվածքով, տարբեր հասակի ապարների մեծ տարատեսակներով:

Հանքավայրի շրջանի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են միջին յուրայի հրաբխածին-նստվածքային, ստորին կավձի նստվածքային (մասնակիորեն մետամորֆացված), միջին-վերին, վերին չորրորդականի և ժամանակակից առաջացումներով): Շերտագրական կտրվածքը ըստ Է. Խարազյանի, Վ. Ամարյանի և ուրիշների ներքնից-վերև ներկայացված է հետևյալ կերպ.

Միջին յուրա (ստորին բայոս) J2b1: Ստորին հրաբխային շերտախումբ: Հաստվածքը ներկայացված է փշրաքարանման էպիդոտիզացված ավգիտային և պլագիոկլազային անդեզիտներ, անդեզիտաբազալտներ և դրանց պիրոկլաստներ (հերթափոխվող տուֆաարգիլիտների, տուֆափշրաքրերի, տուֆաավազաքարերի քվարցիտների ենթաշերտերով), որոնք մերկանում են Ողջի գետի հովտի լանջերին Կապան քաղաքի մոտակայքում:

Հանդիսանում են շրջանի առավել հին ապարները՝ տեղադրված են Կապանի բրախիանտիկլինալի առանցքային մասում, ունեն բավական սահմանափակ տարածում: Դրանց ընդհանուր հզորությունը 1000 մ է:

Միջին յուրա (վերին բայոս-ստորին բատ) J2b2-bt1: Այս (800-900 մ հզորությամբ) ապարները աններդաշնակորեն ծածկում են ստորին բատի ապարներին, ունեն սահմանափակ տարածում և նշվում են անտիկլինալի առանցքային մասում:

Ներկայացված են նշաքարային անդեզիտներով, հիալոկլաստիկ նշաքարային անդեզիտներով, անդեզիտադաքիտներով, դրանց տուֆերով, տուֆափշրաքարերով, իգնիբրիտներով, ինչպես նաև սահմանափակ տարածում ունեցող տուֆաավազաքարերի, ավազաքարերի ու կրաքարերի դարսաշերտերով (Գանձասարի շերտախումբ):

Վերին բայոսի-ստորին բատի կտրվածքը ավարտվում է տուֆաավազաքարերի ու ավազաքարերի դարսաշերտեր ներփակող պլազիոկլազային, մանդելշտեյնային քվարց-պլազիոկլազային պորֆիրիտների հաստվածքով:

Միջին յուրա (քելովեյի հարկ) J2k: Այս հասակի ապարները տարածված են Բաշքենդ գյուղի շրջանում, Աճանան-Կվարտ գետերի ջրբաժանային մասում, ինչպես նաև Ողջի գետի աջ և ձախ ափերին, Աճանան գետի ակունքային մասում:

Կտրվածքի հիմքում դրանք ներկայացված են կոնգլոմերատներով, կոպտահատիկ տուֆաավազաքարերի, կրաքարերի ոսպնյակներով վերին յուրայի ստորին ապտի ստորադաս ապարների առանձին գլաքարերով, ինչպես նաև կրիստալապլիտակլաստիկ պսամիտ-կոպճային չափերի տուֆերով, որոնք կտրվածքով դեպի վեր անցնում են կոպտաբեկոր լապիլա-մեծաբեկորային տուֆերի, տուֆաավազաքարերի, կոնգլոփշրա-քարերի և անդեզիտաբազալտային կազմի հիպոկլաստիտների:

Հատվածքի կազմում հանդիպում են նաև կարճ, փոքր հզորությամբ անդեզիտաբազալտների հոսքեր, հազվադեպ անդեզիտների և բազմաթիվ դիաբազային պորֆիրիտների դայկաներ: Հաստվածքի առավելագույն հզորությունը 400-500 մ է:

Վերին յուրա (օքսվորդ-ստորին տիտոն) J3ott: Օքսվորդ-ստորին տիտոնի նստվածքները հզոր օղակի ձևով եզրապատում են Կապանի շրջանի կենտրոնական մասի միջին յուրայի հրաբխածին ապարներին, դրանց վրա նստելով տրանսգրեսիվորեն և աննշան անկյունային աններդաշնակությամբ:

Դրանք ներկայացված են նշաքարային բազալտներով, անդեզիտաբազալտներով, անդեզիտներով, լապիլամեծաբեկորային և փսամիտային տուֆերով, տուֆաավազաքարերով, բազալտների և անդեզիտաբազալտների հիալոկլաստիտներով, կրաքարերի և կրաքարային տուֆերի դարսաշերտերով ու ոսպնյակներով:

Նստվածքային և հրաբխածին-նստվածքային ապարները լայնորեն տարածված են Ղազանչի, Գեղանուշ, Վաչագան և շարունակվում դեպի հյուսիս-արևմուտք մինչև Շղարշիկ գյուղ:

Վերին յուրա (ստորին տիտոն) J3tt: Այս հասակին են վերագրվում են Թափա լեռան Ինջավել լեռնաշղթայի (Կապանի շրջանի հյուսիսային մաս) կրաքարերը, ինչպես նաև Արծվանիկ, Շաբադան, Չափնի, Բարգուշատ, Վարդավանք, Դիցմայրի գյուղերի շրջանում լայնորեն տարածված նշաքարային բազալտները, անդեզիտները (փշրաքարային, առանց փշրաքարերի), դրանց տուֆերը, տուֆա-փշրաքարերը,

օրգանածին կրաքարերը, կոնգլոմերատները և ավազաքարերը: Հաստվածքի առավելագույն հզորությունը 250-300 մ է:

Վերին յուրա (վերին տիտոն) - ստորին կավիճ (միջին վալանժին) J3tt2 –K1v2: Կապանի հանքային դաշտի սահմաններից դուրս՝ «անտիկլինալային» ծալքի թևերում մերկանում են տիտոն-վալանժինի հարկի հասակի հրաբխանստվածքները, որոնք Կապանի շրջանի հյուսիսային և հյուսիս-արևելյան մասերում ներկայացված են խառնակազմ (պոլիմիկտային) կոնգլոմերատներով, կրաքարերով և կրաքարային ապարների ոսպնյակներով, ինչպես նաև բազալտային և անդեզիտաբազալտային կազմի հրաբեկորային ապարներով՝ տուֆախառնաքարերով և տուֆափշրաքարերով: Այս ապարները կազմում են Խուստուփ-Կարմրաքարի հրաբխանստվածքային շերտախումբը, որոնց հզորությունը տատանվում է 1500-2000մ-ի սահմաններում: Շերտախմբի ապարները մեծ տարածում ունեն Հալաջ-Քաշունի գետերի ջրբաժանային մասում, Սևաքար, Արծվանիկ, Ագարակ գյուղերի տարածքներում, ինչպես նաև Խուստուփ լեռնաշղթայի տարածքում:

Այդ հասակին են վերագրվում Կարմրաքարի նստվածքային և էֆուզիվ հաստվածքը, Խուստուփ-Չիմանի էֆուզիվ-մերձհրաբխային առաջացումները՝ բազալտներ, անդեզիտաբազալտներ, տրախիանդեզիտաբազալտներ, անդեզիտադափնիտներ և դրանց տուֆեր, տուֆափշրաքարեր, փշրաքարային լավաներ, կոնգլեփշրաքարեր, կրաքարեր, կոնգլոմերատներ, ավազաքարեր:

Այդ հաստվածքի ապարները մերկանում են գերազանցապես Կարմրաքար հանգստյան տան շրջանում, ծածկում են Կապանի անտիկլինալի հյուսիս-արևելյան թևի վերին յուրային վերին մասը:

Ներդաշնակ ծածկվում են ստորին կավճի Ագարակի ենթաշերտախմբի նորմալ ծովային նստվածքներով՝ կրաքարերով: Հաստվածքի հզորությունը 280-300 մ է:

Ստորին կավիճ (գոտերիվ-բարեմի հարկ) Kig-br: Գոտերիվ-բարեմի հասակի ապարները նստած են են Կապանի բրածիանտիկլինալի հյուսիս-արևելյան թևի կտրվածքի վերին մասում և մերկանում են Դվիթ Բեկ, Արծվանիկ գյուղերի շրջանում և Կարմիր Վանք լեռան սահմաններում:

Դրանք ներկայացված են կրաքարերով, մասամբ ավազաքարերով և կոնգլոմերատներով: Հաստվածքի հզորությունը 30-50-ից մինչև 400- 500 մ է:

Չորրորդական ժամանակաշրջան: Կապանի շրջանում չորրորդական հասակի ապարներն ունեն բավականին լայն տարածվածություն, ընդ որում բացի ժամանակակից՝ ալուվիալ, դելուվիալ, էլուվիալ և պրոլուվիալ նստվածքներից, մեծ տարածում ունեն նաև բազալտային կազմի լավաներն ու լավային հոսքերը, որոնց վերագրում են միջին չորրորդական հասակին:

Ստորին չորրորդական առաջացումներ Q: Ավելի երիտասարդ հասակի բազալտային լավաներ ու լավային հոսքեր հայտնի են Հալաջ (Դիցմայրի) գետի ձախափնյա մասում և Արծվանիկ գյուղի մոտակա տարածքներում:

Ստորին չորրորդական հասակի նստվածքներից են հանդիսանում նաև Ողջի գետի հին գետահովտային և դարավանդային նստվածքները, որոնք անմիջականորեն

նստած են յուրայի հասակի ողողամաշված ապարների վրա և ծածկված են ժամանակակից՝ ալուվիալ, էլուվիալ, պրոլուվիալ նստվածքներով: Գետահովտային ու դարավանդային նստվածքները բնութագրվում են թույլ շերտավորված և վատ տեսակավորված՝ 0-10մ չափի ավազակոպձային և 10-100 մ և ավելի մեծ չափերի հասնող ճալաքարա- գլաքարային գետաբերուկային նստվածքներով, որոնք ներկայացված են լավ մշակված կլորավուն էլիպսոիդալ տեսակներով: Վերջիններս մեծ տարածում ունեն Ողջի գետի աջափնյա տեղամասում, որոնց հզորությունը տատանվում է 15-20 մ -ի սահմաններում:

Կավային նստվածքներն ու կավերը նույնպես լայն տարածում ունեն շրջանում և տեղադրված են փխրահողային (լոսային) կավավազների տակ, նույնպես նստած են վերին յուրայի հասակի հրաբխախին և հրաբխանստվածքային ապարների վրա:

Վերին չորրորդական առաջացումներ Q_ա: Այս հասակի առաջացումներին են վերագրվում վերին և ստորին ենթահունային դարավանդային նստվածքները, որոնք ներկայացված են գլաքարերով, ավազակավերով և ավազներով: Դրանք տեղաբաշխված են Ողջի գետի միջին հոսանքի աջ ափին:

Այս առաջացումները գտնվում են Ողջի գետի ստորին հոսքի լայնացված մասում և ներկայացված են հզոր (մինչև մի քանի տասնյակ մետր) հզորությամբ մեծաքարա-գլաքարային և ավազակավավազային ալյուվիալ-պրոլուվիալ նստվածքներով:

Ժամանակակից Q_բ առաջացումները ներկայացված են դելյուվիալ, ալյուվիալ-պրոլուվիալ խճազլաքարային, ավազազլաքարային, ավազականային նստվածքներով: Դելյուվիալ առաջացումները զարգացած են լեռնալանջերում և ունեն ոչ մեծ հզորություն, իսկ ալյուվիալ-պրոլուվիալ առաջացումները՝ Ողջի գետի ավազանում: Ներկայացնում են դրանք ավազակոպձային ապարների ժամանակակից հունային առաջացումներ:

Ինտրուզիվ ապարները ներկայացված են կազմի ոչ մեծ բազմազանությամբ, փոխակերպվածության աստիճանով և տարածումով :

Միջին յուրայի ստորին բաթի անդեզիտադալիտները, քվարցային դիորագիտները խոշոր և մանր շտոքանման, սիլանման և ժայթքային մարմինների տեսքով տեղաբաշխված են միջին յուրայի ստորին բայոսի հասակի փշրաքարանման անդեզիտների, անդեզիտաբազալտների և այլ ապարների մեջ:

Ուշ յուրայի՝ V₃ հասակի գաբրոների շտոքանման և դայկանման մարմինները հանդիպում են վերին յուրայի բայոս- բաթի և տիտոնի հասակի ապարներում:

Ստորին կավճի խոշորպորֆիրային բազալտների շտոքների և սիլերը տեղաբաշխված են վերին յուրայի հասակի բազալտներում, անդեզիտաբազալտներում և այլ ապարներում:

Միջին էոցենի դիորիտ-պորֆիրիտներ տեղաբաշխված են ստորին կավճի անդեզիտների, մերգելային կրաքարերի, տուֆափշրաքարերի մեջ:

Տեկտոնական տեսակետից շրջանը իրենից ներկայացնում է մոնոկլինորիում, որի առանցքն անցնում է Կապան քաղաքի վրայով հյուսիս-արևմտյան ուղղությամբ (310-320°) անկման անկյունը 30-45°), որի թևերը բարդեցված են երկրորդական

ծալքավորությամբ: Դրա հյուսիս-արևմտյան թևում հստակ առանձնանում է Ագարակ-Կարմրավանքի անտիկլինալը, որի առանցքը ևս ունի հյուսիս-արևմտյան (325-335°) տարածում:

Երկրորդական ծալքերը կազմված են վերին յուրայի և կավճի ապարներով, առանձին դեպքերում բարդեցված են միջօրեական և լայնական ուղղությամբ ձգվող խզումներով:

Կապանի կառուցվածքա-մետադաճնային գոտին իրենից ներկայացնում է փոքր Կովկասի Ալավերդի-Կապանի կամ Սոմխեթա-Ղարաբաղի մեղմաթեք ծալքավորման հարավ-արևելյան մասը:

Կապանի հանքային շրջանը նաև իրենից ներկայացնում է Զանգեզուրի հանքային մարզի արևելյան մի մասը (Ս. Ս. Մկրտչյան) որը Խուստուփ-Գիրաթաղի խորքային բեկվածքով բաժանված է երկու մասերի՝ «Արևմտյան» կամ Մեղրի-Սիսիանի և «Արևելյան» կամ Կապանի:

Համեմատաբար հին առաջացումները, որոնք մերկանում են Կապանի շրջանի սահմաններում, հանդիսանում են միջին յուրայի ստորին բայոսի հարկի հասակի ապարները, որոնք կազմում են Կապանի բրախիանտիկլինալային ծալքի միջուկը: Վերջիններիս տակ տեղադրված ավելի հին հասակի ապարներ, շրջանում չեն մերկանում: Ըստ Ս. Ս. Մկրտչյանի հավանաբար դրանց տակ տեղադրված են ստորին պալեոգոյան դարաշրջանի կամ միջբեմբրիի հասակի ինտենսիվ տեղախախտված մետամորֆային ապարների համալիրները:

Յուրայի և Կավճի հասակի ապարների համալիրները կտրված են բազմաքանակ ներժայթքային և երակային ապարներով:

2.1. Հանքերևակման համառոտ երկրաբանական կառուցվածքը

Ուսումնասիրվելիք Բարգուշատի անդեզիտների երևակման օգտակար հանածոն կապված է վերին յուրայի ստորին տիտոնի հասակի անդեզիտների հոսքին:

Ըստ նախնական դիտարկումների երևակման ամբողջ տարածքը ներկայացված է անդեզիտներով, որոնք ոչ համատարած ծածկվում են ժամանակակից դելյուվիալ կավավազային նստվածքներով (Գծագրական հավելված 1, 2):

Դելյուվիալ առաջացումները երևակման սահմաններում ունեն սահմանափակ տարածում և հզորություն: Ներկայացված են դրանք մանրաբեկոր նյութով՝ թույլ ցեմենտացված կավավազային խառնուրդով: Դելյուվիալ առաջացումների հզորությունը ըստ նախնական դիտարկումների չի գերազանցում 0.3 մ:

Անդեզիտները հանդիսանում են շրջանում լայն տարածում ունեցող հզոր լավային հոսքի մի հատված, որոնք երևակման տարածքում բավական լավ մերկացած են:

Ներկայացված են դրանք մոխրագույն, տարբեր աստիճանի ճեղքավորված, մասամբ բեկորատված տարատեսակներով:

Ապարում մակրոսկոպիկ դիտարկվում են դաշտային սպատի բաց գույնի բյուրեղների պորֆիրային ներփակումներ: Տարածքի հարավային մասերում անդեզիտներում դիտվում է ապարի որոշակի փոփոխություն:

Ըստ կատարված նախնական մակրոսկոպիկ դիտարկումների տվյալների ակնկալվում է, որ երևակման անդեզիտների պետրոգրաֆիական (միներալոգիական) կազմերը և ֆիզիկամեխանիկական հատկությունները կլինեն բավականին կայուն:

Երևակման տարածքը թեև ունի բավական կտրտված ռելիեֆ, սակայն դրա տարածքում սողանքային երևույթներ և փլուզումներ հայտնաբերված չեն:

Հետախուզվող երևակման օգտակար հանածոյի մարմինը ներկայացնում է հզոր լավային հոսքի մաս, որը ըստ երկրաբանական կառուցվածքի բարդության, համաձայն «Շինարարական և երեսապատման քարերի հանքավայրերի պաշարների դասակարգման կիրառման» հրահանգի վերագրվում է 1-ին խմբի բ) ենթախմբին:

3. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծրագիրը կազմված է նկատի ունենալով երևակման պարզ երկրաբանական կառուցվածքը (1բ ենթախումբ), տարածքի ռելիեֆը, չափսերը, օգտակար հաստվածքի մեծ հզորությունը, ինչպես նաև «Շինարարական և երեսապատման քարերի հանքավայրերի պաշարների դասակարգման կիրառման հրահանգի» հանձնարարականները:

Հետախուզվող տարածքի կտրտված ռելիեֆի պայմաններում որպես հետախուզամիջոց են ընտրվել սյունակային հորատման հորատանցքերը և մաքրվածքները: Հետխուզափորվածքները կանցկացվեն միջորեական ուղղությամբ ձգվող լեռնաբազկին հատող ուղղությամբ ձգվող հետախուզագծերի վրա (Գծագրական հավելված 2):

Երևակումում ստեղծված հետախուզական ցանցը թույլ է տալիս հետախուզված պաշարները ըստ հետախուզվածության աստիճանի գնահատել ըստ A+B կարգերի, ընդ որում, առաջնահերթ մշակման ենթակա A կարգի պաշարների հետախուզումը երևակման բարձրադիր՝ հյուսիսային մասում:

Հաշվի առնելով Բարգուշատի երևակման անդեզիտների ճեղքավորվածությունը և մասամբ բեկորատվածությունը նախատեսվում է դրանք ուսումնասիրել որպես հումք շինարարական խճի և ավազի արտադրության համար: Օգտակար հանածոն իր որակական հատկություններով պետք է ապահովի «Խիճ շինարարական աշխա-տանքների համար» 8267-95 ՀՍՀ ԳՕՍՀ-ի և «Ավազ շինարարական աշխատանքների համար» 8736-2014 ԳՕՍՀ-ի տեխնիկական պահանջներին համապատասխան վերջնաարտադրանքների ստացումը:

3.1. Աշխատանքային ծրագրի և ՇՄԱԳ -ի կազմում

Մինչև Ծրագրի և նախահաշիվային փաստաթղթերի կազմելը, պետք է կատարել հայցվող տարածքի տեղազննում, ծանոթանալ ֆոնդային և հրատարակված նյութերին,

գործող հրահանգներին և ԳՈՍՏ-երին, ապա գնահատել ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա:

3.2. Երկրաբանահանույթային աշխատանքներ

Երկրաբանահանույթային աշխատանքներն իրականացվելու են ընդհանուր 18.1 հա տարածքում՝ հանքավայրի 1:2000 մասշտաբի երկրաբանական քարտեզի կազմման նպատակով: Այն նախատեսվում է կատարել նույն մասշտաբի տոպոգրաֆիական հիմքի վրա:

3.3. Հորատման աշխատանքներ

Օգտակար հանածոյի մարմնի լրիվ հզորության բացման, ուսումնասիրման ու նմուշարկման համար նախատեսվում է կատարել մեխանիկական պունակային հորատում:

Նախատեսվում է հորատել 47մ, 54մ, և 65մ խորության 3 հորատանցքեր, 166 գծ.մ ընդհանուր խորությամբ, անդեզիտային կազմի ապարներում:

Հորատանցքի համարը	Խորությունը, մ
Հորատանցք 1	54
Հորատանցք 2	65
Հորատանցք 3	47
Ընդամենը	166

Հորատումը կատարվելու է պայմանագրային հիմունքներով, մասնագիտացված խմբի կողմից, ամրակապման կիրառմամբ, 112 մմ և 93 մմ տրամագծերի հորատման թագիկներով, որը պետք է ապահովի ոչ պակաս 80% հորատահանուկի ելք: Հորատումը կատարվելու է ուղղաձիգ ուղղությամբ՝ 90° անկյան տակ:

3.4. Հորատման հրապարակների կառուցում

Հորատման հրապարակների կառուցումը նախատեսվում է հորատման հաստոցի տեղակայման տեղերում: Դրանց չափերը պետք է բավականացնեն հաստոցի տեղաբաշխման համար և ունենան հորիզոնականին մոտ դիրք: Հրապարակները տեղակայված են լինելու արդեն գոյություն ունեցող կամ նոր կառուցված մոտեցման ճանապարհներին կից: Վերոնշյալի հաշվառմամբ նախատեսվում է $4 \times 8 \text{ մ}^2$ մակերեսով և 0.5 մ միջին խորությամբ հարթեցված 3 հորատման հրապարակների կառուցում, որոնց ընդհանուր ծավալը կկազմի՝ $48.0 \text{ մ}^3 (3 \times 4 \times 8 \times 0.5)$:

3.5. Մաքրվածքների անցում

Մաքրվածքների անցումը նախատեսվում է անդեզիտների ուսումնասիրման, նմուշարկման և օգտակար հանածոյի մարմնի եզրագծման, համար:

Ընդամենը նախատեսվում է մոտ 3 մ երկարության, 2 մ միջին լայնության և միջինը 1,8մ բարձրությամբ ճակատ ունեցող 8 մաքրվածքների անցում, որոնց ընդհանուր ծավալը կկազմի $43,2 \text{ մ}^3 (3 \times 2 \times 1,8 \times 8 \times 2)$:

3.6. Երկրաբանական փաստագրում

Մանրամասն երկրաբանական փաստագրման են ենթակա բոլոր հետախուզական փորվածքները, այդ թվում.

- 3 հորատանցքեր՝ 166 գծ.մ,
- 8 մաքրվածքներ՝ 24 գծ.մ,

Երկրաբանական փաստագրման աշխատանքներ նախատեսվում է կատարել 1: 100 մասշտաբով՝ դրանց ընդհանուր ծավալը կկազմի 190 ծգ.մ:

3.7. Նմուշարկում

Օգտակար հանածոյի նմուշարկումը նախատեսվում է լաբորատոր պայմաններում դրանց որակական հատկանիշների պարզաբանելու համար:

Ֆիզիկամեխանիկական ուսումնասիրությունների նպատակով հորատանցքերից նախատեսվում է վերցնել մինչև 10 մ երկարության 17 հանուկային նմուշ:

Մաքրվածքներից ու մերկացումներից նախատեսվում է վերցնել համախառն շտուֆային նմուշները դրա ճակատային մասից, ուղղաձիգ ուղղությամբ, օգտակար հաստվածքի ամբողջ բացված հզորությամբ (մեկական յուրաքանչյուր փորվածքից): Նախատեսվում է վերցնել նաև 20x20x20 սմ չափերով 2 մենաքարային նմուշ՝ սեղմման ժամանակ ապարի ամրության սահմանի որոշման համար:

Մակերեսային փորվածքներից ֆիզիկամեխանիկական փորձարկումների համար վերցված նմուշների ընդհանուր քանակը կկազմի. համախառն՝ 8 նմուշ, մենաքարային՝ 2 նմուշ:

Վերցված շարքային նմուշներից 2-ը կենթարկվեն նաև քիմիական անալիզի:

3.8. Լաբորատոր աշխատանքներ

Լաբորատոր աշխատանքները կիրականացվեն պայմանագրային հիմունքներով: «Անալիտիկ» ՓԲ ընկերության լաբորատորիայում կկատարվեն ֆիզիկամեխանիկական փորձարկումներ՝ 27 նմուշ :

Գիտությունների ազգային ակադեմիայում կիրականացվեն 2 նմուշների պետրոգրաֆիական ուսումնասիրություններ և 2 նմուշների քիմիական անալիզ:

3.9. Գեոդեզիական աշխատանքներ

Երևակման տարածքում նախատեսվում է կատարել 1:2000 մասշտաբի տեղագրական հանույթ 18.1 հա տարածքի վրա բոլոր փորվածքների գործիքային տեղանշմամբ տոպոգիմքի վրա, որի հենքի վրա կկազմվի հանքավայրի նույն մասշտաբի երկրաբանական քարտեզ:

3.10. Ջրաերկրաբանական և ինժեներաերկրաբանական ուսումնասիրություններ

Հանքավայրի ջրաերկրաբանական և ինժեներաերկրաբանական պայմանների պարզաբանման նպատակով դաշտային աշխատանքների ընթացքում նախատեսվում է կատարել համապատասխան դիտարկումներ: Յուրաքանչյուր հորատանցքում նախատեսվում է հետևել ջրի առկայությանը՝ ներկայության դեպքում ֆիքսել գետնաջրերի հայելու խորությունը:

3.11. Ճառագայթաչափական ուսումնասիրություններ

Օգտակար հանածոյի ճառագայթահիգիենիկ հատկությունները պարզաբանելու համար տարածքում նախատեսվում է կատարել ռադիոակտիվ ճառագայթաչափման աշխատանքներ, որոնց հիման վրա կտրվի դրա ճառագայթա-հիգիենիկ գնահատականը:

3.12. Հաշվետվության կազմման աշխատանոցային աշխատանքներ

Դաշտային աշխատանքների և լաբորատոր ուսումնասիրությունների ավարտից հետո, դրական արդյունքների դեպքում, նախատեսվում են աշխատանոցային աշխատանքներ որոնց ընթացքում.

- կտրվի հանքավայրի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատականը,
- կկազմվի հանքավայրի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատմամբ և պաշարների հաշվարկմամբ երկրաբանական հաշվետվություն:

3.13. Այլ համակցված աշխատանքներ

3.13.1. Բեռների և անձնակազմի փոխադրում

Բեռների, նմուշների և անձնակազմի փոխադրումը նախատեսվում է իրականացնել մարդատար ավտոմեքենաներով՝ I և III կարգի ավտոճանապարհներով:

Տրանսպորտային ծախսերի արժեքը հաշվարկվում է դաշտային աշխատանքների և ժամանակավոր կառույցների արժեքների 5 %-ի չափով:

3.13.2. Ստեղծման ճանապարհների կառուցում

Հորատման ինքնագնաց հաստոցի մինչև հորատման կետ տեղաշարժը ապահովելու նպատակով նախատեսվում է 3 մ լայնության ու 480 մ ընդհանուր երկարության մոտեցման ճանապարհների շինարարություն (Գծ. հավելված 1): Ճանապարհի մոտ 0.75մ² միջին ընդլայնական կտրվածքի պարագայում ճանապարհների շինարարության ընդհանուր ծավալը կկազմի 1080 մ³ (480×3×0.75):

3.13.3. Խախտված հողերի ռեկուլտիվացիա

Մաքրվածքների անցման ու հորատահրապարակների կառուցման ժամանակ հողի վերին շերտի պահպանման նպատակով ծրագրով նախատեսվում է դրանց տարածքից նախապես հանել հողային շերտը և պահեստավորել, իսկ աշխատանքների ավարտից հետո լանդշաֆտի վերականգնման նպատակով հետ փռել:

Ռեկուլտիվացիայի ենթակա հողի ծավալը հաշվարկվում է ելնելով ճանապարհների, 3 հորատման հրապարակների և 8 մաքրվածքների մակերեսներից:

Բարեկարգման ենթակա մաքրվածքների մակերեսը կազմում է $8 \times 3 \times 2 = 48 \text{ մ}^2$, ճանապարհինը 1440մ², հորատման հրապարակներինը՝ $3 \times 8 \times 4 = 96 \text{ մ}^2$:

Վերականգնման ենթակա ընդհանուր մակերեսը կազմում է 1584մ², ծավալը 1171,2մ³ այդ թվում՝

- հորատման հրապարակներ $96\text{մ}^2 / 48\text{մ}^3$ որից 19մ^3 հողի շերտի հետ խառը լանջային փուխը նստվածքները

- մաքրվածքների $48\text{մ}^2 / 43.2\text{մ}^3$ որից 9.6մ^3 հողի շերտի հետ խառը լանջային փուխը նստվածքները:

- ճանապարհ $1440\text{մ}^2 / 1080\text{մ}^3$ որից 216մ^3 լանջային փուխը նստվածքներ/

Այդ ծավալները կարճաժամկետ կուտակվում են խախտված տարածքների անմիջական հարևանությամբ առանձին-առանձին և աշխատանքների անմիջապես ավարտից հետո ամբողջությամբ օգտագործվում են խախտված հողատարածքների վերականգնման համար:

Աշխատանքները կատարվելու են մեխանիկական եղանակով:

Ռեկուլտիվացման աշխատանքները կանոնակարգվում են՝ ՀՀ կառավարության 14.12.2017թ. թիվ 1643-Ն որոշման պահանջների համապատասխան:

Խախտված տարածքների լեռնատեխնիկական վերականգնումները իրականացվելու են հետևյալ հերթականությամբ՝ նախ կփովեն խիստ ճեղքավորված անդեզիտի կտորները կհարթեցվեն որի վրա այնուհետև 0.2մ բարձրությամբ շերտով, կփովեն առանձին կուտակված հողաբուսական նյութի խառնուրդով լանջային փուխը նստվածքներ:

Կուտակված ապարների տեղափոխումը և հարթեցումը կկատարվի բուլդոզերի օգնությամբ:

Խախտված տարածության լեռնատեխնիկական վերականգնման համար ծախսերի խոշորացված հաշվարկները, կատարված ՀՀ կառավարության 18.08.2021թ. N 1352-Ն որոշման պահանջներին համապատասխան տրված են ստորև:

Աշխատանքների արժեքի կառուցվածքը ներկայացվում է հետևյալ բանաձևով՝

$U = \Sigma O + \Sigma + \Sigma + \Sigma n + \Sigma m$ որտեղ՝

U – աշխատանքների արժեքն է

ΣO – ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների բոլոր միջոցառումների ծախսերի հանրագումարն է

Σ – ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների կատարման համար նախատեսված շահույթն է

Σ – ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների կատարման համար նախատեսված հարկերն են

Σn – ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների նախագծման ծախսերն են

Σm – ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների մեղմացման միջոցառումների ծախսերն են:

Աշխատանքների արժեքի հաշվարկներն իրականացվում են՝ ընդգրկելով հողերի ռեկուլտիվացման տեխնիկական և կենսաբանական փուլերի աշխատանքների բոլոր միջոցառումների հետևյալ ծախսատեսակները՝

1) նյութերի արժեքը. Աղ 1

2) Աշխատավարձը. Աղ. 2

3) մեքենաների և մեխանիզմների շահագործման արժեքը. Աղ. 3

4) հարկեր, այլ ծախսեր, անուղղակի ծախսերը աղ. 4

5) նախագծման ծախսերը-չեն հաշվարկվել, քանի որ առանձին ռեկուլտիվացիայի նախագիծ չի ներկայացվում

Խախտված հողատարածքների վերականգնման ծախսերի խոշորացված հաշվարկները նյութերի ծախսի հաշվարկը

աղյուսակ 1

Աշխատանքի անվանումը, օգտագործվող սարքավորումը	Ծախսվող նյութի անվանումը	Նյութերի ծախսերը, Լ	Նյութերի արժեքները	
			միավորի արժեքը, դրամ	ընդհանուր արժեքը, հազ. դրամ
Հեռացված ապարների ետ փռում և հարթեցում (բուլդոզերով)	դիզ. վառելիք	350	460	161.0
	դիզ. յուղ	2	4000	8.0
	այլ քսուքներ	1	4000	4.0
Ընդամենը				173.0

Աշխատավարձի ֆոնդի հաշվարկը

աղյուսակ 2

Պաշտոնը կամ մասնագիտությունը	Աշխատանքի տևողությունը, ամիս	Քանակը	Ամսական աշխատավարձը, հազ. դրամ	Աշխատավարձի ֆոնդը, հազ. դրամ
Երկրաբան	0.2	1	150.0	30.0
Բուլդոզերավար	0.2	1	150.0	30.0
Ընդամենը	0.2	2	300	60.0

Ամորտիզացիոն ծախսերի հաշվարկը

աղյուսակ 3

Մեխանիզի անվանումը	Քանակը հատ	Հաշվեկշռային արժեքը հազ. դրամ	Ամորտիզացիայի %-ը	Ամորտիզացիայի տարեկան գումարը, հազ.դրամ	Ամորտիզացիայի ամսական գումարը, հազ. դրամ	Ամորտիզացիայի Ընդհանուր գումարը, հազ.դրամ
Բուլդոզեր	1	5 000	10	500.0	41.7	1.9
Ընդամենը						1.9

Շահագործման ծախսերի նախահաշիվ

աղյուսակ 4

Ծախսերի հոդվածները	Նորմը %	Չափման միավորը	Գումարը հազ. դրամ
Նյութեր	-	հազ. դրամ	173.0
Աշխատավարձ	-	հազ. դրամ	60.0
Մոց. ապահովման փոխանցումներ	10	հազ. դրամ	6,0
Ամորտիզացիա	-	հազ. դրամ	1.9
Ընդամենը		հազ. դրամ	239,0
Անուղղակի ծախսեր	10	հազ. դրամ	24,0
Ընդամենը		հազ.դրամ	263,0
Չնախատեսված ծախսեր	10	հազ.դրամ	26,3

Ընդամենը		հազ.դրամ	289,3
Շահութահարկ	10	հազ.դրամ	29,0
Ամբողջը		հազ.դրամ	318,3
1մ ² մակերեսի վերականգնման աշխատանքների համար անհրաժեշտ ծախսը	-	դրամ	201,0

Տեխնիկական ռեկուլտիվացումից հետո կատարվում է կենսաբանական ռեկուլտիվացիա:

Կենսաբանական ռեկուլտիվացում կկատարվի ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում խախտված հողատարածությունների վերականգնված 0,16հա տարածքի վրա:

Իբրև կենսաբանական ռեկուլտիվացիայի եղանակ կկիրառվի հիդրոցանքի եղանակը:

Լուծույթի պատրաստման համար անհրաժեշտ բաղադրիչները և պատրաստման կարգը՝

-բենտոնիտի փոշին խառնում են ջրի հետ 12-15ժամվա ընթացքում;

-այնուհետև ավելացնում են հանքային պարարտանյութը և սերմերի տեսակներ:

Նյութերի տեսակարար ծախսերը և կենսաբանական ռեկուլտիվացիայի արժեքը հաշվարկվել են բենտոնիտային կավերի, հանքային պարարտանյութի, սերմերի, ոռոգման ջրի մոտավոր ծավալների և տրանսպորտային ծախսերի հիման վրա (աղյուսակ 5):

1հա տարածքի կենսաբանական ռեկուլտիվացիայի համար անհրաժեշտ նյութերի ծխսերը

աղյուսակ 5

h/h	Նյութերի անվանումը	Նյութերի ծախսը			
		ծախսը 1մ ³ լուծույթի պատրաստման համար, կգ/ մ ³	ծախսը 1հա-ի համար կգ/ հա	1կգ նյութի գինը, դրամ	1հա արժեքը Հազ. դրամ
1	Բենտոնիտային կավի փոշի	38	1900	50	95.0
2	Սերմեր	1.5	75.0	150	11.3
3	Միներալային պարարտանյութ (սելիտրա)	4.5	220.0	140	30,8
4	Տեխնիկական ջուր	955	47750.0	11	0.6
	ընդամենը				138.4
5	Տրանսպորտ. ծախսեր 15%				20.8
	Ամբողջը				158,5

1հա տարածքի կենսաբանական ռեկուլտիվացիայի ծախսերի նախահաշիվ

Աղյուսակ 6

Ծախսերի հոդվածները	նորմը%	Զափման միավորը	Գումարը հազ. դրամ 1հա վրա
Նյութեր	-	հազ. դրամ	158,5
Աշխատավարձ	-	հազ. դրամ	15.0

Ընդամենը ուղղակի ծախսեր	-	հազ. դրամ	173,5
Անուղղակի ծախսեր	5	հազ. դրամ	8,5
Ամբողջը	-	հազ. դրամ	182,0
Շահույթ	10	հազ. դրամ	18,0
Լրիվ	-	հազ. դրամ	200,0

Կենսաբանական ռեկուլտիվացիայի նպատակով կօգտագործվի կորնգան տեսակի բազմամյա խոտաբույսը:

Կենսաբանական ռեկուլտիվացման ծախսը կկազմի

$0.16\text{հա} \times 200\,000 \text{ դրամ/հա} = 32,0 \text{ հազ. դրամ:}$

Ընդամենը լեռնատեխնիկական և կենսաբանական ռեկուլտիվացման ծախսերը կկազմեն՝ $318,3 + 32,0 = 350,3 \text{ հազ.դրամ:}$

3.14. Փոխհատուցում հողօգտագործման համար

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ժամանակ ժամանակա-վորապես օգտագործումից դուրս եկած հողերի ընդհանուր մակերեսը կազմում է՝ հորատահրապարակներ 96մ^2 կամ 0.0096հա , մաքրվածքներ – 48մ^2 կամ 0.0048հա , ճանապարհներ 1440մ^2 կամ $0,144\text{հա}$: Ընդամենը – 0.16հա :

Հողօգտագործման համար վնասի փոխհատուցման գումարը համայնքներին կկազմի $0.16\text{հա} \times 450000 = 72000 \text{ դրամ:}$

3.15. Նախատեսվող աշխատանքների ծավալները

Հ/հ	Աշխատանքների տեսակը	Չափման միավորը	Ծավալը
1	Տոպոհանույթ՝ 1:2000 մասշտաբի	հա	18,1
2	Երկրաբանական քարտեզագրում՝ 1:2000 մասշտաբի	հա	18,1
3	Հորատանցքերի հորատում	գծ.մ	166
4	Մաքրվածքների անցում	մ ² /մ ³	48/43,2
5	Երկրաբանական փաստագրում	մ	190
6	Նմուշարկում և լաբորատոր հետազոտություններ		
	Ֆիզ.մեխ.փորձարկումներ	նմուշ	27
	Քիմիական անալիզներ	նմուշ	2
	Պետրոգրաֆիական ուսումնասիրություններ	նմուշ	2
7	Հորատման հրապարակների կառուցում	մ ² /մ ³	96/48
8	Մոտեցման ճանապարհների կառուցում	մ ² /մ ³	1440/1080
9	Խախտված հողերի բարեկարգում	մ ² /մ ³	144/91,2
10	Հիդրոերկրաբանական և ինժեներաերկրաբանական դիտարկումներ		+
11	Ճառագայթահիգիենիկ իրավիճակի գնահատում		+
12	Հանքավայրի արդյունաբերական գնահատում		+
13	Պաշարների հաշվարկով հաշվետվության կազմում և ձևավորում		+

3.16. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Բարգուշատի անդեզիտների երևակումում 2025-2027թթ. ծրագրված երկրաբանահետախուզական աշխատանքների արդյունքներով կկատարվի պաշարների հաշվարկ արդյունաբերական A+B+C₁ կարգերով, կտրվի հանքավայրի երկրաբանա-տնտեսական գնահատականը,:

Օգտակար հաստվածքի սպասվող միջին 21 մ հզորության պարագայում, ապագա հանքավայրի ակնկալվող շինարարական խճի պաշարները կկազմեն մոտ 3.8 մլն.մ³:

3.17. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների անվտանգությունն ապահովելու համար նախատեսվում է իրականացնել անվտանգության տեխնիկական հրահանգի բոլոր պահանջները:

Աշխատանքները կկատարվեն ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության պահանջների, երկրաբանահետախուզական աշխատանքների անվտանգության նորմատիվային փաստաթղթերի և այլ նորմատիվային ակտերի համապատասխան:

Սույն ծրագիրը նախատեսում է բոլոր տեսակի աշխատանքների անվտանգ կատարումը: Աշխատանքների կազմակերպիչները պարտավոր են.

- կատարել պլանային աշխատանքներ ուղղված արտադրական վնասվածքների բացառմանը;
- ժամանակին, ոչ ուշ քան երեք ամիսը մեկ աշխատակիցների հետ անցկացնել հրահանգավորում անվտանգության տեխնիկայի գծով;
- աշխատանքի ընդունվող բոլոր աշխատողների հետ անցկացնել նախնական ուսուցում անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ;
- բոլոր մասնագիտությունների գծով աշխատողներին ապահովել աշխատանքների անվտանգ կատարման հրահանգներով;
- բանվորներին ապահովել բանվորական արտահագուստով և անհատական պաշտպանիչ միջոցներով;
- տրանսպորտային և հորատման մեքենաների և մեխանիզմների ղեկավարումը թույլատրել այն անձանց, որոնք անցել են հատուկ ուսուցում և ունեն այդ մեքենաները կամ մեխանիզմները ղեկավարելու իրավունքի վկայական:

Աշխատանքների ընթացքում՝ պահպանել Առողջապահության նախարարի 2012 թվականի սեպտեմբերի 19-ի թիվ 15-Ն հրամանով հաստատված սանիտարական կանոնների և նորմերի պահանջները

4. ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ

Արդյունահանման նպատակով երկրաբանահետախուզական աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվությունը կազմելիս ընկերությունն առաջնորդվել է բնապահպանական օրենսդրության պահանջներով, որոնք ամրագրված են հետևյալ իրավական ակտերում.

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրություն

Ըստ ՀՀ Սահմանադրության (ընդունվել է 1995թ., փոփոխվել 2005 և 2015 թվականներին) 10-րդ հոդվածի “Պետությունն ապահովում է շրջակա միջավայրի պահպանությունը և վերականգնումը, բնական պաշարների ողջամիտ օգտագործումը”:

Հոդված 33.2-ով սահմանված է որ. “Յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի ապրելու իր առողջությանը և բարեկեցությանը նպաստող շրջակա միջավայրում, պարտավոր է անձամբ և այլոց հետ համատեղ պահպանել և բարելավել շրջակա միջավայրը”:

1991 թվականից առ այսօր ավելի քան 25 օրենսգրքեր և օրենքներ են ընդունվել, որոնք կարգավորում են շրջակա միջավայրի հետ կապված իրավահարաբերությունները:

Հայաստանի Հանրապետության հողային օրենսգիրք

Հողօգտագործման և հողի աղտոտման հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության Հողային օրենսգրքով (ընդունված 02.05.2001): Ելնելով օրենսգրքի պահանջներից ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվել են “Հողերն աղտոտումից պահպանելու ընդհանուր պահանջների, հողն աղտոտող վնասակար նյութերի ցանկի և հողերի աղտոտվածության աստիճանի գնահատման տեխնիկական կանոնակարգը հաստատելու մասին” (24.08.2006 թիվ 1277-Ն), «Հողի բերրի շերտի օգտագործման կարգը հաստատելու, հայաստանի հանրապետության կառավարության 2002 թվականի սեպտեմբերի 19-ի N 1622-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու եվ 2001 թվականի ապրիլի 12-ի N 286-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» (08.09.2011թ.-ի N1396-Ն), «Հողերի ռեկուլտիվացմանը ներկայացվող պահանջները եվ խախտված հողերի դասակարգումն ըստ ռեկուլտիվացման ուղղությունների սահմանելու եվ հայաստանի հանրապետության կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի N 750-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» (14.12.2017թ.-ի N1643-Ն) որոշումները:

ՀՀ բնապահպանության նախարարի 24.12.2012թ.-ի N365-Ն “Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների նախահաշվային արժեքների հաշվարկման և ինդեքսավորման կարգը” հաստատելու մասին հրամանն ուժը կորցրած է ճանաչվել շրջակա միջավայրի նախարարի 07.01.2022թ.-ի N6-Ն հրամանով:

Հանքավայրի շահագործման ժամանակ հողատարածքների օգտագործման հարցերը կարգավորվում են համաձայն հողային օրենսգրքի պահանջների:

Հայաստանի Հանրապետության ջրային օրենսգիրք

Ջրօգտագործման, ջրահեռացման, մակերեսային և ստորգետնյա ավազանների օգտագործման և պահպանության հարցերը կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության ջրային օրենսգրքով (ընդունված 04.06.2002) և Հայաստանի Հանրապետության «Հայաստանի Հանրապետության ջրի ազգային ծրագրի մասին»

օրենքով:

ՀՀ մակերևութային ջրերի էկոլոգիական նորմերը սահմանվել են ՀՀ կառավարության 27.01.2011թ. N75-Ն որոշմամբ հաստատված “Կախված տեղանքի առանձնահատկություններից՝ յուրաքանչյուր ջրավազանային կառավարման տարածքի ջրի որակի ապահովման նորմեր”-ով:

Նախատեսվող գործունեության ընթացքում ջուրը սահմանափակ ծավալով օգտագործվելու է ջրցան իրականացնելու, ինչպես նաև աշխատողների կենցաղային կարիքների համար:

Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգիրք

ՀՀ տարածքում ընդերքօգտագործման սկզբունքներն ու կարգը, ընդերքն օգտագործելիս բնությունը և շրջակա միջավայրը վնասակար ազդեցություններից պահպանության խնդիրները, աշխատանքների կատարման անվտանգության ապահովման, ինչպես նաև ընդերք օգտագործման ընթացքում պետության և անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության 2011թ. Նոյեմբերի 28 ընդերքի մասին օրենսգրքով:

Ելնելով օրենսգրքի պահանջներից ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվել է “Շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի օգտագործման եվ հատկացումների չափերի հաշվարկման կարգը սահմանելու եվ հայաստանի հանրապետության կառավարության 2012 թվականի օգոստոսի 23-ի n 1079-ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին” (21.10.2021թ.-ի N1733-Ն) որոշումը:

Հանքարդյունահանման աշխատանքներն անհրաժեշտ է իրականացնել համաձայն այս օրենսգրքի պահանջների:

Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգիրք

Սույն օրենսգիրքը ընդունվել է 2004 թվականի նոյեմբերի 9-ին, այն կարգավորում է կոլեկտիվ եւ անհատական աշխատանքային հարաբերությունները, սահմանում է այդ հարաբերությունների ծագման, փոփոխման եւ դադարման հիմքերն ու իրականացման կարգը, աշխատանքային հարաբերությունների կողմերի իրավունքներն ու պարտականությունները, պատասխանատվությունը, ինչպես նաեւ աշխատողների անվտանգության ապահովման ու առողջության պահպանման պայմանները:

Աշխատանքային պայմանագիրը համաձայնություն է աշխատողի եւ գործատուի միջեւ, կազմված համաձայն ածխատանքային օրենսգրքի, այլ նորմատիվ իրավական ակտերի պահանջների հիման վրա:

“Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին” Հայաստանի Հանրապետության օրենք (2014)

Յուրաքանչյուր նախատեսվող գործունեություն՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող ուսումնասիրություն, արտադրություն, կառուցում, շահագործում, վերակառուցում, ընդլայնում, տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինում, վերապրոֆիլավորում, կոնսերվացում, տեղափոխում, լուծարում, փակում, որը կարող է ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի վրա, ենթակա է շրջակա միջավայրի վրա

ազդեցության փորձաքննության, համաձայն «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» 2014թ.-ի Հայաստանի Հանրապետության օրենքի:

Օրենքը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումների, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության ոլորտի հասարակական հարաբերությունները:

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՀ Օրենքը (ՀՕ - 150, 3.05.2023թ.) կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման, անդրսահմանային ազդեցության գնահատման, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության, հանրության ծանուցման, հանրային լսումների իրականացման, պետական փորձաքննական եզրակացության տրամադրման, ուժը կորցնելու, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման, փորձաքննության և նախատեսվող գործունեության իրականացման գործընթացներում նախաձեռնողների իրավունքների ու պարտականությունների հետ կապված հարաբերությունները:

«Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք ՀՕ-121 կարգավորում է մթնոլորտային օդի պահպանության իրավական և կազմակերպական հիմքերը՝ ուղղված մթնոլորտային օդի որակի պահպանությանը: Մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի համար բարենպաստ մթնոլորտային օդի որակի ապահովման նպատակով՝ մթնոլորտային օդի պահպանության բնագավառում հասարակական հարաբերությունները:

Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենք /12.12.1992թ./

Սույն օրենքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման իրավական, տնտեսական եւ կազմակերպական հիմքերը, ինչպես նաեւ պետության կողմից նախատեսվող այն երաշխիքները, որոնք բացառում են մարդու օրգանիզմի վրա շրջակա միջավայրի վնասակար եւ վտանգավոր գործոնների ազդեցությունը եւ բարենպաստ պայմաններ ապահովում նրա եւ ապագա սերունդների կենսունակության համար:

“Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին” ՀՀ օրենք /04.03.1996թ./

Սույն օրենքը սահմանում է մարդու առողջության պահպանման սահմանադրական իրավունքի իրականացումն ապահովող բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման, իրավական, տնտեսական եւ ֆինանսական հիմունքները:

«Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին» ՀՀ օրենք

Օրենքը ընդունվել է 1998 թվականի նոյեմբերի 11-ին:

Սույն օրենքը սահմանում է հուշարձանների պահպանության եւ օգտագործման բնագավառի իրավական հիմքերը: Այն կարգավորում է գործունեության ընթացքում ծագող

հարաբերությունները:

Հոդված 15-ում ներկայացվում է Հուշարձանների և պատմական միջավայրի պահպանության ապահովման միջոցառումների համակարգը, այդ թվում հուշարձանների հայտնաբերումը և պետական հաշվառումը, հուշարձանների պահպանության գոտիների սահմանումը: .

Հոդված 22-ում ներկայացվում է հուշարձաններ ներառող տարածքներում շինարարական և այլ աշխատանքների համար հողի հատկացումները, նախագծերի համաձայնեցումը և այդ աշխատանքների ընթացքում հուշարձանների պահպանության ու անվթարության ապահովումը:

Նախագծի իրականացման ընթացքում պատմամշակութային արժեքների հետ կապված բոլոր խնդիրները պետք է կարգավորվեն ըստ այս օրենքի և ՀԲ պահանջների: Թեկուզ տարածքում պատմամշակութային արժեքներ չեն հայտնաբերվել, անհայտ գտածոների դեպքում գործողությունները պետք է համապատասխանեն օրենքի պահանջներին:

Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի մասին օրենք

ՀՀ պետական քաղաքականությունը բնական բուսական աշխարհի գիտականորեն հիմնավորված պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում սահմանում է “Բուսական աշխարհի մասին” ՀՀ օրենքը (ընդունված 23.11.1999 թ.):

Հայաստանի Հանրապետության կենդանական աշխարհի մասին օրենք

ՀՀ տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը սահմանում է “Կենդանական աշխարհի մասին” ՀՀ օրենքը (ընդունված 03.04.2000թ.):

Հայաստանի Հանրապետության թափոնների մասին օրենք

Թափոնների հավաքման, փոխադրման, պահման, մշակման, օգտահանման, հեռացման, ծավալների կրճատման և դրանց հետ կապված այլ հարաբերությունների, ինչպես նաև մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելման իրավական և տնտեսական հիմքերը կարգավորվում են “Թափոնների մասին” ՀՀ օրենքով (ընդունված 24.11.2004):

Բնապահպանական վերահսկողության մասին ՀՀ օրենք (2005)

Սույն օրենքը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ վերահսկողության կազմակերպման ու իրականացման խնդիրները եւ սահմանում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ վերահսկողության առանձնահատկությունների, կարգերի, պայմանների, դրանց հետ կապված հարաբերությունների եւ բնապահպանական վերահսկողության իրավական ու տնտեսական հիմքերը:

Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին օրենք

Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ որպես բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, կրթական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, ռեկրեացիոն արժեք ներկայացնող էկոհամակարգերի, բնության համալիրների ու առանձին օբյեկտների բնականոն զարգացման, վերականգնման, պահպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական հիմունքները կարգավորում է “Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին” ՀՀ օրենքը (ընդունված 27.11.2006 թ.):

- ՀՀ կառավարության 29.01.2010 թ. N71-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ կենդանիների Կարմիր Գիրք

- ՀՀ կառավարության 29.01.2010 թ. N72-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ բույսերի Կարմիր Գիրք

- ՀՀ կառավարության 2 նոյեմբերի 2017 թվականի “Հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և հանված բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները սահմանելու և ՀՀ կառավարության 2006 թվականի հուլիսի 20-ի N1026-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին” N 1404-Ն որոշում

- ՀՀ կառավարության 31 հուլիսի 2014 թվականի “Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի օբյեկտների (այսուհետ՝ օբյեկտներ) պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման կարգը սահմանելու մասին” N 781-Ն որոշում:

- ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ.-ի N676-Ն որոշումը:

- ՀՀ կառավարության 18.08.2021թ.-ի N1352-Ն որոշումը:

- ՀՀ կառավարության 21.10.2021թ.-ի N1733-Ն որոշումը:

- ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N967-Ն որոշումը:

- ՀՀ կառավարության 02.07.2015թ.-ի N731-Ն որոշումը:

-ՀՀ կառավարության 20.01.2005թ. N64-Ն որոշումը

-ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ.-ի N 675-Ն որոշումը

-ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N 191-Ն որոշումը

-ՀՀ կառավարության 11.11.2021թ.-ի N1848-Ն որոշումը

-Շրջակա միջավայրի նախարարի N 369-Ն հրամանը

ՀՀ բնապահպանության նախարարը 25.12.2006 թ. N 430-Ն հրամանը

5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

- **Նախատեսվող գործունեության տարածաշրջանի ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը**

Հանքերնական տեղամասը ծագումնաբանորեն կապված է չորրորդական ժամանակաշրջանի հրաբխականության հետ, որի ժամանակ էլ առաջացել են բազալտային լավաներն ու լավային հոսքերը և դրանց հետ կապված հրաբխածին խառնաքարերն ու հրաբեկորները, ներկայացված առանձին մեղմաթեք շերտերի և ենթաշերտերի տեսքով:

Տեղամասը ընդհանուր առմամբ գուրկ է անտառային ծածկույթից և բնութագրվում է մեղմաթեք ռելիեֆով՝ որտեղ թեքության անկյունը հորիզոնի նկատմամբ կազմում է 10-15° և զառիթափ ռելիեֆով՝ արևելյան և հյուսիսային մասերում, որտեղ ռելիեֆի թեքության անկյունը կազմում է 45-60°:

Մարզի գլխավոր գետերը (Ողջի 9.6մ³/վրկ, Մեղրի 3.2մ³/վրկ, Որոտան- 12.5մ³/վրկ) սակավաջուր են, արագահոս: Դրանց դեբիտն ամռանը խիստ ընկնում է:

Դրանք հոսում են հիմնականում նեղ գետահովիտներով և հիմնականում գուրկ են դարավանդներից:

Միայն առանձին հատվածներում գետերը առաջացնում են նստեցման հովիտներ՝ մինչև 10-12մ բարձրության հասնող դարավանդներով:

Մարզը հիմնականում գյուղատնտեսական է: Զարգացած է անասնապահությունը, հողագործությունը, մասնավորապես հացահատիկային կուլտուրաների մշակումը: Գործում են գյուղմթերքների մշակման (գինու, կոնյակի և պահածոների) ձեռնարկություններ: Շրջանի բնակչության մի մասը զբաղվում է շինանյութերի և մետաղային օգտակար հանածոների (ոսկի, պղինձ, մոլիբդեն) արդյունահանմամբ և մշակմամբ: Այստեղ գործում են շինանյութերի արդյունահանման և մշակման մի քանի ձեռնարկություններ:

Շրջանի կլիման չոր մերձարևադարձային է: Ձմեռը կարճատև է, մեղմ: Հաստա-տուն ձնածածկույթ լինում է ոչ ամեն տարի: Հունվարին օդի միջին ջերմաստիճանը տատանվում է +1°C-ից մինչև -1°C, նվազագույնը՝ - 27°C: Ամառը տևական է, չոր, շոգ եղանակների գերակշռությամբ: Հուլիս-օգոստոս ամիսներին օդի ամսեկան միջին ջերմաստիճանը +24 - +25°C է, առավելագույնը՝ +41°C: Մթնոլորտային տարեկան տեղումների քանակը 500-600մմ է:

Վառելիքաէներգետիկ հումքի և անտառանյութի պահանջները բավարարվում են ներմուծման հաշվին: Շրջանը ապահովված է էլեկտրաէներգիայով, որը մատակարարվում է հանրապետական միացյալ էներգացանցից:

Մարզի բնակչությունը հիմնականում զբաղված է անասնապահությամբ և հողագործությամբ, մասամբ էլ լեռնահանքային արդյունաբերությունում:

Սյունիքի մարզը ընդհանուր առմամբ հայտնի է զարգացած լեռնահանքային արդյունաբերությամբ: Այստեղ գործում են Զանգեզուրի և Ագարակի պղնձամոլիբդենային, Շահումյանի ոսկի-բազմամետաղային կոմբինատները:

Շրջանը հայտնի է պղինձ-մոլիբդենային (Ագարակ, Այգեձոր), պղնձի (Լիճք), ոսկի-բազմամետաղային (Լիճվազ-Թեյ, Տերտերասար) արդյունաբերական հանքավայրերով:

Տարածաշրջանի երկրաբանական ու ջրային առանձնահատկությունների հետ կապված այն հարուստ է նաև տարատեսակ բնական շինանյութերով, հիմնականում գրանիտոիդներով, բազալտներով, հրաբխային խարամներով, ավազներով և այլն, որոնք իրենց դեկորատիվ բարձր հատկությունների շնորհիվ մեծ հետաքրքրություն են առաջացրել հիմնականում վերջին տարիներին: Այստեղ մանրագնին հետախուզվել են Մեղրիի ու Լիճքի պորֆիրանման գրանոդիորիտների, Վարդանաձորի գաբրոների ու գրանոդիորիտների, Մալևի մոնցոնիտների, Ծավի քվարցային դիորիտների, Եղվարդի մարմարացված կրաքարերի և այլ հանքավայրեր:

Շրջանը էլեկտրաֆիկացված և մասամբ գազաֆիկացված է:

Շրջանում առկա է բավականաչափ ազատ աշխատուժ:

▪ **Ռելիեֆ, երկրաձևաբանություն**

Դիտարկվող շրջանը լեռնագրականորեն գտնվում է Զանգեզուրի լեռնաշղթայի արևելյան ճյուղերի ստորոտի մոտակայքում:

Շրջանի ռելիեֆը տիպիկ լեռնային է, որի բացարձակ բարձրությունները տատանվում են 730 մ /Կապան քաղաքի մատույցներում/ մինչև 3249 մ /Բաղաց սար լեռնագագաթ/:

Գեոմորֆոլոգիական տեսակետից տարածաշրջանը բարձր լեռնային, խիստ կտրտված ռելիեֆի գոտի է, աչքի է ընկնում ջրբաժանների ու գետահովիտների բացարձակ բարձրությունների մեծ տատանումներով, որտեղ խիստ կտրտված ռելիեֆի շնորհիվ ինտրուզիվ ապարները հաճախ հանդես են գալիս ժայռային մերկացումներով: Տարածաշրջանի հիմնական լեռնագրական միավորները Զանգեզուրի լեռնաշղթայի ճյուղավորումներն են, հյուսիսից Բարգուշատի լեռները, արևմուտքից Մեղրու լեռները, կենտրոնական մասում՝ Խուստուփ-Կատարի լեռները:

Մեղրու լեռնաշղթայի բարձր կատարներն են Բաղաց սար /3249 մ/, Փոքր կապ /3105 մ/, Ճգնավոր /3023 մ/: Բարգուշատի լեռների բարձրագույն կատարները Արամազդն /3399 մ/ և Թառկատարն են /3277 մ/ են, որոնք ընկնում է հանքային հարթակից արևմուտք: Հանքային հարթակի տարածքում են Բարգուշատի լեռների Կապնուսար /2818 մ/, Աճանան /2393 մ/ լեռնագագաթները, որոնց հաջորդող լեռնակատարները աստիճանաբար ցածրանում են: Կապանի հանքային հարթակի կենտրոնական մասում գրավող Խուստուփ – Կատար լեռների բարձրագույն լեռնակատարներն են Խուստուփը /3201 մ/ և Կատարը /3012 մ/:

Շրջանի բարձրլեռնային գոտուն բնորոշ են ռելիեֆի ձևասառցադաշտային ձևերը: Գետերի ակունքներում կան պլեյստոցենյան սառցապատումների հետքեր՝ կառեր ու սառցադաշտային հովիտներ, որոնց մի մասը լցվել է ջրով: Լեռնագագաթներին մնում են ձյան բծեր, որոնցից սկիզբ են առնում բազմաթիվ առուներ: Լեռնալանջերը, մանավանդ հյուսիսային և արևելյան դիրքադրություն ունեցողները, ծածկված են անտառներով: Ռելիեֆին բնորոշ են գոգածալքային հիմքի վրա ձևավորված անհամաչափ լանջերով ծալքաբեկորավոր, երոզային, տեղատարումային, երբեմն <<շրջված>> ձևերը: Արևելյան

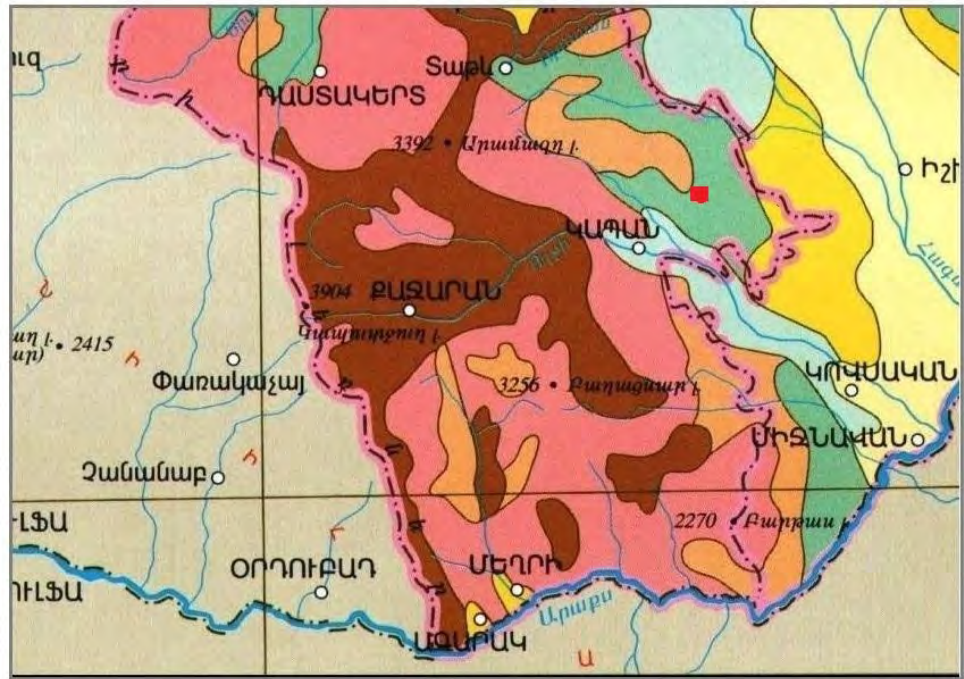
լանջերն աստիճանակերպ իջնում են դեպի գետերի հովիտները և կտրտված են բազմաթիվ վտակների հովիտներով: Ջանգեգուրի լեռնաշղթայի հարավային մասը նորագույն տեկտոնական շարժումների հետևանքով բարձրադիր հորստ է՝ կազմված Մեդրու պլուտոնի գրանիտոիդներից: Այստեղ ծալքավորված էոցենի նստվածքահրաբխածին շերտախմբի ու խոշոր ներժայթուք զանգվածի վրա ձևավորվել է ծալքաբեկորավոր, երոզային տեղատարումային ռելիեֆ: Հարավային լանջերը զառիթափ են, ժայռոտ ու մասնատված: Կատարային մասում հին սառցադաշտային ձևերի հետ միաժամանակ մեծ չափերի են հասնում սառնամանիքային հողմահարումը, երոզային երևույթները: Հանքավայրի շրջանի երկրաբանական կառուցվածքը բավականին բարդ է:

Շրջանի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են ստորին-միջին յուրայի, վերին յուրայի, վերին յուրա-կավճի, ստորին կավճի տարակազմ նստվածքային, հրաբխածին-նստվածքային, հրաբխային առաջացումները, գետահովիտների ցածրադիր մասերում՝ ժամանակակից այրուվիալ-դելյուվիալ նստվածքները, լայն տարածում ունեն նաև տարակազմ և բազմազան դայկային ու երակային ապարները:

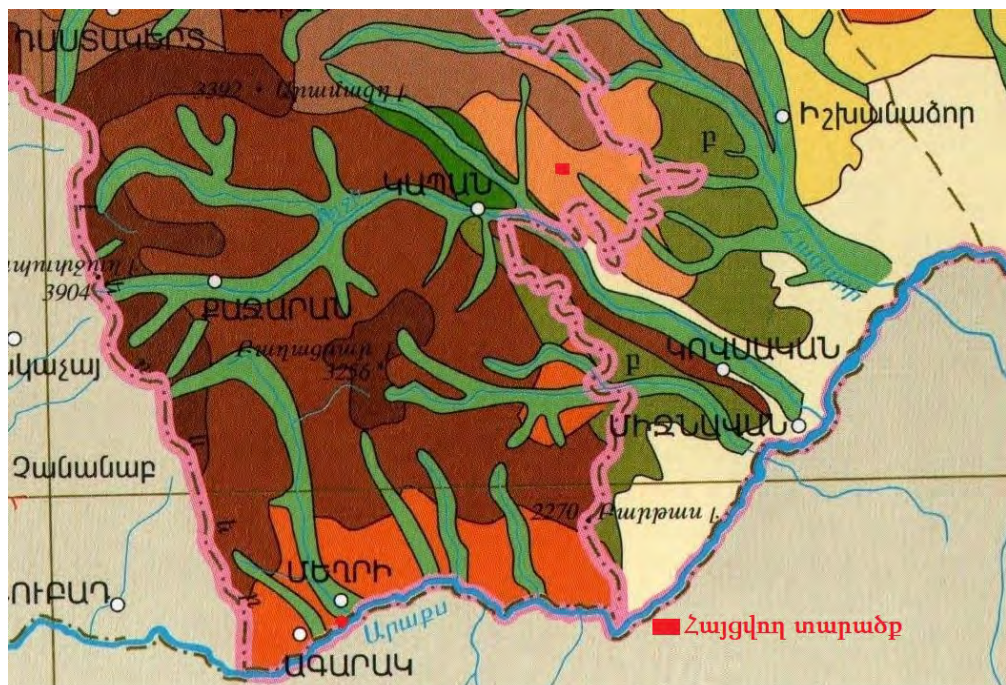
Հանքային դաշտի ապարները ունեն երկրաբանական միջին տարիք Կապանից արևմուտք և հյուսիս՝ ստորին-միջին յուրա /203- 135 մլն տարի/, կազմված ալերոլիտներից, ավազաքարերից, բազալտներից, անդեզիտներից, ոֆիոլիտներից, տուֆաբեկչաներից ու տուֆավազաքարերից: Այս հնագույն ապարները բոլոր ուղղություններով շրջապատված են ավելի երիտասարդ՝ վերին յուրայի /175-135 մլն տարի/ ապարներով՝ բազալտներ, անդեզիտներ, տուֆաբեկչաներ, տուֆավազաքարեր, կրաքարեր, դոլոմիտներ, կավային թերթաքարեր: Հանքային հարթակի արևմտյան և հարավային մակերեսները է՛լ ավելի երիտասարդ՝ վերին յուրա-ստորին կավճի /154-135 մլն տարի/ ապարներից են կազմված. բազալտներ, անդեզիտներ, տուֆավազաքարեր, տուֆալերոլիտներ, կրաքարեր: Շրջանի հարավային մասը սահմանակցում է նույն երկրաբանական ժամանակաշրջանի այլ ապարներով. տոնալիտներ, քվարցային դիորիտներ, լեյկոգրանիտներ: Հանքային հարթակի արևելյան թևը ամբողջությամբ և արևմտյան սահմանագիծը մի նեղ շերտով կազմված են ստորին կավճի /135-96 մլն տարի/ ապարներից. ալերոլիտներ, փոխակերպված թերթավոր կրաքարեր, տուֆավազաքարեր, բազալտներ, անդեզիտաբազալտներ: Տարածքում շատ թույլ է արտահայտված նորագույն հրաբխականությունը. կա չորրորդականի /850-10 հազ տարի/ երկու փոքր հրաբխային կենտրոններ, որոնք արտավիժել են բազալտներ, բազանիտներ, դացիտներ:

Սյունիքի հայտնի գունավոր մետաղների հանքավայրերի մեծ մասը հիդրոթերմալ բնույթի են, հանքաբերությունն ունի հիմնականում պղինձ-մոլիբդենային և ոսկեբեր հանքայնացման բնույթ, ուղեկից մետաղներն են կապարը, ցինկը, արծաթը, հաղվադեպ հողերը:

Զգալի է նաև լիթոլոգիական գործոնը, որը կապված է ապարների ֆիզիկամեխանիկական հատկությունների և քիմիական կազմի հետ: Այսպես, պղինձ-մոլիբդենային հանքայնացումը հիմնականում կուտակվել է մոնցոնիտային կազմի ջարդրտված ինտրուզիվ ապարներում, որոնցում գունավոր մետաղներ պարունակող միներալները տարալուծվել և տեղակալվել են սուլֆիդներով:

Նկար 2. Ռելիեֆի թեքություններ

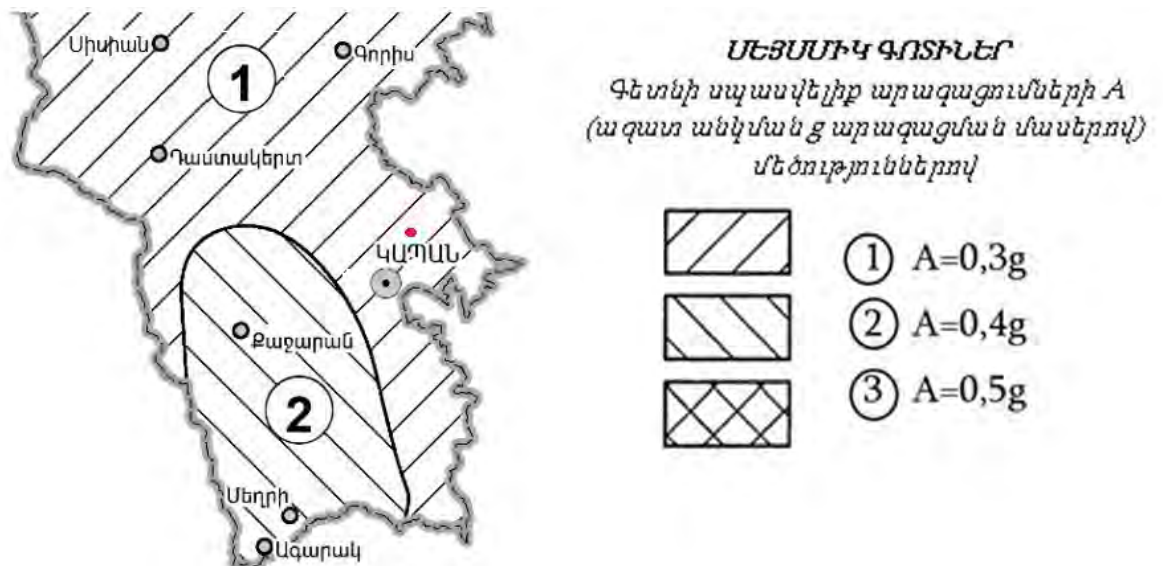

Նկար 3. Երկրաձևաբանություն

▪ Սեյսմիկ պայմանների բնութագիր

Սյունիքի մարզի տեկտոնական բնութագրի հիմնականում որոշվում է Փամբակ-Սևան-Սյունիք խորքային խզվածքի ազդեցությամբ: Այս խորքային խզվածքը Սևանա լճի հյուսիսային ափերից ճյուղավորվում և Վարդենիսի շրջակայքից սկսած՝ 75 կմ հեռավորությամբ անցնում է հիմնական խզվածքին՝ զուգահեռ, առաջացնելով Աքերայի խզվածքը: Բացի այս հիմնական խզվածքները շրջանում առանձնացվում են մի քանի տեկտոնական-կառուցվածքային միավորներ՝ Շիշկերտ-Գիրաթաղի վրաշարժ, Տաշտունի (Դեբակլիի) վարնետք, Արամազդ-Շիշկերտի սինկլինալ, Շվանիձորի անտիկլինալ, Բաղացարի սինկլինալ և Մեղրու գրաբեն: Տեկտոնական այս խզումներից ամենախոշորներն են Շիշկերտ-Գիրաթաղի և Տաշտունի խորքային խզումները, որոնք հանդիսանում են հանքավերահսկող և հանքաներփակող կառույցներ:

ՀՀ Քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2020թ. դեկտեմբերի 28-ի թիվ 102-Ն հրամանով հաստատված “ՀՀՇՆ 20.04-” երկրաշարժադիմացկուն շինարարություն. Նախագծման նորմեր”: Այդ նորմերով սահմանվում են այն չափանիշները, որոնք պետք է դրվեն շենքերի ու կառուցվածքների նախագծման ու կառուցման ընթացքում /սեյսմակայունության հիմնական սկզբունքներ/: Սեյսմակայուն շինարարությունը իրականացվում է տարբերակված՝ երեք, ըստ ուժգնության աճող հաջորդականությամբ՝ 1, 2, 3 սեյսմիկ գոտիներում, որոնց համար գրունտի հորիզոնական արագացման մեծությունը համապատասխանաբար 300, 400 և 500 սմ/վրկ² է: Նույն հրամանի հավելվածում ներկայացված է ՀՀ բնակավայրերի ցուցակը ըստ սեյսմիկ գոտիների: Հայցվող տարածքը գտնվում են 1-ին սեյսմիկ գոտում և դրան վերագրվում է գրունտի հորիզոնական արագացում $a = 0.3g$ /գրունտային ստվարաշերտի վերին մակերևույթի վրա երկրաշարժի ժամանակ առաջացած արագացման մեծությունը հորիզոնական ուղղությամբ/:

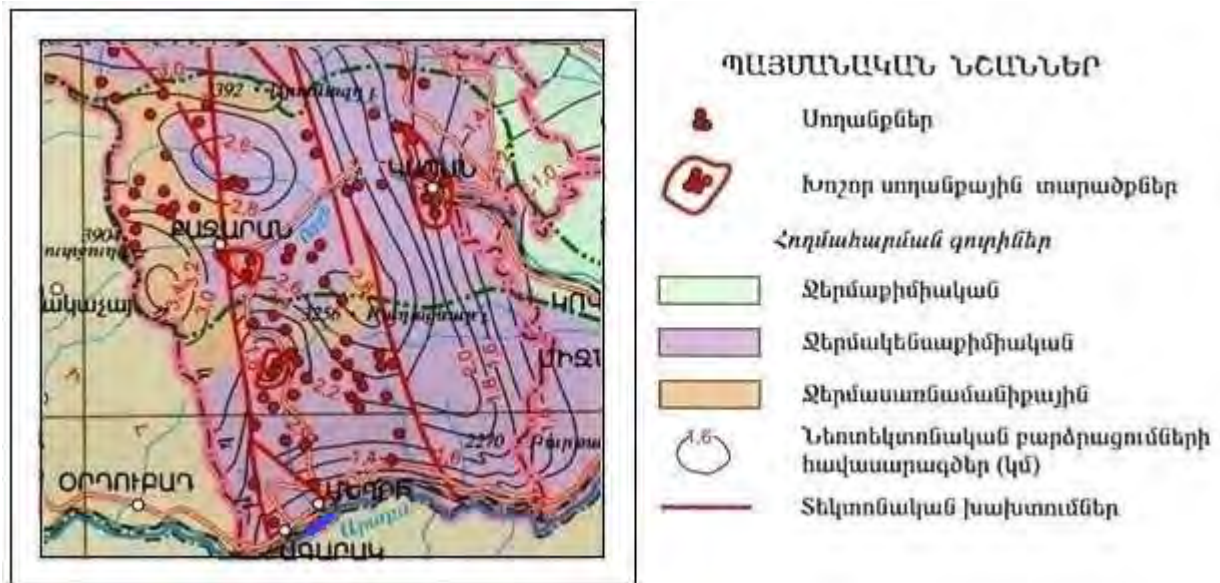

Նկար 4. Հավանական սեյսմիկ վտանգի գոտիավորման քարտեզ

▪ Սողանքներ

Հանքավայրի և նրան հարող տարածքների ուսումնասիրությամբ չի հայտնաբերվել գեոդինամիկ երևույթների՝ սողանքների, կարստերի, փլուզումների

առկայությունը, որոնք կխանգարեն կամ կբարդացնեն հանքավայրի շահագործման աշխատանքները: Մոտակա սողանքային մարմինը գտնվում է տեղամասից շուրջ 15կմ արևմուտք:

Նկար 5. Սողանքներ

▪ Շրջանի կլիման

ՀՀ-ն գտնվում է մերձարևադարձային գոտու հյուսիսային լայնություններում և բնութագրվում է չոր ցամաքային կլիմայով ու կլիմայական հակադրություններով: ՀՀ կլիմայի վրա մեծ է հարակից տարածքների՝ Մեծ Կովկասի, Իրանական ու Փոքրասիական բարձրավանդակների, արաբական անապատների, Սև և Կասպից ծովերի ազդեցությունը: ՀՀ տարածքին բնորոշ է արևոտ կլիման: Արեգակի բարձրությունը հորիզոնի նկատմամբ կեսօրին 27°-ից (դեկտեմբեր) մինչև 74° է (հունիս), ցերեկվա տևողությունը՝ համապատասխանաբար՝ 9 ժամ 17 րոպեից մինչև 15 ժամ 3 րոպե: *Արեգակի տարեկան ճառագայթային հաշվեկշիռը* դրական է և տատանվում է 40–70 կկալ/սմ² սահմաններում: *Արևափայլքի տարեկան միջին տևողությունը* տատանվում է 1930 ժամից (Իջևան) 2780 ժամի (Մարտունի) սահմաններում: Տարվա ընթացքում առավելագույն անարև օրեր (64 օր) դիտվում են Իջևանում, նվազագույնը (19 օր)՝ Սևանի թերակղզում:

ՀՀ-ում տարվա ընթացքում տիրապետում են մերձարևադարձային գոտուն բնորոշ արևմտյան օդային հոսանքները, որոնք լեռնային ռելիեֆի պայմաններում փոխում են իրենց բնույթը և պայմանավորում քամիների բազմազանությունն ու ռեժիմը: Ըստ բարձրության՝ մեծանում է քամու արագությունը: Բարձրլեռնային գոտում ու լեռնանցքներում ձմռանը քամու արագությունը 6–9 մ/վ է, փակ գոգավորություններում՝ 1 մ/վ: Ռելիեֆի անհավասարաչափ տաքացման հետևանքով, առավելապես ամռանը, առաջանում են *լեռնահովտային քամիներ*: Ամենաբարձր *տարեկան միջին ջերմաստիճանը* (13,8°C) դիտվում է Մեղրիում, ամենացածրը (–2,7°C)՝ Արագածում (բարձրլեռնային կայան): Ամենացուրտ ամիսը հունվարն է (նվազագույն ջերմաստիճանը՝ –46°C, Շիրակի մարզ, Պաղակն), ամենատաքը՝ հուլիսն ու օգոստոսը (առավելագույն ջերմաստիճանը՝ 42°C, Արարատյան դաշտ):

Լեռնային երկրներին հատուկ օրինաչափությամբ՝ ՀՀ-ում կլիմայական գոտիները փոխվում են ըստ բարձրության: Ուսումնասիրության համար հայցվող տարածքի կլիմայական պայմանների նկարագրության համար օգտվել ենք ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2024թ. հունվարի 15-ի N03-Ն հրամանով հաստատված „Շինարարական կլիմայաբանություն,, ՀՀՇՆ 22-01-2024 փաստաթղթից: Այդ փաստաթղթով սահմանում են կլիմայական պարամետրերը, որոնք կիրառվում են շենքերի և շինությունների, ջեռուցման, օդափոխության, օդի լավորման, ջրամատակարարման համակարգերի նախագծման, ինչպես նաև քաղաքային և գյուղական բնակավայրերի հատակագծման և կառուցապատման ժամանակ: Կլիմայական ցուցանիշները հիմնականում հաշվարկված են Հայաստանի Հանրապետության այն բնակավայրերի համար, որտեղ տեղակայված օդերևութաբանական կայանները ունեն դիտարկումների բավականին երկար (30 տարուց ոչ պակաս) շարք: Ցուցանիշները սրբագրված են վերջին տասնամյակի (2009թ. ներառյալ) տվյալների հաշվառումով: Կլիմայի, մթնոլորտային օդի միջին ջերմաստիճանի, օդի հարաբերական խոնավության, արևափայլի տևողության, անարև օրերի և մթնոլորտային տեղումների ու ձյունածածկույթի պարամետրերի բնորոշման համար հիմք է վերցրվել տարածքին մոտ գտնվող Կապանի օդերևութաբանական կայանների դիտարկումների արդյունքները:

Շրջանը ընդգրկում է երեք կլիմայական գոտի՝ ցուրտ, չափավոր և տաք: Կապանի հարավ – արևելյան ցածրադիր տարածքներին բնորոշ է “տաք” կլիմայական տիպը, որը ձևավորվում է ՀՀ հյուսիսարևելյան և հարավարևելյան շրջաններում՝ մինչև 1200 մ ծ.մ. բարձրություններում /Կապան, Գեղանուշ, Ճակատեն/: „Տաք,, կլիմայական գոտում ամառը շոգ է ու չոր, միջին ջերմաստիճանը հուլիսին՝ 21°C, հարաբերական խոնավությունը (ժ 15-ին)՝ 35% ցածր, բարենպաստ լեռնահովտային քամիներ՝ միջին արագությունը 2,0-3,0 մ/վ ձմռանը՝ ցուրտ, անհողմ, միջին ջերմաստիճանը հունվարին 0°C-ց մինչև մինուս 5°C, հարաբերական խոնավությունը (ժամը 15-ին)՝ 60-70%, քամու միջին արագությունը՝ 2,0-3,0 մ/վրկ:

Ձմռան ամիսներին բնորոշ է կայուն ձնածածկույթը: Տեղումների միջին տարեկան քանակությունը՝ մոտավորապես 500 մմ, թեև հնարավոր են նաև հեղեղներ՝ ամռան ամիսներին օրական 50-90 մմ: Տեղումների հիմնական մասը լինում է մարտից մինչև հուլիս ամիսը ներառյալ: Տարվա ամենաշոգ ամիսը օգոստոսն է /առավելագույն ջերմաստիճանը՝ 37-42 C°, օդի նվազագույն հարաբերական խոնավությունը 33 %/, ամենացուրտ ամիսը՝ հունվարը /նվազագույն ջերմաստիճանը՝ 17-21 C°/:

Ձմեռը կարճատև է, մեղմ, անկայուն ձյունածածկույթով, տարեկան տեղումները՝ 350 մմ-ի սահմաններում: Հունվարին օդի միջին ջերմաստիճանը 1° C-ից մինուս 1° C է, նվազագույնը՝ մինուս 25°C: Հուլիսին օդի միջին ջերմաստիճանը 24-26°C է, առավելագույնը՝ 41°C: Անսառնամանիք ժամանակաշրջանը՝ 230-250 օր:

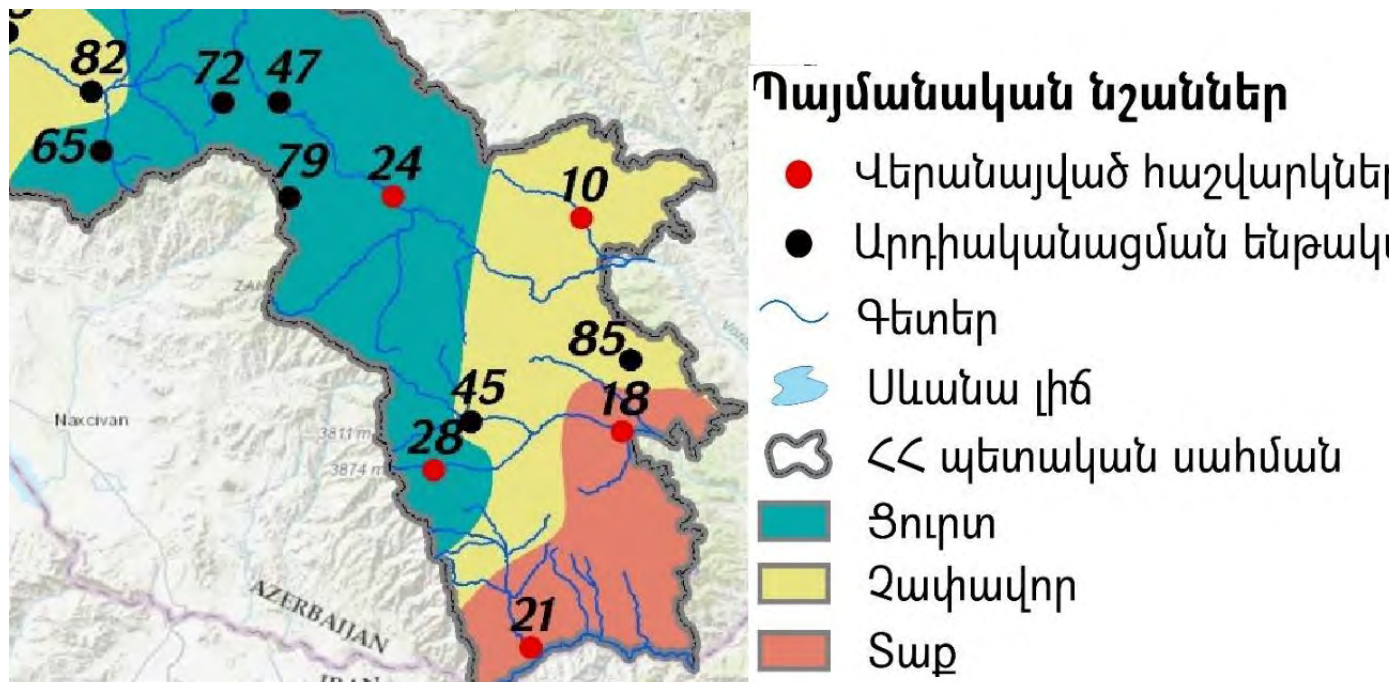
“Չափավոր” կլիմայական գոտին գտնվում է 1200-1600 մ ծ. մ. բարձրություններում՝ նախալեռնային շրջաններում: Ամառ՝ տաք, խոնավ, միջին ջերմաստիճանը հուլիսին 16°C-ից մինչև 20°C, հարաբերական խոնավությունը (ժամը 15-ին)՝ 45-60%, բարենպաստ

քամիներ, միջին արագությունը՝ 2.0-3.0 մ/վ: Ձմեռ՝ չափավոր ցուրտ է, թույլ քամիներով և օպտիմալ խոնավությամբ, միջին ջերմաստիճանը հունվարին 0°C-ից մինչև մինուս 5°C, հարաբերական խոնավությունը (ծամը 15-ին)՝ 50-70%, քամու միջին արագությունը՝ 3.0-5.0 մ/վ:

„Ցուրտ,, կլիմայական գոտին ձևավորվում է 1600 մ ծ. մ. –ից ավելի բարձր սահմաններում՝ լեռնային շրջաններում:

Ամառ՝ զով, քամոտ, օպտիմալ խոնավությամբ, միջին ջերմաստիճանը հուլիսին 16°C, հարաբերական խոնավությունը (ծամը 15-ին)՝ 45-60%, քամու միջին արագությունը՝ 3.0-6.0 մ/վ: Ձմեռ՝ շատ ցուրտ, քամոտ, խոնավ, միջին ջերմաստիճանը հունվարին՝ մինուս 5°C-ից մինչև մինուս 12°C, հարաբերական խոնավությունը (ծամը 15-ին)՝ 70% և ավելի:

Ստորև ներկայացված աղյուսակներով ներկայացվում է տարածաշրջանի կլիմայական ցուցանիշները՝ մթնոլորտային օդի միջին ջերմաստիճանը, օդի հարաբերական խոնավությունը, մթնոլորտային տեղումները որոնք պետք է հաշվառվեն ներդրումային գործընթացի բոլոր փուլերում՝ շինարարական համալիրի օբյեկտների հետազննության, նախագծման, շինարարության, և շահագործման ընթացքում:

Նկար 6.

Աղյուսակ 3.3.1. Մթնոլորտային օդի միջին ջերմաստիճանը Կապան օդերևութաբանական կայանի տվյալներով

	Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ	Միջին ջերմաստիճանը ըստ ամիսների, C°												Միջին տարեկան	Բացարձակ նվազագույն	Բացարձակ առավելագույն
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Կապան	705	0,8	2,4	5,9	11,5	16,3	20,6	23,7	23,1	18,9	13,1	7,3	2,6	12,2	-22.1	42.4

Աղյուսակ 3.3.2. Օդի հարաբերական խոնավությունը Կապան օդերևութաբանական կայանի տվյալներով

	Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ	Օդի հարաբերական խոնավությունը ըստ ամիսների, %												Միջին տարեկան	Միջին ամսական ժ. 15-ին	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		Ամենա ցուրտ ամսվա	Ամենա տաք ամսվա
Կապան	705	75	75	75	73	74	67	62	63	72	78	78	77	73	53	44

Աղյուսակ 3.3.3. Մթնոլորտային տեղումները Կապան օդերևութաբանական կայանի տվյալներով

Բնակավայրի անվանումը	Տեղումների Քանակը միջին ամսական /օրական առավելագույն, մմ													Տեղումների քանակը նոյեմբեր-մարտ ամիսներին, մմ	Տեղումների քանակը ապրիլ-հոկտեմբեր ամիսներին, մմ
	Ըստ ամիսների												տարեկան		
Կապան	27	32	63	72	98	64	31	27	39	46	41	26	566	189	377
	30	40	58	76	99	70	176	70	55	51	63	33	176		

Աղյուսակ 3.3.4. Քամի

Բնակավայր ը	Տարվա ամիսը	Քամու ուղղությունների կրկնելիությունը % Քամու միջին արագությունը մ/վրկ								Անոթի կրկնելիությունը %	միջին ամսական արագությունը, մ/վ	Գերակշռող ուղղությունը հունիս-օգոստ ամիսներին	Միջին արագությ. նվազագույնը ըստ ուղղությունների հուլիսին,	Գերակշռող ուղղությունը դեկտեմբ.-փետրվար ամիսներին	Միջին արագություններից առավելագույնը ըստ ուղղությունների հունվարին մ/վ
		ըստ ուղղությունների													
		հս.	հս. արևել- յան	արևել- յան	հվ. արևել- յան	հվ.	հվ. արև- մըտ- յան	արև- մըտ- յան	հս. արև- մըտ յան						
Կապան	I	2/2.2	2/2.0	29/2.3	30/2.0	6/1.9	5/1.6	18/2.2	8/1.9	45	1,0	Հվ- արևլ	2.4	Արևլ	2.3
	IV	2/2,5	1/2,0	37/2.5	32/2.5	4/2.3	3/1.9	12/2.7	9/2.0	36	1.5				
	VII	2/2.2	2/1.9	31/2.7	34/2.4	6/1.9	3/1.6	11/2.0	11/1.6	39	1,2				
	X	½.1	1/1.7	34/2.5	32/2.1	6/1.9	4/1.6	12/2.0	10/1.3	44	1.1				

Մթնոլորտային օդ

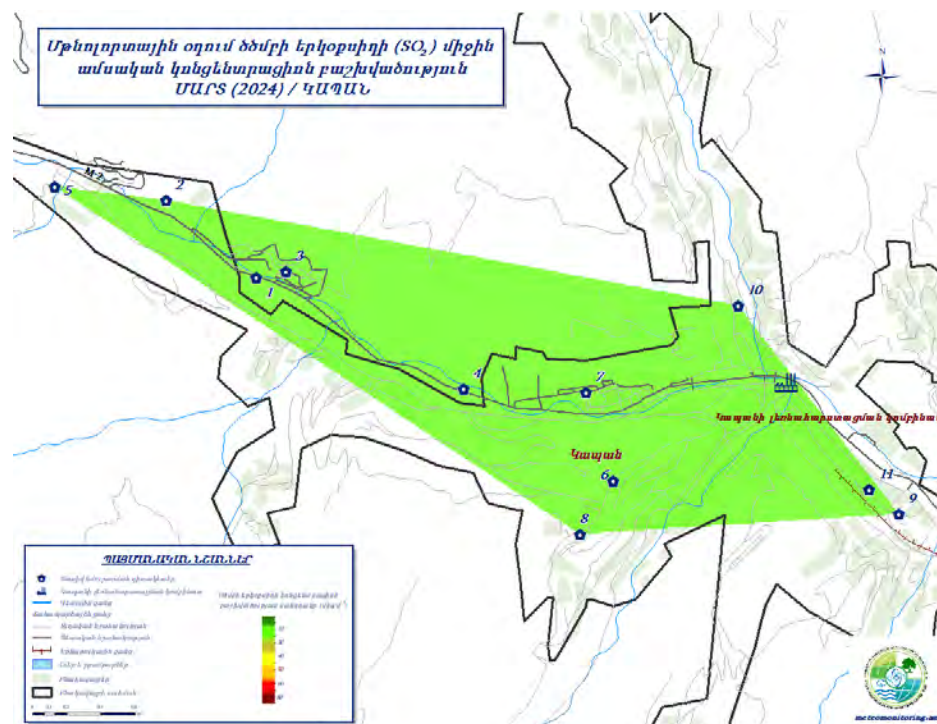
ՀՀ տարածքում օդային ավազանի ֆոնային աղտոտվածությունը վերահսկվում է ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից:

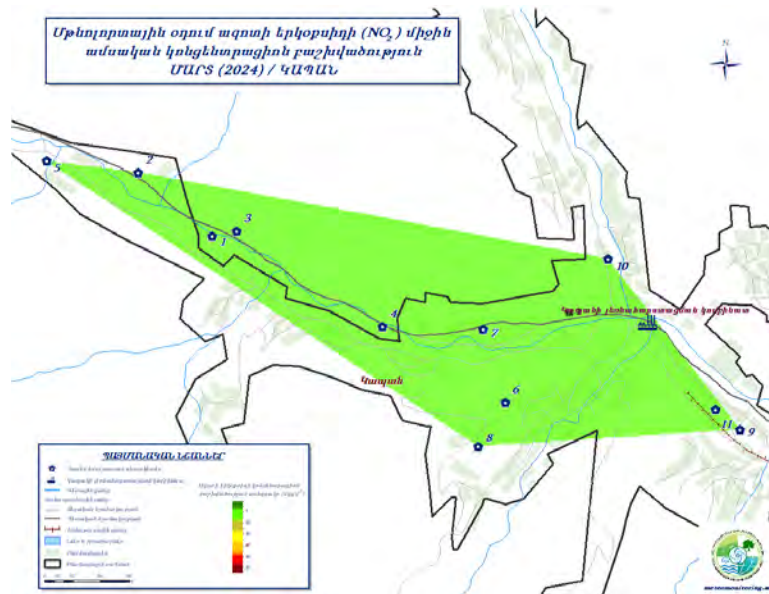
ՀՀ կառավարության 2006թ. փետրվարի 2-ի N 160-Ն որոշումով հաստատված «Բնակավայրերում մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի սահմանային թույլատրելի խտությունները (կոնցենտրացիաներ-ՍԹԿ)

Վնասակար նյութի անվանումը	Սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիա, մգ/մ ³		Վտանգավորության դաս
	Միջին օրական	առավելագույն միանվագ	
Ածխածնի օքսիդ	3	5	4
Ազոտի երկօքսիդ	0.04	0,085	2
Ազոտի օքսիդ	0.06	0.4	3
Ծծմբի երկօքսիդ	0.05	0.5	3
Փոշի	0.15	0.5	3
Գետնամերձ օզոն	0.03	0.16	1
Նիկել	0.001	-	2
Մոլիբդեն	0.02	0.24	-
Կոբալտ	0.001	-	1

Ստորև բերվում են Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդի վերաբերյալ տվյալները:

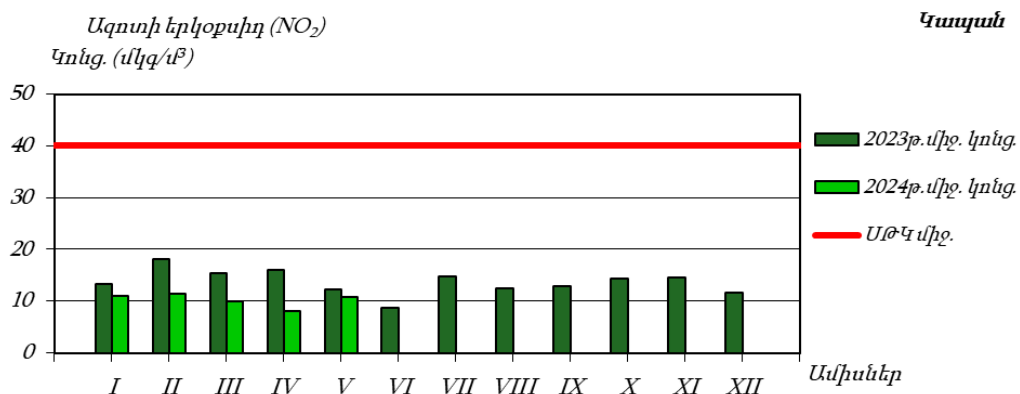
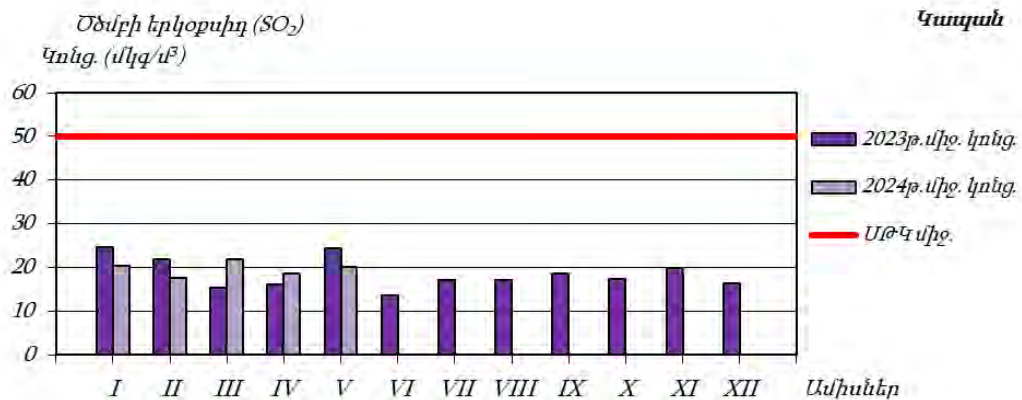
Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում կատարվում են ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Կապան քաղաքում գործում է 11 շարժական դիտակետ:

Կապան

Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում կատարվում են ծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Կապան քաղաքում գործում է 11 շարժական դիտակետ:

Հայցվող տարածքում դիտակետեր կամ պասիվ նմուշարկման կետեր չկան և այստեղ օդի փաստացի որակի մասին տեղեկություններ չկան: Վերլուծելով գոյություն ունեցող իրավիճակը Կապան քաղաքի պասիվ նմուշառիչներով օդային ավազանի դիտարկումների վերը բերված տվյալները, երևական բնակավայրերից հեռու գտնվելը, կարելի է ենթադրել, որ օդային ավազանը աղտոտված չէ: **Համաձայն ժամանակավոր**

առաջարկություններ «Վնասակար նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաներ քննակալարերում, որտեղ բացակայում են մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի դիտարկումները» ուղեցույց-ձեռնարկի՝ կարելի է ընդունել տարածքի օդի ֆոնային աղտոտվածության հետևյալ ցուցանիշները. փոշի՝ 0,071 մգ/մ³, ածխածնի օքսիդ՝ 0,8 մգ/մ³, ազոտի երկօքսիդ՝ 0,023 մգ/մ³ և ծծմբի երկօքսիդ՝ 0,006 մգ/մ³:

Բնակչության քանակը (հազար մարդ)	Ֆոնային կոնցենտրացիաներ (մգ/մ ³)			
	Փոշի	Ծծմբի երկօքսիդ (SO ₂)	Ազոտի երկօքսիդ (NO ₂)	Ածխածնի օքսիդ (CO)
50 -100	0.098	0.007	0.034	1.3
10-50	0.095	0.006	0.033	1.1
<10	0.071	0.006	0.023	0.8

Ջրային ռեսուրսներ

ՀՀ կառավարության կողմից «Կախված տեղանքի առանձնահատկություններից՝ յուրաքանչյուր ջրավազանային կառավարման տարածքի ջրի որակի ապահովման նորմերը սահմանելու մասին» որոշմամբ (ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունվարի 27-ի N 75-Ն որոշում) ՀՀ-ում մակերևութային ջրերի որակի գնահատման համակարգը ջրի քիմիական որակի յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար տարբերակում է կարգավիճակի հինգ դաս՝ «գերազանց» (1-ին դաս), «լավ» (2-րդ դաս), «միջակ» (3-րդ դաս), «անբավարար» (4-րդ դաս) և «վատ» (5-րդ դաս):

Ողջի գետի ջրերի որակի մոնիթորինգը իրականացվում է 4 դիտակետերով:

Դիտակետի համար	Ջրային օբյեկտ	Ջրավազանային կառավարման տարածք	Մարզ	Տեղադիրք
91	Ողջի	Հարավային	Սյունիք	1.7 կմ ք. Քաջարանից վերև
92	Ողջի	Հարավային	Սյունիք	1.8 կմ ք. Քաջարանից ներքև
93	Ողջի	Հարավային	Սյունիք	0.8 կմ ք. Կապանից վերև
94	Ողջի	Հարավային	Սյունիք	0.5 կմ Կապանի օդանավակայանից ներքև

ՀՀ-ում մակերևութային ջրերի որակի գնահատման համակարգը ջրի որակի յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար տարբերակում է կարգավիճակի հինգ դաս՝ «գերազանց» (1-ին դաս), «լավ» (2-րդ դաս), «միջակ» (3-րդ դաս), «անբավարար» (4-րդ դաս) և «վատ» (5-րդ դաս): Ջրի որակի ընդհանրական գնահատականը ձևավորվում է վատագույն որակ ցուցաբերող ցուցանիշի դասով: Սևանա լճի և Արաքս գետի ջրի որակի

գնահատումը դեռևս կատարվում է համաձայն 1990 թվականին ընդունված մակերևութային ջրերի աղտոտվածության ձկնատնտեսական սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների:

Հարավային ջրավազանային կառավարման տարածք

Հիդրոլոգիական դիտարկումներ Հարավային ՋԿՏ-ում հիդրոլոգիական դիտարկումներն իրականացվում են 9 դիտակետում:

Հարավային ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Աղյուսակ 13. Հարավային ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր, մ³/վ								
		հունվար			փետրվար			մարտ		
		փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%
Մեղրիգետ	Մեղրի	1.21	0.91	133	1.75	1.03	170	3.45	2.06	167
Ողջի	Կապան	0.91	1.45	63	1.06	1.83	58	2.09	4.74	44
Որոտան	Գորայք	1.67	2.00	84	1.67	2.01	83	1.73	2.17	80

Մակերևութային ջրերի որակ 2024թ. օգոստոսին

Մեղրիգետ գետի ջրի որակը Մեղրի քաղաքից վերև«վատ»«անբավարար» (4-րդ դաս) և գետաբերանի հատվածներում գնահատվել է «անբավարար» (5-րդ դաս):

Գեղի գետի ջրի որակը գետաբերանի հատվածում գնահատվել է լավ (2-րդ դաս):

Որոտան գետի ջրի որակը Գորայք գյուղից վերև գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), Սիսիան քաղաքից վերև ջրի որակը գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), Սիսիան քաղաքից ներքև ջրի որակը գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս):

Ողջի գետը՝ Լեռնաձոր գյուղից ներքև գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), հանքարդյունաբերության գործունեության հետևանքով ծանր մետաղներով հատկապես աղտոտվում է Կապան քաղաքի օդանավակայանից ներքև հատվածում, որտեղ ջրի որակը գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս):

Ատորև բերվում են Ողջի գետի բազմամյա միջև տարեկան հոսքի բնութագրերը, միջին տարեկան առավելագույն և նվազագույն ծախսերը:

Գետը	Ծախսը, մ³/վ	Տարեկան հոսքը, մլն.մ3	Հոսքի մոդուլը, լ/վ կմ2	Հոսքի շերտի բարձրությունը, մմ	Հոսքի գործակիցը
Ողջի	9.6	303	14.5	457	0.55

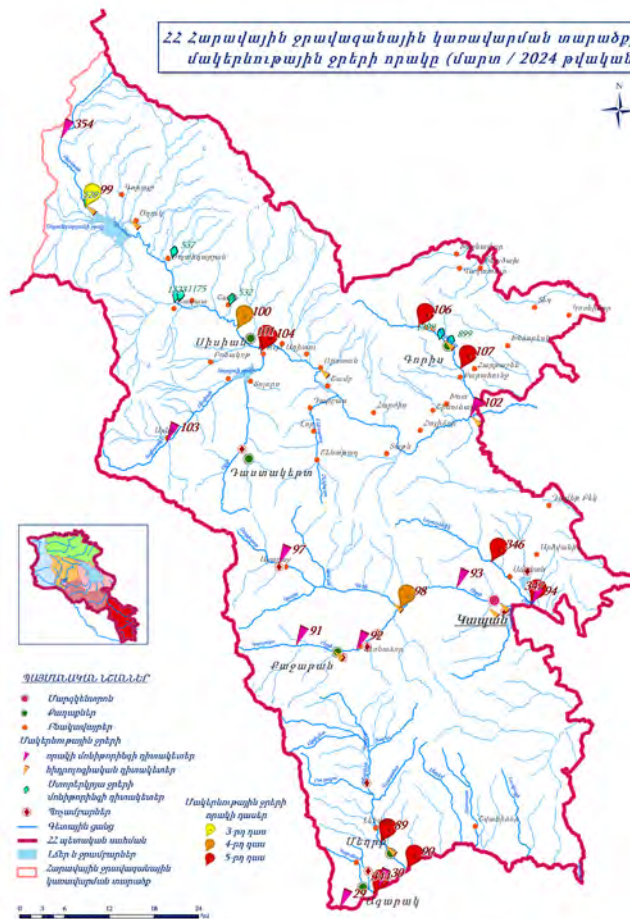
Գետը	Միջին տարեկան ծախսը, մ3/վ	Առավելագույն ծախսը, մ3/վ	Նվազագույն ծախսը, մ3/վ
Ողջի	9.6	-	2.96

ՈՂՋԻ ԳԵՏԻ ԱՎԱՋԱՆԻ ՄԱԿԵՐԵՎՈՒԹԱՅԻՆ ՋՐԵՐԻ
ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ԴԻՏԱՅԱՆՑ

Նկար 7.

2.2 Հարավային ջրավազանային կառավարման տարածքի
մակերևութային ջրերի որակը (մարտ / 2024 թվական)

Հողեր

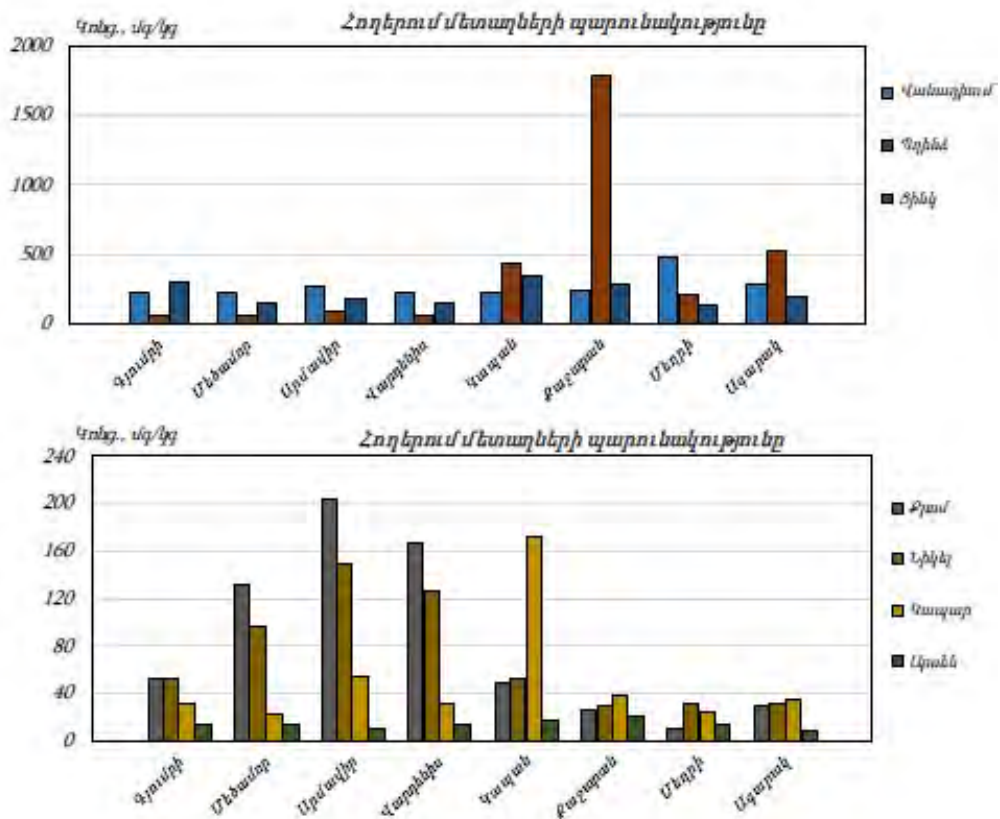
Հողային ծածկույթի աղտոտման աղբյուրներ կարող են հանդիսանալ՝

- մետաղաձուլական գործարանները,
- արդյունաբերական և կենցաղային թափոնները,
- գյուղատնտեսությունը,
- տրանսպորտը և այլն:

Մարդու գործունեության արդյունքում միջավայր թափանցած ծանր մետաղների մեծ մասը կուտակվում է հողում: Այնուհետև դրանց մի մասը անցնում է ջրային միջավայր, մի մասը կլանվում է բույսերի կողմից և հայտնվում սննդային շղթայում: Հողի արդյունաբերական աղտոտման հիմնական աղբյուրներն են մետաղաձուլական գործարանները, մետաղական հանքարդյունաբերությունը և արդյունաբերական այլ ձեռնարկությունների թափոնները: Նման աղտոտման աղբյուրները կարող են առաջացնել հողի աղտոտվածություն ծանր մետաղներով (պղինձ, ցինկ, արսեն, կապար, մոլիբդեն, մանգան, նիկել, կադմիում, քրոմ և այլն) և ցիանական միացություններով:

2022 թվականի հողային ծածկույթի ծանր մետաղներով աղտոտվածության ուսումնասիրման համար դիտարկումներն իրականացվել են Լոռի, Վայոց ձոր, Գեղարքունիկ, Տավուշ, Կոտայք, Արարատ, Սյունիք, Շիրակ և Արմավիրի մարզերում:

Մարզերի և քաղաքների հողերում մետաղների կոնցենտրացիաները բերված են ստորև գծապատկերներում, իսկ կոնցենտրացիաների համապատասխան ՍԹԿ-ներից գերազանցման վերաբերյալ տեղեկատվությունը աղյուսակում :

Մարզ/Քաղաք	Վանադիում	Պղինձ	Ցինկ	Քրոմ	Նիկել	Արսեն	Կադմի
Գերազանցումը համապատասխան ՍԹԿ-ից, անգամ							
Տավուշ	1.3	14.7-35.0	5.9-8.4	7.3-16.2	8.0-10.3	4.0-19.5	-
Կոտայք	1.5-2.0	17.0-46.3	5.1-12.7	4.3-26.7	9.3-28	2.5-10	1.3-2.1
Արարատ	1.2	11.0-14.7	2.9-4.3	8.0-11.3	13.8-17.5	3.5-6.5	-
Վայոց ձոր	1.5-2.9	25.0-74.7	3.5-6.7	1.7-15.3	4.8-13.8	3.5-6.5	1.1-1.4
Լոռի	1.3-7.1	16.4-1760.3	2.6-55.9	1.7-16.2	2.9-19.3	2.5-37.9	1.1-27.6
Գյումրի	1.4-2.4	15.6-24.3	5.4-23.0	1.7-14.3	8.5-18.3	2.5-5	1.2-1.6
Վարդենիս	1.1-2.0	18.0-24.7	5.3-8.9	19.0-42.0	24.3-42	5.5-8.0	1.2-1.3
Մեծամոր	1.5	16.7	6.1	21.8	24.3	7.0	-
Արմավիր	1.1-2.5	20.7-28.7	6.8-9.7	14.2-65.2	32.5-41	4.0-6.5	1.4-2.4
Կապան	1.1-2.2	107.7-213.3	7.7-23.7	1.7-15.7	9.3-17	6.5-12	1.5-10.7
Քաջարան	1.5-1.6	230.3-966.0	6.3-18.5	1.7-7.0	7.0-7.3	10.0-11.5	1.6
Մեղրի	3.2	70.7	5.9	1.7	7.8	7.0	-
Ագարակ	1.8-2.7	140.3-220.3	5.1-11.0	1.7-8.8	4.8-10.5	3.0-5.0	1.3-1.4

Բուն հայցվող տարածքի հողերի աղտոտվածության վերաբերյալ տեղեկատվություն չկա, քանի որ տարածքում երբևէ այդ մասով ուսումնասիրություններ չեն կատարվել: Ուսումնասիրության ընթացքում կիրականացվեն ՇՄԱԳ հաշվետվությունով նախատեսված՝ տեղամասերի հողերի մոնիտորինգ լաբորատոր ուսումնասիրություններով, ինչի արդյունքում կստեղծվեն հողերի աղտոտվածության վերաբերյալ ելակետային տվյալներ:

Կապանի տարածաշրջանի հողերը բազմազան են, ինչը պայմանավորված է տարածքի լեռնագրական, երկրաբանական, բուսական ծածկի և կլիմայի բազմազանությամբ: Տարածաշրջանի բարձրադիր մասում, մասնավորապես Բարգուշատի լեռների և Մեղրու լեռների բարձրադիր տարածքներում լեռնամարգագետնային թույլ ճմային, խորքային չհագեցած հողեր են, որոնք ավելի ցածրադիր մասերում փոխվում են մարգագետնատափաստանային տիպիկ մնացորդային չհագեցած հողերի: Խուստուփ- կատարի լեռների բարձրադիր մասում շնորհիվ հոծ անտառի ձևավորվել են անտառային դարչնագույն կրազերծված կավայնացած հողեր: Այս կարգի հողեր են տարածաշրջանի մյուս անտառաշատ տեղամասերում, մասնավորապես Քաշունի – Աղվանի – Տանձավեր – Նոր Արջաձոր գծով և Սվարանց – Բարձրավան հատվածում: Այս հողերը երբեմն քարքարոտ են, ծածկված խճաքարի ու խոշոր քարերի կույտերով: Կապանից հարավ հողերի մեջ գերակշռում է անտառային դարչնագույն կրազերծված հոտերը, որոնք անտառագուրկ վայրերում հիմնականում տափաստանացված են: Այս հողերը հիանալի արոտավայրեր են և խոտհարքեր: Կապանից դեպի հարավ և դեպի արևելք ուղղությամբ, դեպի աստիճանաբար հարթավայրերի վերածվող մասամբ դարավանդավորված տարածքները անտառային դարչնագույն կարբոնատացված տափաստանային հողեր են:

Բազմազան են հող առաջացնող ապարները: Գետերի հովիտներում հողերը այլովիալ, այլովիալ- պրոլյովիալ բերուկներ են, որոնց հող առաջացնող ապարների լիթոլոգիական կազմը ավազներ են, կավավազներ՝ կոպիճի, խճավազի և գլաքարերի հետ միասին, տղմաավազակավային երևակումներով: Բարձրադիր մասերում ընդարձակ տարածքների վրա կան մայրական ապարների մերկացումներ:

Բերրի հողաշերտի հզորությունը հանքային դաշտի տարբեր տեղամասերում խիստ տարբերվում է: Այն կախված է լանջի թեքության աստիճանից, դիրքադրությունից, արմատական ապարների բնույթից, հարաբերական բարձրությունից: Այսպես օրինակ, հարավային դիրքադրության լանջերին բերրի հողաշերտի հզորությունը գագաթամերձ տարածքներում աննշան է (ընդհամենը 1-2 սմ), իսկ հովիտների եզրերին կարող է հասնել 10-13 սմ-ի և ավելին: Հյուսիսահայաց լանջերը պակաս հողմահարված են. գագաթամերձ տարածքներում բերրի հողաշերտի հզորությունը կարող է հասնել մինչև 10 սմ-ի, իսկ հովիտների եզրին՝ 10-15 սմ-ի: Բերրի հողաշերտի հզորությունը և բուսականության առատությունը փոխկապակցված են: Ավելի ցածրադիր վայրերում իրավիճակը կրկնվում է, սակայն բերրի հողաշերտի հզորությունը այստեղ զգալիորեն գերազանցում է բարձրլեռնային տեղամասերի նույն ցուցանիշը՝ հյուսիսահայաց լանջերին կազմելով 15- 25 սմ-ի:

Բազմազան է նաև հողերի էրոզվածության աստիճանը: Անտառային զանգվածներում և համեմատական փոքր թեքություններում այն ավելի ցածր է. Հողերի էրոզացվածության վրա հսկայական է անտրոտոգեն ֆակտորը: Մասնավորապես տարածաշրջանում քիչ չեն բացահանքերը, լցակույտերը, հանքախորշերից հանված չռեկուլտիվացված ապարները, մանավանդ Կապանի ու Քաջարանի շրջակայքում: Հողերի էրոզացվածության աստիճանը բարձր է ցածրադիր հարավահայաց լանջերին, որտեղ ընդհուպ նկատվում են մայր ապարների մերկացումներ:

Կապանի շրջանի Արծվանիկի բազալտի և բազալտային կազմի հրաբխածին ու հրաբխանստվածքային ապարների հանքավայրի տարածաշրջանում զարգացած են դարչնագույն անտառային հողերը, որոնք ներկայացված են երկու ենթատիպերով՝ դարչնագույն անտառային լվացված և դարչնագույն անտառային կարբոնատային:

Լեռնաանտառային գոտու դարչնագույն անտառային հողերը ձևավորվել են 700-1700մ բարձրությունների սահմաններում, կիրճերով, ձորակափոսորակային ցանցով խիստ կտրտված ռելիեֆի պայմաններում:

Լվացված դարչնագույն անտառային հողերը զբաղեցնում են ստվերահայաց լանջերը և ձևավորվել են համեմատաբար ավելի խոնավ պայմաններում, քան տիպիկ ենթատիպը:

Բնութագրվում են դարչնագույն և մուգ-դարչնագույն գույնով, հումուսի բավական բարձր պարունակությամբ (10-14%), որը խորության ուղղությամբ արագ նվազում է: Հումինային նյութերում հումինաթթուների և ֆուլվոթթուների քանակը գրեթե հավասար է:

Այս տիպի հողերը ունեն գլխավորապես կավավազային մեխանիկական կազմ: Կլանման տարողությունը բարձր է, կլանված կատիոններում գերակշռողը Ca-ն է: Ռեակցիան չեզոք է կամ թույլ հիմնային: Բնութագրվում են բարելավ ֆիզիկական և ջրաֆիզիկական հատկություններով, լավ արտահայտված ստրուկտուրայով:

Դարչնագույն լվացված անտառային հողերի քիմիական ու ֆիզիկաքիմիական հատկությունները

Հողատիպը և ենթատիպը	Խորությունը, սմ	Հումուսը, %	Co2, %	Կլանված կատիոնների գումարը, մ/էկվ 100գ հողում	pH-ը ջրային քաշվածքում
1	2	3	4	5	6
Լվացված դարչնագույն անտառային	0-10	14.1	չկա	40.3	6.6
	10-26	3.7	ճկա	39.1	6.7
	26-49	2.2	չկա	33.4	6.5
	49-64	1.4	չկա	38.6	6.8
	64-85	1.14	չկա	37.6	7.7
	85-107	0.8	չկա	38,9	7.3
Կարբոնատային դարչնագույն անտառային	2-16	10.8	1.9	22.8	7.8
	16-31	4.5	5.2	15.6	8.0
	31-43	2.5	7.5	17.0	7.5
	43-120	1.2	8.9	19.8	7.9

Լվացված դարչնագույն հողերի հողածածկույթը ներկայացված է խոտաբույսերով (50-80%): ձողերը շատ թույլ կամ ոչ քարքարոտ են, բավականին հզոր, հորիզոնների հզորությունը՝ A՝ 34-54սմ, B՝ 28-58սմ: Բնորոշ է գենետիկական հորիզոնների նկատելի տարաբաժանում: Պրոֆիլի վերին մասում կառուցվածքը հատիկային է, ավելի վերև՝ ընկուզա-կոշտավոր: Մանրահողի հատիկային կազմը՝ ավազակավայինից մինչև կավայինը:

Խորությունը, սմ	Տոկոսներով հողի կշռի նկատմամբ				Ջրաթափանցելիությունը	
	Առավելագույն խոնավածոթությունը	Թառաման խոնավությունը	Նվազագույն խոնավունակությունը	Լրիվ խոնավունակությունը	դիտումների ժամերը	սմ/րոպե
1-14	12.3	15.9	37.0	50.4	1-ին	1.08
14-35	10.9	14.3	33.6	45.5	2-րդ	0.93
35-50	10.6	12.0	31.4	36.8	3-րդ	0.88
50-34	9.7	12.3	30.2	36.2	4-րդ	0.88
94-115	6.1	11.3	27.8	35.8	-	-

Նկար 9. Հողային տիպեր

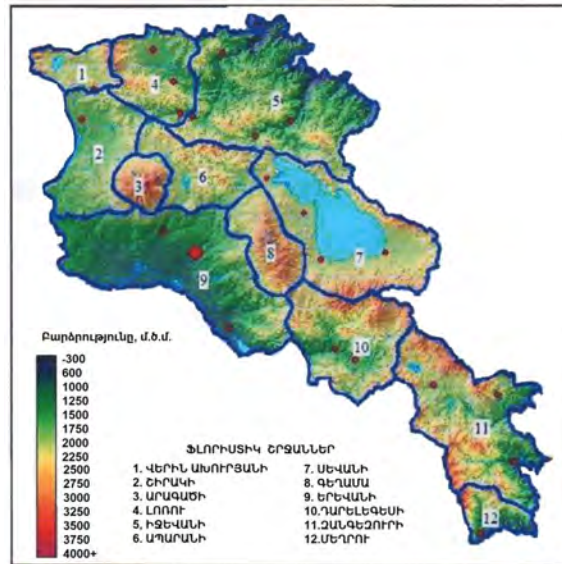
Դարչնագույն անտառային կարբոնատային տափաստանացված հողերը տարածված են 800-1344մ ծ.մ., բարձրությունների վրա, 10-35° թեքությամբ լանջերին: Միկրոռելիեֆը հարթ է, ողողամաշվածության աստիճանը՝ 1: հողածածկույթը հիմնականում ներկայացված է խոտաբույսերով (80%) անտառային Հողերը քարքարոտ են, բավականին հզոր, հորիզոնների խորությունը՝ A՝ 0-50սմ, B՝ 50->150սմ:

Բուն հայցվող տարածքի հողերի աղտոտվածության վերաբերյալ տեղեկատվություն չկա, քանի որ տարածքում երբևէ աշխատանքներ և ուսումնասիրություններ չեն կատարվել: Երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում կիրականացվեն ՇՄԱԳ հաշվետվությունով նախատեսված՝ հողերի մոնիտորինգ լաբորատոր ուսումնասիրություններով, ինչի արդյունքում կստեղծվեն հողերի աղտոտվածության վերաբերյալ ելակետային տվյալներ:

Հայցվող տարածքը համաձայն ՀՀ կադաստրի կոմիտեի 10.12.2024թ. ԱՏ-10122024-99-0066 տեղեկանքի՝ Սյունիքի մարզի, Արծվանիկ գյուղի, 09-018-0110-0001 կադաստրային ծածկագրով, գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության, արոտավայր գործառնական նշանակությամբ հողեր են /տես էջ 76-78/:

▪ Բուսական և կենդանական աշխարհ

Ուսումնասիրության համար հայցվող տարածքը ամբողջովին գտնվում է Զանգեզուրի ֆլորիստիկ շրջանում (Թախտաջյան, 1954; Թամանյան, Ֆայվուշ, 2010): Ֆլորիստիկ շրջանի բարձրունքային սահմաններն են 600- 3900 մ ծ. մ: Բուսական համակեցությունների հիմնական տիպերն են կիսանապատային, անտառային, տափաստանային, մարգագետնային և նոսրանտառային: Բուսական աշխարհը ՀՀ մյուս ֆլորիստիկ շրջանների համեմատ ամենաբազմազանն է՝ 2000 բուսատեսակ:

Նկար 10. Հայաստանի Հանրապետության ֆլորիստիկ շրջանները ըստ ակադեմիկոս Ա.Լ. Թախտաջյանի (1954)

Մարգագետնային բուսականություն

1 Բարձրալպյան տարախոտա-հացազգա-բոշխային (գորգեր) մասնակցությամբ՝ *Campanula tridentata* Schreb., *Carex tristis* Bieb., *Taraxacum stevenii* DC., *Plantago saxatilis* Bieb., *Colpodium araraticum* Tarutv., *Poa alpina* L., *Carum caucasicum* (Bieb.) Boiss., *Nardus glabriculmis* Sakalo, *Sibbaldia parviflora* Willd.

2 Ցածրալպյան (ենթալպյան) հացազգիների և տարախոտա-հացազգային, մասնակցությամբ՝ *Bromopsis variegata* (Bieb.) Holub, *Hordeum violaceum* Boiss. et Huert, *Anemonestrum fasciculatum* (L.) Holub, *Betonica macrantha* C. Koch, *Veronica Gentiana*, *Cephalaria*, *Inula*, *Myosotis* ցեղի տեսակների հետ համատեղ

Անտառային բուսականություն

4 Լայնատերև, մասնակցությամբ՝ *hացառնի* (*Fagus orientalis* Lipsky) կաղնու (*Quercus iberica* Stev. *Q. macranthera* Fisch. et Mey. ex Hohen), բոխու (*Carpinus betulus* L., *C. orientalis* Mill.), հաղնի (*Fraxinus excelsior* L.), լոբնի (*Tilia begoniifolia* Stev.).

Քսերոֆիտ նոսրանտառային բուսականություն

7 Գիհու խաղող, մասնակցությամբ՝ *Juniperus polycarpus* C. Koch, *J. oblonga* Bieb., *J. hemisphaerica* J. et C. presl., *J. foetidissima* Willd., *J. Sabina* L., *Ephedra procera* Fisch. et Mey.

8 Սաղարթավոր խաղող, մասնակցությամբ՝ *Paliurus spina-christi* Mill., *Spiraea crenata* L., *Amugdalus fenzliana* (Fritsch) Lipsky, *Pistacia nutica* Fisch. et Mey. *Celtis glabrata* Stev. Ex Planch., *Cerasus incana* (Pall.) Spach, *Pyrus salicifolia* Pall.

Լեռնաքերտֆիտ բուսականություն

10 Փրիզանդիո բլիերի մասնակցությամբ՝ *Amygdalus fenzliana* (Fritsch) Lipsky. *Cerasus incana* (Pall.) Spach, *Rhamnus pallasii* Fisch. et Mey., *Celtis glabrata* Stev. ex Planch. տեսակներ մասնակցությամբ *Astragalus*, *Acantholimon*, *Acanthophyllum*, *Onobrychis cornuta* (L.) Desv., *Salvia dracocephaloides* Boiss., *Thymus kotschyanus* Boiss. et Hohen.

■ Հայցվող տարածք

Նկար 11. Բնական բուսածածկի տիպեր

Բուսականության տարածումը հիմնականում պայմանավորված է բարձունքային գոտիականությամբ, սակայն բնական գոտիների վերին և ստորին սահմանները տատանումներ են տալիս, երբեմն բուսականության մի գոտիական տիպը թափանցում է մյուսի ոլորտը, ինչը պայմանավորված է ռելիեֆի, միկրոկլիմայական, հողային, ջրաբանական և այլ առանձնահատկություններով։ Չափազանց հետաքրքիր և հազվագյուտ

տեսակներով հարուստ այս ֆլորիստիկ շրջանում հանդիպում են այսպես կոչված խայտաբղետաձաղկավոր – տարախոտային տափաստանային բուսականությունը, անտառային բուսական համակեցությունները, նոսրանտառները և կիսանապատները, որոնք գտնվում են Կապանից հարավ – արևելք:

Շրջանն աչքի է ընկնում իր հարուստ ծառա-թփային բուսականությամբ՝ 190 տեսակներ: Տարաբաժաշրջանի անտառները լեռնային են, ունեն հիմնականում ջրակարգավորիչ, հակաէրոզիոն և միջավայրապաշտպան նշանակություն: Անտառածածկ տարածքների միջին լրիվությունը կազմում է 0,42: Անտառները հիմնականում տեղաբաշխված են բարձր թեքությունների վրա:

Ձանգեզուրի ֆլորիստական շրջանի անտառածածկում գերակշռում են կաղնու, բոխու և խառը անտառները: 750-ից 1200 մ բարձրություններում տարածված են արաքսյան կաղնու (*Quercus araxina*), 1200-ից 1500 մ վրա վրացական կաղնու (*Quercus iberica*), 1400-2500 մ վրա արևելյան կաղնու համակեցությունները, 2700մ-ից բարձր տիրապետում են մերձալպյան մարգագետինները: Գիհու նոսր անտառները զբաղեցնում են հարավային դիրքադրության քարքարոտ լեռնալանջերը, տարածված են հիմնականում թույլ հզորության հողերի վրա՝ 500-2000 մ բարձրություններում: Բոխու, սոճու, հունական ընկուզենու, խնձորենու և այլ ծառատեսակները զբաղեցնում են տարածքի չնչին մասը:

Մաքուր բոխուտային անտառները սովորական են հյուսիսային լանջերի վրա՝ շագանակագույն և բաց շագանակագույն անտառային հողերի վրա: Բոխուն ուղեկցող տեսակներից են հացենի սրապտուղը, թեղի մերկը և բոխատերևը, դաշտային և վրացական թխկին, սովորական արոսենին, տանձենու մի քանի տեսակներ, ինչպես նաև կաղնին: Խիտ անտառներում խոտածածկը զարգացած է շատ թույլ: Բացատներում հազվադեպ հանդիպում են գերմանական զկեռենին, բոնչին, գերիմաստը, սովորական գայլահատը: Բնական վերածը անբավարար է հիմնականում գիհու և կաղնու չոր տիպի անտառներում, բավարար վերած նկատվում է բոխու երիտասարդ անտառներում:

Անտառային գոտուց վեր, սկսած 2200 մ բարձրությունից, տարածվում է բարձր լեռնային ենթալպյան մարգագետնային բուսականությունը: Նոսրանտառներում գիհու հետ տարածված են եղջյուրավոր կորնգանը և ոգնաթուփը: Տարածքի ամենաբարձր հատվածներում ոչ մեծ հատվածներով ներկայացված են նաև ալպիական մարգագետինները, որտեղ գերակշռում են գայլաթաթի և մատնունիի տարբեր տեսակներ, ինչպես նաև բարակոտնուկ կովկասյանը և շյուղախոտ փայլունը:

Անտառածածկ տարածքներում շատ են նաև վայրի պտուղները՝ հունական ընկուզենին, արևելյան խնձորենին, սալորենին, հոնի ծառը, դեղաբույսերը ու տեղի վայրի բույսերը:

Ցածրադիր հարավահայաց կիրճերում բուսականության գերակշռող ձևն է գիհու խառը նոսրանտառը: Հանդիպում են գիհի արևելյան կամ արտուճը (*Juniperus polycarpus*), գիհի սրաթեփուկ կամ ցրտենի (*J. foetidissima*) և գիհի երկարատերև (*J. oblonga*) տեսակները: Շիբլակներում սաղարթավոր և խառը նոսրանտառներում, ոչ-բարձր ծառերի նոսր և “լուսավոր” տնկարքներում աճում է Արևելյան կաղնին (*Quercus macranthera*), Վրացական թխկին (*Acer ibericum*), Ալեհեր կեռասենին (*Cerasus incana*), Ասպիրակ

արևբուրիկատերև (Spyreae hypericifolia): Հանդիպում են իլենու (Lonicera), գիհու (Juniperus), տանձենու (Pyrus), մասրենու (Rosa) տարբեր տեսակներ:

Խոտածածկույթում առկա են էֆեմերոիդ տարրեր, ինչպես, օրինակ՝ դակտիլորիզ դեղնավունը (Dactylorhiza flavescens): Այստեղ զարնանային խոնավ ամիսներին հնարավոր է խոնավասեր /մեզոֆիլ/ բուսատեսակների առկայություն, թեև գերակշռողը քսերոֆիլ տեսակներն են և էֆեմերները: Գարնանային խոտածածկի մեջ բնորոշ բուսատեսակներն են Կուսածաղիկ խոտային (Vinca herbacea), Բերենիկե բազմաբաժան (Veronica multifida), Խուլեղինջ ցողունազիրկ (Lamium amplexicaule), Սինդրիկ արևելյան (Polygonatum orientale), Ճանկխոտ արևելյան (Ajuga orientali), Ճանկխոտ հիոսական (A. chia) տեսակները: Շիրբյակի հետ կողք-կողքի հանդիպում են գագուտներ՝ փշոտ աստրազալների բուսուտներ, շրջապատված ճիմ առաջացնող հացազգի բուսատեսակներով:

Սաղարթավոր ծառային և թփային տեսակներից կարելի է հանդիպել նշենի ֆենցլի (Amygdalus fenzliana), տանձենի ուռատերև (Pyrus salicifolia), հասմիկ թփուտային (Jasminum fruticans) և այլ քսերոֆիլ (չորասեր) տեսակներ:

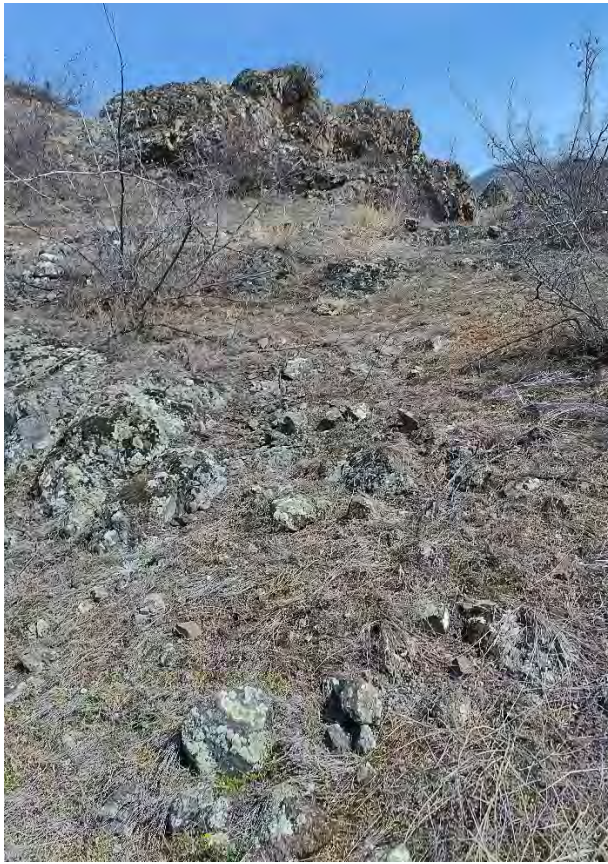
Խոտային ծածկույթի մեջ առկա են և մարգագետնային, և տափաստանային բուսատեսակներ, դրանցից են՝ Իքսիոլիրիոն թաթարական (Ixiolirion tataricum), Դաշտավուկ սոխուկավոր (Poa bulbosa), Անմոռուկ տաքատիկ (Myosotis heteropoda), Կակաչ Բելանժեի (Papaver minus), Տերուկ անբաժակ (Fumaria asepalae), Սաղավարտուկ արևելյան (Scutellaria orientalis), Խատուտիկ սովորականը (Taraxacum officinale), Իծախոտ իտալականը (Echium italicum), Խոնդատը (Verbascum sp.) և այլն:

Ամենուրեք հանդիպում են բանգի սև /Hyoscyamus niger/, եղինջ երկտուն /Urtica dioica/, երեքնուկ կարմիր /Trifolium hybridum/, Երեքնուկ սողացող /Trifolium repens/, Իշաովյուտ դեղատու /Melilotus officinalis/, Խատուտիկ դեղատու /Taraxacum officinalis/, Ծոսապաշար սովորական /Capsella bursa pastoris/, Հազարատերևուկ սովորական /Achillea millefolium/, Կատվալեզու եռաբաժան /Bidens tripartita/, Ձիաձետ դաշտային /Equisetum arvense/, Ճարճատուկ սովորական /Cichorium intybus/, Մասրենի շնային /Rosa canina/, Մատիտեղ թռչնային Polygonium persicaria/, Ոգնագլխիկ սովորական /Echinopus ritro/, Ջղախոտ մեծ /Plantago major/, Ջղախոտ նշտարաձև /Plantago lanceolata/, Սրոհունդ խոցված /Hypericum perforatum/, Տերեփուկ կապույտ /Centaurea cyanus/, Ուրց կոչիի /Thymus kotschyanus/, Օշինդր դառը /Artemisia absinthium/, Անանուխ երկարատերև /Mentha longifolia/, Ավելուկ զանգուր /Rumex crispus/, Դանդուր բանջարանոցային /Portulaca oleraceae/, Մոշենի թխակապույտ /Rubus caesius/, Սիբեխ սովորական /Falcaria vulgaris/, Փիփերթ արհամարված /Malva neglecta/ և այլն:

Անտառագուրկ լանջերի վրա լայն տարածված են նաև “շիրբյակ” անվանվող բուսական համակցությունները, որտեղ գերակշռում են փշոտ թփերը և ոչ բարձր ծառերը ցաքի փշոտը (Paliurus spina-christi), որին խառնվում են դրախտածառ սովորական (Cotinus coggygria), չմենի ամբողջաեզր (Cotoneaster integerrimus), փոշնի խոշոր (Celtis glabrata), ճապկի հարավի (Swida australis), հոն սովորական (Cornus mas), զկեռ սովորական (Mespilus germanica), և այլ թփեր: Խոտածածկույթը ներկայացված է բոտրիխոտ սովորական (Bothriochloa ischaemum), անխսանտ տանիքային (Anusantha tectorum), գեղազլխիկ փայլուն (Callicephalus nitens), անմեռուկ չոլված (Xeranthemum squarrosum) և այլ տեսակներով:

Հայցվող տարածքը հիմնականում բուսագուրկ է, առանձին ոչ մեծ կղզյակներով
հանդիպում են թփուտներ՝ կազմված հիմնականում ցաքի փշոտի թփերից:
Ստորև 2025թ. մարտի 15-ին երևակման տարածքում կատարված լուսանկարները

Աղյուսակում ներկայացվում է Սյունիքի մարզում հանդիպող ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակները:

Բույսերի անվանումը հայերեն և լատիներեն	Կատեգորիա	Տարածումը
Սոխ Դերդերիանի, <i>Allium derderianum</i> ,	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շրջանում՝ Բարգուշատի լեռնաշղթա, լեռնագագաթներ Կապուտջուղ, Խուստուփ, Բաղասար
Քեմոն Կոմարովի, <i>Carum komarovii</i> , Karjag	CR B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շրջանում, Խուստուփ լեռնագագաթում
Նվիկ կոնոֆալոսային, <i>Arum conophalloides</i> , Kotschy	EN B 1	Զանգեզուրի՝ Կապան և Մեղրու՝ Բերդաքար, Կալեր, Կահրավար, Շվանիձոր, Նյուվաղի ֆլորիստական շրջաններում
Վաղենակ պարսկական, <i>Calendula persica</i> , C.A.Mey	EN B 1	Զանգեզուրի՝ Ներքին Հանդ և Մեղրու՝ Շվանիձոր, Նյուվաղի ֆլորիստական շրջաններում
Տերեփուկ Ալեքսանդրի, <i>Centaurea alexandrii</i> Bordz.	EN B 1	Մեղրու՝ Մեղրի, Ալդարա, Շվանիձոր, Նյուվաղի ֆլորիստական շրջանում
Ոգնազլիսիկ բազմատուն, <i>Echinops polygamous</i> , Bunge	EN B 1	Դարեղեգիսի՝ գյուղ Արփա և Մեղրու՝ Շվանիձոր, Կուրիս, Կարչևան, Լեկվազի ֆլորիստական շրջաններում
Լվաձաղիկ Զանգեզուրի, <i>Tanacetum zangezuricum</i> , Chandjian	EN B 1	Զանգեզուրի և Մեղրու ֆլորիստական շրջաններում՝ Զանգեզուրի, Բարգուշատի, Մեղրու լեռնաշղթաներ
Շնկոտեմ զանգեզուրի, <i>Thlaspi zangezuricum</i> , Tzvel	EN B 1	Զանգեզուրի և Մեղրու ֆլորիստական շրջաններում
Զանգակ Զանգեզուրի, <i>Campanula zangezura</i> , Kolak	EN B 1	Զանգեզուրի և Մեղրու ֆլորիստական շրջաններում
Նոնեա վարդագույն,	VU* B I	Մեղրու (Շվանիձորի և Ալդարայի շրջակայք, լեռնագագաթ

Nonea rosea Link.		Բերդաքար) և Զանգեզուրի («Շիկահող» պետական արգելոց, լեռնագագաթ Խուստուփ) 16ֆլորիստիկական շջաններում
Զագախոտ կարմրակապույտ, Erysimum lilacinum E. Steinb.	EN B 1	Զանգեզուրի («Շիկահող» պետական արգելոց) և Մեղրու (Այգեձոր, Լիճք, Գյումարանց, Ագարակ, Վահրավար, գետի կիրճ) ֆլորիստական շջաններում
Ծվծվուկ Խուստուփի, Silene chustupica Nersesian.	CR B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շջանում (Խուստուփ լեռնագագաթ)
Թանթանիկ ընձյուղակիր, Sedum stoloniferum Gmel.	VU* B I	Ապարանի (լեռնագագաթ Թեղենիս) և Զանգեզուրի (Ծավ, Ներքին Հանդ և Շիկահող գյուղի շրջակայք, լեռնագագաթ Խուստուփ)
Արգիրոլոբիում Բիբերշտեյնի, Argylobium biebersteinii P. W. Ball.	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շջանում («Շիկահող» պետական արգելոց, լեռնագագաթ Խուստուփ)
Գազ Պրիլիպկոյի, Astragalus prilipkoanus Grossh.	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շջանում (Աչատինի կիրճ, Կապանի և Քաջարանի լիջև, Կաթնառատ գյուղի շրջակայք)
Տափոլոռ խոզանատերև, Lathyrus setifolius L.	VU* B I	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շջանում, Որոտանի լեռնանցքի լանջերին և «Շիկահող» պետական արգելոցում
Աովույտ արաբական, Medicago arabia Huds.	VU* B I	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շջանում («Շիկահող» պետական արգելոց, Վահանավանքի շրջակայք)
Պուպուլիկ օղակադիր, Corydalis verticillaris DC.	EN B 1	Զանգեզուրի (լեռնագագաթներ Գազանասար և Խուստուփ) և Մեղրու (Լեկվազ գյուղի և Բողաքարի միջև, Ճգնավոր լեռ) ֆլորիստիկական շջաններում
Թրաշուշան Շովիցի, Gladiolus szovitsii Grossh.	EN B 1	Մեղրու ֆլորիստիկական շջանում (Մեղրի, Ալդարա, Շվանիձոր)
Վիշապագլուխ ողկույզային, Dracocephalu m botryoides, Stev	EN B 1	Արագածի (Գեգարոտի կիրճ) և Զանգեզուրի (Զանգեզուրի և Բարգուշատի լեռնաշղթաների՝ Կապուտջուղ, Գազանալեռ, Արամազդ լեռնագագաթներ, գյուղ Արավուս)
Վարդակակաչ ֆլորենսկու, Tulipa florenskyi, Woronow	EN B 1	Մեղրու ֆլորիստական շջանում (Ագարակ, Մեղրի, Կարչևան, Շվանիձոր, Նյուվադի)
Վարդակակաչ Սոսնովսկու, Tulipa sosnoskyi, Achverdov	EN B 1	Զանգեզուրի (Քաջարան, Լեռնաձոր, Փխրուտ, Տաթև, Շիկահող, Կապան) և Մեղրու (լեռնագագաթ Բերդաքար, Արծվաբերդ, Գյումարանց, Վարդանիձոր, Լիճք, Վահրավար և այլն) ֆլորիստական շջաններում
Բանպոտ նիզականման, Polystichum lonchitis, Roth	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շջանում (Քաջարանի շրջակայք, Խուստուփ լեռնագագաթ)
Գնարբուկ Վորոնովի, Primula vulgaris subsp. woronowii, Soo	EN B 1	Զանգեզուրի (<<Շիկահող>> պետական արգելոց, Ճակատեն գյուղի շրջակայք, Խուստուփ լեռնագագաթ) ֆլորիստական շջանից
Գորտնուկ մազոտ, Ranunculus villosus DC	CR B 1	Զանգեզուրի (Ճակատեն գյուղի շրջակայք, Խուստուփ լեռնագագաթ) ֆլորիստական շջանից
Սգնի, Ալոճ զանգեզուրյան, Crataegus zangezura Pojark	EN B 1	Զանգեզուրի (<<Շիկահող>> պետական արգելոց, Կապանի և Գորիսի շրջակայք) ֆլորիստական շջանից
Տանձենի հիրկանյան, Pyrus hyrcana Fed.	EN B 1	Մեղրու (Շվանիձոր) և Զանգեզուրի (Վաչագան, Ծավ, Խուստուփ լեռնագագաթի ստորոտ) ֆլորիստական շջաններում
Կտավախոտ մեղրու, Linaria megrica Tzvelev	EN B 1	Մեղրու (Տաշտուն, Լիճք, Կալեր գյուղերի շրջակայք) և Զանգեզուրի (Կապուտջուղ լեռնագագաթ) ֆլորիստական շջաններում
Անմոռուկ կլորատերև- Andrachne rotundifolia	EN B 1	Մեղրու ֆլորիստիկական շջանում (Մեղրի, Ալվանք, Նոնաձոր) ^[1] :

ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված են նաև Զանգեզուրի ֆլորիստիկ շրջանում աճող անհետացման եզրին գտնվող հետևյալ բուսատեսակները: Սոխ Եգորովայի, Ձնծաղիկ Արտյուշենկոյի, Շերենբերգիա Ֆիշերի, Եզնակոխ սակավաճաճանչ, Մարգացնձու կովկասյան, Նովիկ կոնոֆալոսային, Տերեփուկ արմատազամբյուղային, Խոզանափուշ Գաբրիելյանի, Դորոնիկում Բալանգայի, Սինձ պալարակիր, Արաբախոտ փխրուն, Լրջուն Կարյագինի, Լրջուն Թախտաջանի, Վահանակերպ Գրոսհեյմի, Գնդապտուղ կասպիական, Բողկուկ Սպասկայի, Շնկոտեմ հովանոցավոր, Կորնարիա կաշեկերպ, Ծվծվուկ Ռադեի, Իլենի թավշային, Բոշխ մանրագլխիկ, Բոշխ կախված, Գազ Աղասու, Տափուլոռ կասպիայի, Տափուլոռ խոզանատերև, Կորնգան մեսիթեթական և այլ:

Կենդանական աշխարհ

Շրջանի կենդանական աշխարհի համառոտ բնութագիրը բերվում է ստորև: Երկկենցաղները ներկայացված են 2 տեսակով՝ լճագորտ (*Rana ridibunda*) և կանաչ դոդոշ (*Bufo viridis*), սողունները՝ միջին մողես (*Lacerta media*), սովորական լորտու (*Natrix natrix*), ջրային լորտու (*Natrix tessellata*), կարմրափոր սահոձ (*Delichophis schmidtii*): Ժայռային մերկացումների վրա նշվել են նաև կովկասյան ազամաներ (*Laudakia caucasica*) և ժայռային մողեսներ (*Darevskia raddei*):

Թռչուններից նկատվել են սևագլուխ վարսակուկ (*Emberiza melanocephala*), սպիտակ խաղտունիկ (*Motacilla alba*), սև կեռնեխ (*Turdus merula*), ափամերձ ծիծեռնակ (*Riparia riparia*) և այլն: Շահումյանի մոտակայքում՝ Կապանին մոտ, նկատվել են քաղաքային ծիծեռնակների (*Delichon urbica*), ոսկեգույն մեղվակերների և (*Merops apiaster*) և սև ցինի (*Milvus migrans*) թռիչք:

Կաթնասուններից առկա են պարսկական ավազամուկ *Meriones persicus*, հասարակական դաշտամկան (*Microtus socialis*), մոխրագույն համստեր (*Cricetulus migratoricus*), ինչպես նաև անտառային մուկ (*Sylviaemus sylvaticus*):

Ողջի գետի և դրա վտակների վերին հոսանքներում նկատվում են *Barbus lacerta cyri*, *Alburnoides bipunctatus*, *Varicorhinus capoeta*: Հանդիպում են նաև գետային կրաբեր:

Համաձայն գրականական տվյալների, նախատեսվող գործունեության հարակից տարածքներում բավական հաճախ են հանդիպում ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված Հնդկական մացառախոզը /*Hystrix indica kess*/, Լայնականջ ոզնին /*Erinaceus auritus* Gmelin/և Անտառակատուն /*Felis silvestris* Scherber/: Բարձրադիր լեռներում խիստ հազվադեպ կարող են հանդիպել Գորշ արջը /*Ursus arctos* Linnaeus/ և Ընձառյուծը /*Panthera pardus*/: Առավել արժեքավոր է Զանգեզուրի բարձրադիր տեղանքներում պահպանվող Բեզուարյան այծը /*Capra aegagrus* Erxleben/ և Հայկական մուֆլոնը (*Ovis orientalis gmelinii*), որի ոչ մեծ խմբակները կարելի է նկատել լեռնային հարթավայրերում, հատկապես չհավվող ձյան մոտ:

Աղյուսակում ներկայացվում է Սյունիքի մարզում հանդիպող ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված կենդանատեսակները:

Order	Family	Genus	Species	Հայերեն անվանումը	Անգլերեն անվանումը		IUCN Red Data List
				Լայնականջ ոզնի	Erinaceus (Hemiechinus) auritus		
Insectivora	Soricidae	Neomys	teres	Կուտորա /	Transcaucasian	LC	EN B1a+2a

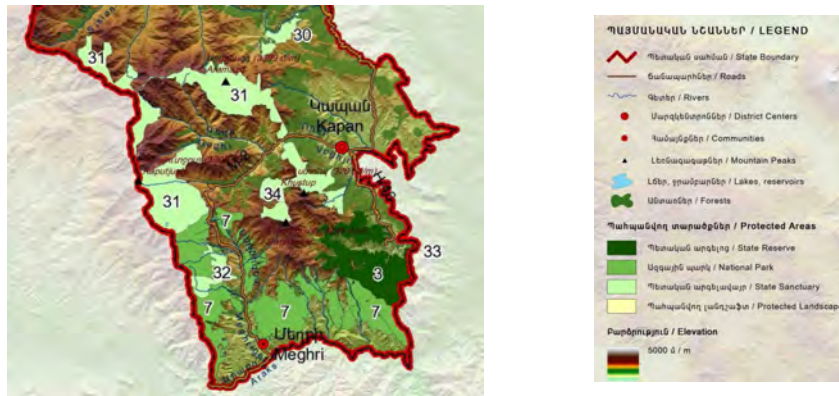
				Ջրային սրնչակ	water shrew		
Chiroptera	Rhinolophidae	<i>Rhinolophus</i>	<i>euryale</i>	Հարավային պայտաքիթ	Mediterranean horseshoe bat	NT	VU B1ab+2a
Chiroptera	Rhinolophidae	<i>Rhinolophus</i>	<i>euryale</i>	Արաքսյան գիշերաչղջիկ	<i>Myotis schaubi araxenus</i>		
Chiroptera	Rhinolophidae	<i>Rhinolophus</i>	<i>euryale</i>	Ասիական լայնական չղջիկ	<i>Barbastella leucomelas</i>		
Chiroptera	Vespertilionidae	<i>Miniopterus</i>	<i>schreibersii</i>	Սովորական երկարաթև չղջիկ	Schreiber's bat, common bent-winged bat	NT	VU B1ab (iii)+2ab(iii)
Rodents	Hysticidae	<i>Hystrix</i>	<i>indica</i>	Հնդկական վայրենակերպ	Indian porcupine	LC	VU B2a
Carnivora	Mustelidae	<i>Lutra</i>	<i>lutra</i>	Ջրասամույր	Eurasian otter, Common otter	NT	EN
Carnivora	Mustelidae	<i>Vormela</i>	<i>peregrusna</i>	Խայտաքիս	Marbled polecat	VU	VU A2c+B1 b(iii)
Carnivora	Ursidae	<i>Ursus</i>	<i>arctos</i>	Գորշ արջ	Brown bear	LC	VU B1 b(iii)
Carnivora	Felidae	<i>Felis</i>	<i>silvestris</i>	Եվրոպական անտառակատու	wild cat	LC	VU B1ab (iii)
Carnivora	Felidae	<i>Felis</i>	<i>silvestris</i>	Մանուլ	Otocolobus manul		
Carnivora	Felidae	<i>Pantera</i>	<i>pardus</i>	Կովկասյան ընձառյուծ	leopard	NT	CR
Cetartiodactyla	Bovidae	<i>Capra</i>	<i>aegagrus</i>	Բեզոարյան այծ	Wild goat	VU A2cd	VU
Cetartiodactyla	Bovidae	<i>Ovis</i>	<i>orientalis</i>	Հայկական մուֆլոն	Mouflon	VU	EN

Հայցվող տարածքի նախնական դաշտային ուսումնասիրության ժամանակ ՀՀ բույսերի և կենդանիների կարմիր գրքերում գրանցված տեսակներ ինչպես նաև դրանց աճելա և ապրելավայրեր չեն հայտնաբերվել:

Հայցվող տարածքի շրջակայքում կարող է հանդիպել է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում գրանցված «Սովորական երկարաթև չղջիկ» խոցելի տեսակը, որը բացառապես քարանձավային տեսակ է: Գերադասում են կարստային ծագում ունեցող լայն, լավ օդափոխվող քարանձավները: Ցերեկը, փաթաթվելով թևերի մեջ, գլխիվայր կախվում-մնում են քարանձավներում, փչակներում, ձեղնահարկերում կամ որևէ մութ տեղում, իսկ գիշերը դուրս են թռչում՝ որսի: Հաշվի առնելով մոտակա քարանձավը գտնվում է 1,35կմ հեռավորության վրա, ինչպես նաև Սովորական երկարաթև չղջիկի ապրելակերպը և այն որ աշխատանքները կարճատև են և կկատարվեն բացառապես ցերեկային ժամերին՝ քիչ հավանական է նրանց հետ հանդիպումը: Բայց և այնպես ինչպես չղջիկների այնպես էլ կենդանական աշխարհի մյուս ներկայացուցիչների պահպանությանն նպատակով՝ ամեն օր, տարածքում տեխնիկայի աշխատանքից առաջ կհետազոտվի աշխատանքի բուն տարածքը, և այնտեղ կենդանիներ նկատելու պարագայում դրանց անվնաս կտեխնիկային մոտակա տարածք, որը դուրս է աշխատանքային գոտու սահմաններից

▪ **Վտանգված էկոհամակարգեր, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ**

Բուն հանքերնական տարածքը ներառված չէ բնության հատուկ պահպանվող տարածքի սահմաններում: Այստեղ համապատասխան մասնագետների ուսումնասիրությամբ չեն արձանագրվել ՀՀ բույսերի և կենդանիների Կարմիր գրքերում նշված բուսական կամ կենդանական տեսակների աճելա և ապրելավայրեր:

Պետական արգելոցներ	Պետական արգելավայրեր
3 “Շիկահող”	30 “Գորիսի”
Ազգային պարկեր	31 “Զանգեզուրի”
7 “Արևիք”	32 “Բողաքարի”
	33 “Սոսու պուրակ”
	34 “Խուստուվի”
	35. “Սև լիճ”

Նկար 12. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ
<<Զանգեզուր>> արգելավայր

“Զանգեզուր” արգելավայրը ստեղծվել է 2009 թ. հոկտեմբերի 15-ին (ՀՀ կառավարության N1187-Ն որոշում) և հանդիսանում է նոր պահպանվող տարածքներից մեկն է, որի նպատակն է ապահովել Սյունիքի մարզի Բարգուշատի լեռնաշղթայի հարավային և Զանգեզուրի լեռնաշղթայի արևելյան լանջերի մերձալպյան մարգագետնային և մարգագետնատափաստանային բնական էկոհամակարգերի լանդշաֆտային ու կենսաբանական բազմազանության, բնության եզակի հուշարձանների, բնական պաշարների բնականոն զարգացումը, պահպանությունը, պաշտպանությունը, վերականգնումը, վերարտադրությունը, ինչպես նաև բնական և ռեկրեացիոն ռեսուրսների կայուն օգտագործումն:

Արգելավայրի տարածքը կազմում է 25711.59 հա, զբաղեցնում է Զանգեզուրի լեռնաշղթայի Ողջի և Գեղի գետավազաններն ու Բարգուշատի լեռնաշղթայի հարավային լանջերը և սահմանակցում է Քաջարան քաղաքի լեռնագործական շրջանին և Մեղրու լեռնաշղթային՝ արևելքում:

“Սոսու պուրակ” արգելավայր “Սոսու պուրակ” արգելավայրը իր մեջ ներառում է արևելյան սոսու Կովկասում ամենախոշոր բնական պուրակը: Այն ստեղծվել է 1958 թ-ին ՀՍՍՀ Մինիստրների Խորհրդի (թիվ Պ-341) որոշմամբ և այժմ զբաղեցնում է 64.2 հա տարածք: Մինչև 2004 թ. այն գտնվում էր Կապանի անտառտնտեսության ենթակայության տակ, իսկ հետո բնապահպանական գործունեությունը խստացնելու նպատակով հանձնվել է “Շիկահող” արգելոցին: Արգելավայրը գտնվում է “Շիկահող” արգելոցին կից Ծավ գետի հովտում՝ Ներքին Հանդ գյուղի մոտ ծովի մակարդակից 700-800 մ բարձրության վրա: Մարդու գործունեության ազդեցությունը մեղմացնելու համար արգելավայրը շրջապատված է մոտ 100 մ լայնություն ունեցող բուֆերային գոտով, որտեղ ընկած են Ներքին Հանդ գյուղի և Կապանի անտառտնտեսության հողերը:

Շնորհիվ ցածր ռելիեֆի, արգելավայրի կլիման մեղմ է ու բավականին տաք: Ձնածածկը ձևավորվում է ոչ ամեն տարի, արագ հալվում է և հասնում ոչ ավել, քան 10 սմ: Միջին տարեկան տեղումների քանակը կազմում է 530 մմ:

Սոսու պուրակը ունի ձգված տեսք՝ Ծավ գետի երկայնքով 50-200 մ լայնությամբ և 10 կմ երկարությամբ: Պուրակի հիմքում ընկած են 200-250-ամյա հազարից ավել ծառեր, որոնք հասնում են 30-35 մ բարձրությանը և պահպանվել են մինչ այժմ: Բացի սոսուց, այստեղ աճում են նաև այլ

արժեքավոր և հազվագյուտ տեսակներ՝ հունական ընկուզենին, արաքսյան կաղնին, հունական շրջահյուսը, թավշային իլենին և այլն:

Ողնաշարավորների ֆաունայից բավականին բազմազան են սողունները՝ 7 տեսակի մողեսներ, 8 տեսակի օձեր և 2 տեսակի կրիաներ: Հազվագյուտ տեսակներից հանդիպում են շերտավոր մերկաչքը, կատվածը և անդրկովկասյան սահնօձը:

"Շիկահող" պետական արգելոց

"Շիկահող" պետական արգելոցը ստեղծվել է 1958 թ-ին Կապանի անտառտնտեսության հողերի վրա ՀՍՍՀ Մինիստրների Խորհրդի թիվ Պ-341, 13.09.1958 թ. որոշմամբ՝ Մեղրու լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերի վրա գտնվող լայնատերև անտառների յուրահատուկ ֆլորան և ֆաունան պահպանելու, ուսումնասիրելու և վերականգնելու նպատակով: 1963 թ-ին այն վերափոխվել է Բարթասի արգելավայրի և վերականգնվել է որպես արգելոց միայն 1975 թ-ին: Պահպանության հիմնական օբյեկտներն են հանդիսանում լայնատերև (կաղնու, բոխու) անտառները, յուրահատուկ բուսական համակեցությունները (կենու, արևելյան սոսու և արևելյան հաճարենու պուրակները), դրանց բուսական և կենդանական աշխարհը /վայրենակերպ, հովազ, մուֆլոն, բեզուարյան այծ/:

Արգելոցը գտնվում է Սյունիքի մարզի Կապանի տարածաշրջանում և զբաղեցնում է 12137.1 հա տարածք: Արգելոցը բաղկացած է Շիկահողի և Մթնածորի տեղամասերից: Մինչև 2006 թ-ը դրա տարածքը ավելի փոքր էր՝ 10330 հա:

Շիկահողը զբաղեցնում է Ծավ և Շիկահող գետերի ավազանները Մեղրու լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերի վրա և իր մեջ ներառում է Շախբուզ (2372 մ), Գյումարանց (2366 մ), Մազրա (2198 մ) և Բարթաս (2186 մ) լեռնագագաթները: Արգելոցին սահմանակցում են Շիկահող, Սրաշեն, Ծավ, Շիշկերտ և Ներքին Հանդ գյուղերը: Արգելոցի սահմաններն անցնում են հարավում Մեղրու լեռնաշղթայի ջրբաժանով, իսկ մնացած կողմերից՝ վերը նշված գյուղերի համայնքային հողերի սահմաններով:

<<Խուստուփ>> պետական արգելավայր>>

<<Զանգեզուր>> կեսոլորտային համալիր>> ՊՈԱԿ-ի ստեղծման հետ միասին ստեղծվել է «Խուստուփ» պետական արգելավայր մ/ճ: Այն զբաղեցնում է 6946.74 հա և ընդգրկում է Մեղրու լեռնաշղթայի հարավ-արևմտյան ճյուղավորության Խուստուփ լեռնագանգվածի բարձր լեռնային հատվածը: <<Խուստուփ>> պետական արգելավայրի կազմակերպման հիմնական նպատակը ՀՀ Սյունիքի մարզի Մեղրու լեռնաշղթայի հարավ-արևմտյան ճյուղավորության Խուստուփ լեռնագանգվածի անտառային գոտու վերին հատվածի, մարգագետնատափաստանային և մարգագետնային բնական էկոհամակարգերի զարգացման բնականոն ընթացքի, լանդշաֆտային ու կենսաբանական բազմազանության, բնության հուշարձանների, բնության ժառանգության պահպանության, պաշտպանության, վերականգնման, վերարտադրության, ինչպես նաև բնական պաշարների կայուն օգտագործման ապահովումն է:

«Արևիք» ազգային պարկ»

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համակարգի զարգացման ու ընդլայնման նպատակով Սյունիքի մարզի Մեղրու տարածաշրջանում ընդունվեց <<Արևիք>> ազգային պարկ ստեղծելու /15.10.2009թ. N 1209-Ն/ որոշումը: <<Արևիք>> ազգային պարկը ստեղծվել է 2009թ. : Ազգային պարկի տարածքում ներկայացված են լանդշաֆտային գոտիների գրեթե ողջ համակարգը՝ սկսած ցածր և միջին լեռնային կիսաանապատներից մինչև բարձր լեռնային տափաստաններն ու Մեղրի գետի վերին հոսանքների մերձալայան տիպի լանդշաֆտը: Տարածքը, համաձայն ՀՀ կառավարության 2 հուլիսի 2015 թվականի N 731-Ն որոշման, կազմում է շուրջ 31211.9 հա: Հատուկ ուշադրության առարկա են վայրի բնության հազվագյուտ և ոչնչացող

տեսակները: 60 տարիների ընթացքում առաջին անգամ յաստանում հայտնաբերվել է զոլավոր բորենի, որը գրանցված է Հայաստանի Կարմիր Գրքում:

«Սև լիճ» պետական արգելավայրը կազմավորվել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2001 թվականի հոկտեմբերի 12-ի «Սև լիճ» պետական արգելոցի կարգավիճակը փոփոխելու մասին» N 976 որոշմամբ:

Արգելավայրը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում՝ Սյունիքի հրաբխային բարձրավանդակի Մեծ Իշխանասար հրաբխային կոնի մերձկատարային մասում, 2670 մետր բարձրության վրա: Նրա տարածքն ընդգրկում է սառցադաշտային ծագման Սև լիճը (200 հա մակերեսով) և առափնյա մերձալպյան մարգագետնային էկոհամակարգերը 40 հա մակերեսով): Արգելավայրի կազմավորման հիմնական նպատակը Սև լճի ջրային և նրա հարակից ցամաքային էկոհամակարգերի, բուսական ու կենդանական աշխարհի պահպանությունն ու կայուն օգտագործումը, Սևանա լճի իշխան և բեղլու ձկնատեսակների արհեստական վերարտադրության համար անհրաժեշտ ձկնային պաշարի աճեցումն ապահովելն է:

Ներկայացված բոլոր ԲՀՊ տարածքները ներկայում գտնվում են «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի ենթակայության տակ, որի գործունեության առարկան և նպատակը «Արևիկ» ազգային պարկի, «Շիկահող» պետական արգելոցի, «Սոսու պուրակ», «Զանգեզուր», «Խուստուփ», «Բողաքար» և «Սև լիճ» պետական արգելավայրերի տարածքների բնական էկոհամակարգերի, լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության, բնության ժառանգության գիտական ուսումնասիրության, պահպանության, պաշտպանության, հաշվառման, գույքագրման, դիտանցի, բնության տարեզրության վարման ապահովումը, ինչպես նաև ազգային պարկի բնական պաշարների կայուն օգտագործման ապահովումն է:

ՀՀ կառավարության 14 օգոստոսի 2008 թվականի N 967-Ն որոշման
համաձայն Սյունիքի մարզի բնության հուշարձանների ցանկ

53.	«Սատանա» բնական քանդակ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքից մոտ 1,0 կմ հս-արլ, Գորիս-Ստեփանակերտ խճուղու ձախ կողմում
54.	«Անանուն» ժայռ-մնացուկներ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքի շրջակայքում
55.	«Անանուն» ռելիեֆի փոքր ձևեր	Սյունիքի մարզ, Սիսիան քաղաքի հս-արլ եզրին
56.	«Անանուն» ռելիեֆի փոքր ձևեր	Սյունիքի մարզ, Քաջարանի հանքային ջրի աղբյուրից հս-արլ, Ողջի գետի ձախ ափին
57.	«Մալևի ինտրուզիա» ներժայթուկ	Սյունիքի մարզ, Մեղրիի ենթատարածք, Ալվանք գյուղից մոտ 1-1,5 կմ հս, լքված Մալև գյուղի մոտ
58.	«Անանուն» ապարների մերկացումներ	Սյունիքի մարզ, Երևան-Սիսիան խճուղու 180-181 կմ-ի ձախ և աջ կողմերում
59.	«Խորձոր» V-աձև կիրճ	Սյունիքի մարզ, Խնածախ գյուղից 1.5-2.0 կմ հս-արլ
60.	«Անանուն» Էրոզիոն ռելիեֆ	Սյունիքի մարզ, Խնածախ գյուղից 2,5 կմ հս-արլ, Բերձոր տանող ճանապարհի ձախ կողմում
61.	«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Հալիձոր գյուղից 2 կմ արմ, Որոտանի կիրճում
62.	«Անանուն» ապլիտային դայկաներ	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաքից 30-35 կմ հվ
63.	«Հերթ» որմնաքանդակ	Սյունիքի մարզ, Սիսիան քաղաքից 3 կմ հս-արմ, «Շաքի» ջրվեժի մոտ
64.	«Փղի ճտեր» որմնաքանդակ	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաքից մոտ 25 կմ հվ, «Շիկահող» պետարգելոց տանող ճանապարհին
65.	«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին
66.	«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին
67.	«Շիշքար» (Բաղաքար) դայկա	Սյունիքի մարզ, Բաղաքար գետի աջ և ձախ կողմերում
68.	«Անանուն» բուրգանման մնացուկներ	Սյունիքի մարզ, Վերիշեն գյուղից 2 կմ հս, Գորիս-Խոզնավար ճանապարհի ձախ կողմում
69.	«Սատանի կամուրջ» բնական կամուրջ	Սյունիքի մարզ, Տաթև գյուղից 2,5 կմ հս-արլ
70.	«Բնական թունել»	Սյունիքի մարզ, Քարահունջ գյուղի մոտ, Գորիս-Կապան խճուղու վրա
71.	«Ագարակի» բրածո ֆլորա	Սյունիքի մարզ, Ագարակ քաղաք
72.	«Շամբի» բրածո ֆլորա և ֆաունա	Սյունիքի մարզ, Շամբ գյուղից 500 մ հս-արմ, Որոտան գետի ձախ ափին, 1300 մ բարձրության վրա
24.	«Զրաղացի» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղի հվ-արմ մասում, ծ.մ-ից 1770 մ բարձրության վրա
25.	«Ծործոր» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 4 կմ հեռավորության վրա, Ծործոր գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1650 մ բարձրության վրա
26.	«Վարդանաձորի» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 17 կմ հվ-արմ, Սիսիան-Նախիջևան ավտոճանապարհից 160 մ ներքև
27.	«Սմբուլի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից հվ-արլ մասում, ծ.մ-ից 1740 մ բարձրության վրա
28.	«Անապատի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղի հարավային ծայրամասում, ծ.մ-ից 1840 մ բարձրության վրա
29.	«Զրաղացի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Բարձրավան գյուղից 0.5 կմ հս-արմ, ծ.մ-ից 1350 մ բարձրության վրա
30.	«Սևջուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Գեղի գյուղի հս ծայրամասում, Գեղի գետի ձախ ափին, ջրաղացի և կամրջի միջև, ծ.մ-ից 1600 մ բարձրության վրա
31.	«Արքայից» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Դավիթ Բեկ գյուղի հս ծայրամասում, Քաշունի գետի կիրճի աջ ափին, ջրաղացի և կամրջի միջև, ծ.մ-ից 1065 մ բարձրության վրա

32. «Զյահրիզ» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Նոնաձոր գյուղից 1.5 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 670 մ բարձրության վրա
33. «Ներքին» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Քարահունջ գյուղի հվ մասում, սողանքի մարմնի աջ կողմում, ծ.մ-ից 1250 մ բարձրության վրա
34. «Մեծ Նովի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Շինուհայր գյուղից 0.5 կմ հս-արմ, ճամփ-եզրին, խաչքարի մոտ
35. «Որոտան» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հս ծայրամասում
36. «Կաթնաղբյուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Տանձավեր գյուղի հվ-արմ ծայրամասում, անտառի եզրին, Քաշունի գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1570 մ բարձրության վրա
37. «Սպիտակջուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Տանձատափ գյուղից 1.4 կմ հվ, անանուն գետակի ձախ ափին, ծ.մ-ից 1480 մ բարձրության վրա
38. «Շռան» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Քաշունի գյուղից 1.2 կմ հվ-արլ, ծ.մ-ից 1930 մ բարձրության վրա
39 «Անանուն» աղբյուր	Շաքի գյուղի հս-ամ ծայրամասում, ծ.մ-ից 1685 մ բարձրության վրա
16. «Ծաղկարի» լիճ	Սյունիքի մարզ, Չանգեզուրի լեռնաշղթայի կատարային հատվածում, Ծաղկարի գետի վերնամասում, Քաջարան քաղաքից մոտ 10 կմ հվ-արմ, ծ.մ-ից 3271,5 մ բարձրության վրա
17. «Կապուտան» (Գոգի) լիճ	Սյունիքի մարզ, Քաջարան գետի ակունքներում, Քաջարան քաղաքից մոտ 5-6 կմ հվ-արմ, ծ.մ-ից 3202 մ բարձրության վրա
18. «Անտակ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Բռնակոթ գյուղի Չարդով ջրամբարից 1 կմ հս-արմ
19. «Գազանա» լիճ	Սյունիքի մարզ, Գեղի գյուղի ակունքներում, Գեղի գյուղից մոտ 9 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 3111,8 մ բարձրության վրա
20. «Կապույտ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Մեղրի գետի ակունքներում, Լիճք գյուղից մոտ 8 կմ հս-արմ
21. «Բերդալիճ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Ծղուկ գյուղից 13 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 3005, 7 մ բարձրության վրա
22. «Կապուտջուղ» ջրվեժներ	Սյունիքի մարզ, Քաջարան քաղաքից 3.0 կմ արմ, Կապուտջուղ գետակի վրա
23. «Շինուհայր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գետի ձախ կողմում, Հին Շինուհայրից 0.5 կմ հս-արմ
24. «Աղվան» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Մեղրի գետի ձախ վտակ Մալև գետակի, լքված Մալև գյուղից 2.0 կմ հվ-արլ
25. «Վարդանիձոր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Վարդանիձոր գյուղից 2.5 կմ հս-արմ, Բերդաքար գետի Վարդանիձոր վտակի վրա
26. «Աջիբաջ» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Գեղի գետի ձախակողմյան Աջիբաջ վտակի վրա, համանուն գյուղից 4 կմ հս-արմ
27. «Շաքի» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գետի ձախակողմյան Շաքի վտակի վրա
28. «Պառավաձոր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Բերդաքար գետի ձախակողմյան վտակի վրա, Վարդանիձոր գյուղից 3 կմ հս-արմ
7. Սբ. Վարդան եկեղեցու քարայր կացարանի և աղբյուրի համալիր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 0.5 կմ արմ, Անգեղակոթ-Շաղաթ ճանապարհից աջ
8. Արծվանիկ գյուղի բնական քարանձավներ	Սյունիքի մարզ, Արծվանիկ գյուղից 3 կմ հվ, Երիցավանքի շրջակայքում
9. «Որոտան» բնապատմական համալիր	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին աջ ու ձախ ափերին
10. Հին Գորիսի («Կյորես») հրաբխային ապարներ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքի արլ մասում, Վարարակ գետի ձախ ափին
11. «Մեղրիի սոսի»	Սյունիքի մարզ, քաղ. Մեղրի
12. «Շիբլակ»	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաք, Առաջաձոր տեղամասում, 800-900 մ բարձրության վրա
13. «Սֆազնումային մամուռներ»	Սյունիքի մարզ, Գոռայք գյուղից 5-6 կմ հս, Որոտանի լեռնանցքի մոտ

Հայցվող տարածքից 1350մ հեռավորության վրա գտնվում է «Արծվանիկ գյուղի բնական քարանձավներ» բնության հուշարձանը:

6. ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ

Նկար 14.

Տարածքը	4 506 քառ. կմ
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, %	15.2
Համայնքներ, 2024թ. տարեկգրի դրությամբ	7
Քաղաքներ	7
Գյուղեր	132
Բնակչության թվաքանակը 2024թ. տարեկգրի դրությամբ այդ թվում՝ քաղաքային	116.4 հազ. մարդ
գյուղական	78.3 հազ. մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2023թ.,%	38.1 հազ. մարդ
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2023թ.,%	3.9
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր այդ թվում՝ վարելահողեր	67.3
	305 941.6 հա
	43 862.9 հա

Սյունիքի մարզը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքի հարավում: Այն հյուսիսից սահմանակից է Վայոց ձորի մարզին, հարավից պետական սահմանով՝ Իրանին, արևմուտքից և արևելքից՝ Ադրբեջանին:

Սյունիքի մարզը զբաղեցնում է Զանգեզուր բնաշխարհի տարածքը, որը ներառում է Որոտան, Ողջի գետերի վերին ու միջին հոսանքների ավազանը և Զանգեզուրի՝ Մեծ Կովկասից հետո Հարավային Կովկասում ամենաբարձր լեռնաշղթայի, արևելյան լանջերը: Սյունիքի մարզը, գրավելով ռազմավարական և աշխարհաքաղաքական նշանակության կարևոր դիրք, ունենալով բնահումքային հարուստ պաշարներ, արտադրական մեծ ներուժ և հանդիսանալով հանրապետության ամենախոշոր վարչական ու տնտեսական մարզերից մեկը, միաժամանակ մնում է համեմատաբար քիչ բնակեցված և տնտեսապես թույլ յուրացված, ինչը մասամբ պայմանավորված է մայրաքաղաքից ունեցած մեծ հեռավորությամբ և տրանսպորտային հաղորդակցության այլընտրանքային միջոցների բացակայությամբ:

2023թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական ոլորտների տեսակարար կշիռները ՀՀ տնտեսության համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 16.5%,
- գյուղատնտեսություն՝ 6.1%,
- շինարարություն՝ 6.6%,
- մանրածախ առևտուր՝ 1.9%,
- ծառայություններ՝ 1.1 %,

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողն արդյունաբերության և գյուղատնտեսության ոլորտներն են:

Մարզի արդյունաբերության հիմնական ոլորտը հանքարդյունաբերությունն է, սննդամթերքի և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը:

Մարզում արտադրվող էլեկտրաէներգիայի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում Որոտանի ՀԷԿ-ի կասկադին:

Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես՝ հացահատիկային մշակաբույսերի և կարտոֆիլի արտադրություն) և անասնաբուծության (մասնավորապես՝ խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիների բուծում) մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի):

Մարզի տարածքով է անցնում Հայաստանն Իրանին կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության զարգացման գործում:

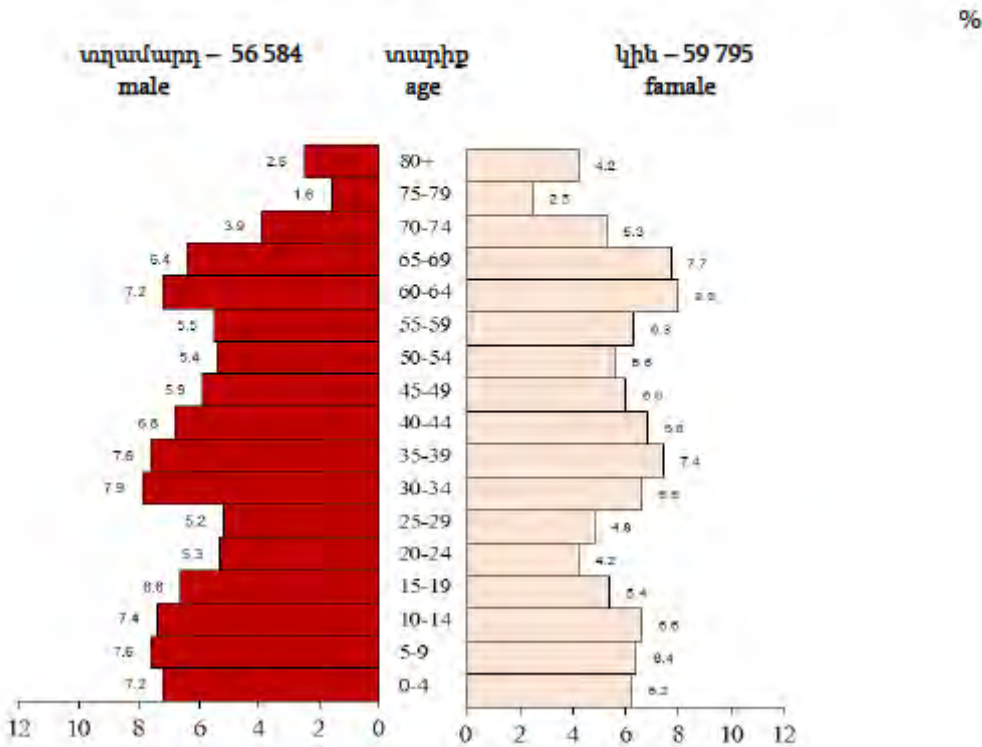
Սյունիքի մարզում է գտնվում Մեղրու սահմանային անցակետը:

2010թ.-ից գործում է 5.7 կմ երկարությամբ աշխարհի ամենաերկար «Տաթևեր» ճոպանուղին (առավելագույն բարձրությունը 380 մ), որն անցնում է Որոտան գետի կիրճով, ձգվում սարերի վրայով և Հալիձոր գյուղից հասնում Տաթևի վանական համալիր:

Մարզկենտրոն Կապան քաղաքը (2024թ. տարեսկզբին՝ 33.2 հազ. մարդ) գտնվում է Խուստուփ լեռան ստորոտում (3 201 մ), Երևանից 301 կմ հեռավորության վրա:

Տնտեսության առաջատար ոլորտն արդյունաբերությունն է, ընդհանուր ծավալում գերակշռողը հանքարդյունաբերությունն է, որից կարևորագույններն են գունավոր և ազնիվ մետաղների արդյունահանումը: Որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև մշակող արդյունաբերությունը (սննդամթերքի, մանածագործական արտադրատեսակների ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների, ալյումինե և մետաղապլաստիկ իրերի, բնափայտի մշակման ու փայտե արտադրատեսակների, կահույքի և էլեկտրական արտադրության) և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը:

ՄՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՄԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐՈՎ,
2024թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
AGE AND SEX PYRAMID OF SYUNIK MARZ DE JURE POPULATION,
2024 as of January 1

Ստորև ներկայացված են մարզի արդյունաբերական արտադրանքի ծավալներն ըստ արտադրության բաժինների (մլն. դրամ).

Ամբողջ արդյունաբերությունը	Այդ թվում՝			
	հանքագործական արդյունաբերություն	մշակող արդյունաբերություն	էլեկտրաէներգիայի, գազի, ջրի արտադրություն և բաշխում	ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում
516277.0	441156.5	43719.9	29942.5	1458.3

Արդյունաբերական արտադրանքի արտադրությունն ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների հետևյալն է.

	Թողարկված արտադրանքի ծավալը, ընթացիկ գներով, մլն-դրամ	Պատրաստի արտադրանքի իրացումը, ընթացիկ գներով, մլն-դրամ	Արտադրանքի ֆիզիկական ծավալի ինդեքսը, %
Ամբողջ արդյունաբերությունը այդ թվում՝	516277.2	519102.1	102.8
հանքագործական արդյունաբերություն և բաց հանքերի շահագործում	441156.5	444017.0	104.9
Մշակող արդյունաբերություն, որից՝	43719.9	43684.3	99.4
սննդամթերքի արտադրություն	37480.5	37428.6	98.6
խմիչքների արտադրություն	500.5	600.9	122.4
մանածագործական արտադրատեսակների արտադրություն	67.2	70.9	87.6
հագուստի արտադրություն	89.1	89.1	87.7
այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն	2910.6	2824.7	88.7
պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրություն, բացի մեքենաներից և սարքավորանքից	1606.1	1625.1	212.3
Մեքենաների և սարքավորանքի նորոգում և տեղափոխում	386.7	386.8	110.2
Էլեկտրականության, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում	29942.5	29942.5	78.1
Ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում	1458.3	1458.3	111.3

Մարզի ամենագրավիչ վայրերից մեկը հայկական միջնադարյան ճարտարապետության հուշարձան Տաթևի վանական համալիրն է (IX դար), որտեղ 1390-1435 թթ. գործել է Տաթևի նշանավոր համալսարանը: 2010թ.-ին շահագործման է հանձնվել 5.7 կմ երկարությամբ աշխարհի ամենաերկար “Տաթևեր” ճոպանուղին (առավելագույն բարձրությունը 380 մ), որն անցնում է Որոտան գետի կիրճով, ձգվում սարերի վրայով և Հալիձոր գյուղից հասնում Տաթևի վանական համալիր:

Մարզի տարածքով է անցնում Հայաստանի Իրանի հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության զարգացման գործում: 2008թ.-ին շահագործման է հանձնվել «Կապան-Ծավ-Մեղրի» ռազմավարական նշանակություն ունեցող

ավտոմայրուղին, որը, որպես այլընտրանք «Կապան- Քաջարան-Մեղրի» միջպետական ճանապարհին՝ տեխնիկական ցուցանիշներով գերազանցում է վերջինիս:

Մարզի տարածքում գործող կրթական հաստատությունների քանակը հետևյալն է:

Նախադպրոցական հաստատություններ	53
Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ	117
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	17
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական	5
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	7
Պետական բարձրագույն ուսումնական	2
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	2
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1

Օգտակար հանածոներով Սյունիքը Հայաստանի Հանրապետության ամենահարուստ մարզն է: Դրանցից կարևորագույններն են՝ գունավոր (պղինձ, մոլիբդեն, ցինկ և այլ գունավոր) և թանկարժեք (ոսկի, արծաթ) մետաղների հանքաքարերը, ինչպես նաև ոչ մետաղային օգտակար հանածոների մի ամբողջ շարք (շինարարական և երեսապատման քարեր, բազալտային հումք, կրաքարի և այրվող թերթաքարերի, մարմարի, գրանիտի, պեռլիտի և դիատոմիտների պաշարներ):

Երկրաբանական ուսումնասիրության համար նախատեսված տեղամասը վարչական տեսակետից գտնվում է Կապան համայնքի Արծվանիկ բնակավայրի վարչական տարածքում:

Կապան

Համառոտ պատմական ակնարկ 16-17-րդ դարերում Կապանն ընկել է պարսից տիրապետության տակ: 18-րդ դարում Արցախում և Սյունիքում ազատագրական պայքար բռնկվեց: Կապանը դարձավ լեգենդար հերոս Դավիթ Բեկի գլխավորած Սյունիքի ազգային ազատագրական շարժման կենտրոն: Ամրանալով Հալիձորում Բեկն իր զորախմբով հաղթանակներ տարավ մինչև 1727թ., երբ օսմանյան բանակը սկսեց Սյունիքի ասպատակումը: Դավիթ Բեկի հալիձորյան զինակիցները որոշ ժամանակ հաջողությամբ կասեցնում էին թշնամու առաջխաղացումը, սակայն ի վերջո Սյունիքը տեղի տվեց մի քանի անգամ գերազանցող օսմանյան բանակի առջև: 18-րդ դարում Կապանը մշտապես կռվախնձոր է եղել Ռուսաստանի և Պարսկաստանի միջև: 1800թ. այն փաստորեն տրոհված էր այդ երկու տերությունների միջև՝ Ողջի գետով սահմանազատված: 1813-ի Գյուլիստանի համաձայնագրով և 1828-ի Թուրքմենչայի պայմանագրով, Կապանն ամբողջովին անցավ ռուսական տիրապետության տակ, իսկ ցարական Ռուսաստանի անկումից հետո՝ 1918-1920թթ., Կապանը նորից դարձավ հայերի անկախության պայքարի կենտրոն: Ի վերջո Խորհրդային Հայաստանի սահմանները ներառեցին նաև Սյունիքը: 1991թ. Հայաստանի Հանրապետությունն իր երազած անկախությունը նվաճեց և կատարվեց երկրի նոր

վարչատարածքային բաժանում: 1995թ. Հայաստանը բաժանվեց մարզերի և Կապանը դարձավ Սյունիքի մարզկենտրոնը:

Սյունիքը բացի գեղեցիկ բնաշխարհի լինելուց, հնագույն քաղաքակրթության օջախ է: Միայն Կապանի տարածքում հանդիպում է ավելի քան 450 պատմամշակութային հուշարձան: Ստեփանոս Օրբելյանը (13-րդ դար) փաստագրական տվյալներ է բերել այն մասին, որ այս տարածաշրջանում քաղաքակրթություն է գոյություն ունեցել դեռևս մ.թ.ա. 5-րդ դարում: Հնում բնակավայրը կոչվում էր Յոթնաբերդ՝ հավանաբար նրա սահմանները տեղանշող յոթ բերդերի պատճառով, մինչդեռ “Կապան” բառի արմատների վերաբերյալ առ այսօր ստուգաբանական բանավեճեր են ընթանում: Ըստ տարածված տեսակետներից մեկի, Կապանը հնդեվրոպական բառ է, որը նշանակում է կիրճ կամ լեռնանցք: Մեկ այլ տեսակետի համաձայն “կապ” նշանակում է “փակ”, քաղաքն իրոք պարփակված է շրջակա լեռնաշղթաներով: 10-րդ դարից սկսած մատենագիրների մոտ Կապանն արդեն հիշատակվում է որպես քաղաք, իսկ 10-րդ դարի վերջում արդեն որպես Սյունիքի թագավորության մայրաքաղաք:

2011 թվականին լրացավ Վահանավանք պատմական համալիրի ստեղծման 1100 ամյակը: Համալիրը Սյունիքի միջնադարյան հոգևոր կենտրոնն էր, կրթական և մշակութային օջախը, հոգևորականության և իշխանական տոհմի ներկայացուցիչների հանգստավայր: 11-րդ դարում Կապանն արդեն ուներ շուրջ 20000 բնակիչ և գտնվում էր ներկայիս Կապանից մոտ 15կմ հյուսիս-արևմուտք: Տնտեսություն Պատմականորեն Կապանը հանդիսանում է Հանրապետության հանքարդյունաբերության կենտրոններից: 1840թ. հուլյների կողմից հիմք է դրվել ընդերքօգտագործմանը: Պղնձով հարուստ ընդերքն օգտագործելու նպատակով ստեղծվել է Կապանի լեռնահարստացուցիչ կոմբինատը, որի լուծարումից հետո հանքարդյունաբերության ոլորտում գործունեություն է իրականացնում “Դինո Գլոբ Մայնինգ Քամփնի” ՓԲԸ-ն: Հանդիսանալով քաղաքափմն միավորում ընկերությունը հնարավորություն է տալիս բնակչությանը ապահովել աշխատանքով: Ընկերության գործունեության արդյունքները դրական են ազդում համայնքի ընդհանուր զարգացմանը և հնարավորություն են տալիս օգտագործել համագործակցություն ի նպաստ համայնքում ծառացած բազմաթիվ խնդիրների լուծմանը: Սովետական ժամանակաշրջանում քաղաքի տարածքում գործունեություն իրականացնող միութենական և հանրապետական ենթակայության ձեռնարկությունների գործունեությունը հիմնականում դադարեցվել է: Համայնքի տարածքում տնտեսական գործունեություն են իրականացնում “Կապանի մեքենաշինական գործարան” ԲԲԸ-ն, Կապանի “Ճանապարհների շինարարության և շահագործման” ՍՊԸ-ն, Կապանի “Նորոգշին” ՍՊԸ-ն, “Վայրլ” ՍՊԸ-ն և այլն: Կապանում տարիներ շարունակ չի իրականացվում բնակարանային շինարարություն: Համայնքում գործող շինարարական կազմակերպությունները հիմնականում իրենց ծառայություններն են մատուցում տարբեր իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատվերով շինարարական աշխատանքներ իրականացնելու համար: Համայնքի տարածքում գործում են սննդարդյունաբերության, մանրամեծածախ առևտրի, հանրային սննդի, կենցաղային սպասարկման բազմաթիվ առևտրային կազմակերպություններ և անհատ ձեռներեցներ: Համայնքի բնակչությանը կապի, ջրամատակարարման, գազի, էներգամատակարարման

ուղորտում ծառայությունները մատուցվում են համապատասխան մասնագիտացված կազմակերպությունների միջոցով: Բնակչության բուժսպասարկման և առողջապահության խնդիրների սպասարկումն իրականացվում է "Կապանի բժշկական կենտրոն" ՓԲԸ-ի, "Սյունիքի մարզային նյարդահոգեբուժական դիսպանսեր" ՓԲԸ-ի, "Կապանի ստոմատոլոգիական պոլիկլինիկա" ՓԲԸ-ի միջոցով:

Գործում են "Կապանի կոմունալ ծառայություն" ՀԲՀ-ն և նորաստեղծ "Կապանի վթարային-վերանորոգման ծառայություն" ՀԲՀ-ն, որը կիսթանի համայնքի բնակ. ֆոնդում ընդգրկված բազմաբնակարան բնակելի շենքերի շահագործման ժամանակ առաջացած վթարների մատչելի և օպերատիվ կարգով վերացմանը, ինչպես նաև կարևոր դեր և ակտիվ մասնակցություն կունենա աղետների և արտակարգ իրավիճակների ժամանակ իրականացվող աշխատանքներին:

Կրթություն, մշակույթ, սպորտ Կապանում գործում են 13 հանրակրթական դպրոցներ, բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների Կապանի մասնաճյուղեր, քոլեջներ, "Կապանի երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն" ՊՈԱԿ-ը, Երևանի բժշկահոգեբանամանկավարժական գնահատման կենտրոնի Կապանի մասնաճյուղը, Կապանի թիվ 3 հատուկ կրթահամալիրը: Գործում են արտադպրոցական և նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններ՝ 12 ՆՈՒՀ, 3 երաժշտական դպրոցներ, 3 մարզադպրոցներ, արվեստի և գեղարվեստի մանկական դպրոցներ: Մարիզկները և սաները մասնակցել են միջազգային մի շարք մրցումների և մրցույթ-փառատոնների և վերադարձել մրցանակներով: 2011 թվականին ստեղծվել է "Կապանի մանկական կենտրոն" ՀՈԱԿ-ը, որի նպատակը կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երեխաների սոցիալիզացիայի, մանկավարժական, իրավական պաշտպանության աջակցության ծրագրերի իրականացումն է:

Մշակութային ծրագրերը քաղաքում իրականացվում է Ալ. Շիրվանզադեի անվան պետական դրամատիկական թատրոնի, "Մշակույթի կենտրոնի" միջոցով: Քաղաքի մշակութային օջախներից են՝ երկրագիտական թանգարանը, Շմավոն Մովսիսյանի անվան պատմության թանգարանը, մանկապատանեկան ստեղծագործության կենտրոնը, ակումբազրադարանային միավորումը: Երեխաների ժամանցը կազմակերպվում է "Վ. Սարգսյանի անվան մանկական զբոսայգի" ՀԲՀ-ի միջոցով: Հողային և այլ բնական ռեսուրսներ Հողեր (ընդամենը)՝ 4864 հա, այդ թվում՝ - Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր՝ 2086 հա, որից՝ - վարելահող՝ 171 հա, բազմամյա տնկարկ՝ 19 հա, խոտհարք՝ 22 հա, արոտ՝ 171 հա, այլ հողատեսք՝ 1703 հա - բնակավայրերի հողեր՝ 1066 հա, - արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման և այլ արտադրական նշանակության հողեր՝ 217 հա - էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի և կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտների հողեր՝ 67 հա - հատուկ պահպանվող տարածքների հողեր՝ 78 հա, - հատուկ նշանակության հողեր՝ 11 հա, - անտառային հողեր՝ 1274 հա, որից անտառածածկ՝ 945 հա - ջրային հողեր՝ 63 հա:

Արժվանիկ /տվյալները վերցրված են Սյունիքի մարզպետարանի պաշտոնական կայքից/ Բնակչություն՝ 572

Հեռավորությունը մարզկենտրոնից՝ 14 կմ,

Բարձրությունը ծովի մակերևույթից՝ 1140 մ,

Արծվանիկը հնում կոչվել է Երեց կամ Երեցվանիկ և մտել է Մեծ Հայքի Սյունիք աշխարհի Բաղք (Քաշունիք) գավառի մեջ, այնուհետև՝ Արծեվանիկ գյուղ՝ Ելիզավետպոլի նահանգի Զանգեզուր գավառում, Կապանի ուսիկանական շրջանում: Ըստ հին հարկացուցակի Տաթևի վանքին տալիս էր 12 միավոր հարկ: Արծվանիկը պատմական հարուստ անցյալ և նշանավոր հնավայր-հուշարձաններ ունեցող գյուղ է: Նախկին գյուղը, որը գտնվել է Արծվանիկից մոտ 1 կմ հարավարևմուտք, ըստ Ստ. Օրբելյանի՝ Երեց կամ Երեցվանիկ է կոչվել վանահայր և հետո՝ Սյունյաց եպիսկոպոս Երիցակի անվամբ, որն այստեղ շինել է Երիցվանքը (6-րդ դար)՝ իր հարակից եկեղեցիով և ճգնավորի մատուռով:

Այստեղ է գտնվում Ագոավի տապան միջնադարյան կառույցը և հնագույն ամրոցի (մ.թ.ա. 4-1 դար) ավերակները:

Գյուղի տարածքում կան դամբարանադաշտեր (մ.թ.ա. 2-1 հզմ), գերեզմանոցներ՝ տապանազիր խաչքարերով, հին գյուղատեղիներ, եկեղեցիներ:

Արծվանիկում Դավիթ Բեկի ժամանակներում տեղի է ունեցել ճակատամարտ, որում զոհվել է Չավանդուրի իշխան Թորոսը: Գյուղում 1881թ. եղել է Բաֆֆին, որը նյութեր է հավաքել Դավիթ Բեկի մասին:

Արծվանիկում 1929թ. կազմավորվել է կալտնտեսություն, որը 1980-ին վերակազմավորվել է խորհրդային տնտեսության, լուծարվել է 1991թ. մայիսի 20-ին:

Այստեղ է ծնվել պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆ. Աշոտ Հարությունյանը:

Տնտեսությունը

Գյուղատնտեսական գործունեության հիմնական ուղղություններն են՝

- անասնապահությունը,
- դաշտավարությունը:

▪ Պատմության, մշակութային հուշարձաններ

Սյունիքի մարզի Կապա քաղաքի և Արծվանիկ գյուղի պատմության և մշակույթի հուշարձանների ցանկը, որը 15 մարտի 2007 թվականի N 385-Ն որոշումով հաստատվել է ՀՀ կառավարության կողմից:

ԿԱՊԱՆ քաղաք

Հուշարձանի համարը	Հուշարձանի ենթահամարը (ենթահամարները)		Հուշարձանախումբը, հուշարձանը	Ժամանակը	Տեղը բնակավայրի նկատմամբ, հասցեն	Նշանակությունը (համընդհանուր կամ մասնավոր)	Ծանոթագրություն ²
1	2	3	4	5	6	7	8

1		ԱՄՐՈՑ «ԿԱՏԱՐԱՎԱՆՔ»	10-18 դդ.	քաղաքից 5 կմ ամ, Ողջի գետի աջ ափին, նախկին Ջրախոր գյուղի մոտ, «Տանձու լենջ» վայրում	Հ	1
	1.1	Դիտակետ	10-12 դդ.	Ողջի գետի ձախ ափին	Հ	1.1
	1.2	Շինություններ օժանդակ	10-11 դդ.	ամրոցի տարածքի ամ և հվ-ամ կողմերում	Հ	1.2
	1.3	Պալատական համալիր	10-12 դդ.		Հ	1.3
2		ԱՐՁԱՆ «ԶԱՆԳԵԶՈՒՐՑԻ ԱՂՋԻԿԸ»	1978 թ.	ավտոկայարաններձ հրապարակում	Հ	2
3		ԱՐՁԱՆ «ՔԱԶԱՐԱՆԻ ԲԱՆԱԼԻՆ»	1966 թ.	Կապան-Քաջարան մայրուղու ձախ կող- մում, Ողջի գետի աջ ափին	Հ	3
4		ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 1 հազ.	քաղաքից 5 կմ հս-ամ, Ողջի գետի ձախ ափին, ծորում	Հ	4
5		ԲՆԱԿԵԼԻ ԹԱՂԱՄԱՍ ԱԶԱՂՈՒ (ՀԱՄԼԵՏԱՎԱՆ)		քաղաքից 5-6 կմ հս-ամ		5
	5.1	Ամրոց «Կկոց քար»	10 դ.	Բաղաբերդ ամրոցից աե	Հ	5.1
	5.2	Գյուղատեղի «Աչաղու»	10-18 դդ.	թաղամասի հս կողմում, անտառապատ լեռնալանջին	Հ	5.2
	5.2.1	Գերեզմանոց	13-14 դդ.		Հ	5.2.1
	5.2.2	Եկեղեցի	17-18 դդ.	գերեզմանոցի տարածքում	Հ	5.2.2
	5.3	Հուշարձան ազատամար- տիկ Համլետ Քոչարյանի	1991 թ.	թաղամասի ամ եզրին	Տ	5.3
	5.4	Մատուռ	17-18 դդ.	Դ. Հարությունյանի տնամերձ հողամասում	Հ	5.4
9		ԲՆԱԿԵԼԻ ԹԱՂԱՄԱՍ ՇՂԱՐՇԻԿ (ՇՀԱՐՋԻԿ)		քաղաքից հս-ամ		9
	9.1	Գերեզմանոց	15-16 դդ.	թաղամասի հվ կողմում	Հ	9.1
	9.2	Գյուղատեղի	10-13 դդ.	թաղամասի դիմաց, Ողջի գետի աջափնյա անտառապատ ձորա- կում, Վահանավանքի աե կողմում	Հ	9.2
	9.3	Գյուղատեղի «Խնկանց»	10-17 դդ.	թաղամասից 1 կմ աե	Հ	9.3
	9.3.1	Գերեզմանոց	10-13 դդ.		Հ	9.3.1

		9.3.2	Եկեղեցի «Խնկոց վանք»	17 դ.	գյուղատեղիի կենտրոնում	Հ	Եկեղեցի Կարաքիլիսե (9.3.2): Ենթակայությամբ ներկայացված է 2 հուշարձան (9.3.2.1-9.3.2.2)
	9.4		Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 7-6 դդ.	Վահանավանքից 1 կմ հս-ամ, «Էլեկտրոն» ճամբարի տարածքում	Հ	9.4
	9.5		Կամուրջ	17-18 դդ.	թաղամասից 1 կմ հվ-ամ, Վահանավանք տանող կամրջից 500 մ ամ, Ողջի գետի վրա	Հ	ավերված (9.5)
	9.6		Մետաղաձուլարան	Ք.ա. 14-13 դդ.	Վահանավանքից մոտ 1 կմ հս	Հ	9.6
	9.7		Վանական համալիր Վահանավանք	10-11 դդ.	թաղամասի դիմաց, Ողջի գետի աջափնյա անտառապատ սարավանջին	Հ	9.7
		9.7.1	Աղբյուր Խիկարի	10-11 դդ.	համալիրից մոտ 200 մ աե	Հ	9.7.1: Ենթակայությամբ ներկայացված է 1 հուշարձան (9.7.1.1)
		9.7.2	Աղբյուր Վահանի	10-11 դդ.	համալիրից 70 մ աե, ճանապարհի աջ կողմում	Հ	9.7.2: Ենթակայությամբ ներկայացված է 1 հուշարձան (9.7.2.1)
		9.7.3	Գավիթ	10 դ.	կից է Սբ. Գրիգոր Եկեղեցուն ամ-ից	Հ	9.7.3: Ենթակայությամբ ներկայացված է 6 հուշարձան (9.7.3.1-9.7.3.6)
		9.7.4	Գավիթ	10-11 դդ.	կից է Սբ. Աստվածածին Եկեղեցուն ամ-ից	Հ	9.7.4: Ենթակայությամբ ներկայացված է 1 հուշարձան (9.7.4.1)
		9.7.5	Գերեզմանոց	10-13 դդ.	վանքի բակում և շրջակայքում	Հ	9.7.5: Ենթակայությամբ ներկայացված է 29 հուշարձան (9.7.5.1-9.7.5.29)
		9.7.6	Եկեղեցի Սբ. Գրիգոր	911 թ.	համալիրի հս կողմում	Հ	9.7.6
		9.7.7	Եկեղեցի - տապանատուն Սբ. Աստվածածին	1086 թ.	համալիրի բակի հվ մասում	Հ	9.7.7
		9.7.8	Շինություն	10-11 դդ.	կից է Սբ. Գրիգոր Եկեղեցու հս-աե անկյանը	Հ	9.7.8
		9.7.9	Շինություն	10-11 դդ.	սյունասրահից մոտ 2 մ հվ-ամ	Հ	9.7.9: Ենթակայությամբ ներկայացված է 1 հուշարձան (9.7.9.1)

		9.7.10	Սյունասարահ	10 դ.	կից է Սբ. Գրիգոր Եկեղեցուն և գավթին հվ-ից	Հ	9.7.10: Ենթակայու- թյամբ ներկայաց- ված է 12 հուշար- ձան (9.7.10.1- 9.7.10.12)
--	--	--------	-------------	-------	---	---	---

ԱՐԾՎԱՆԻԿ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8
1			ԲՆԱԿԵԼԻ ՔԱՐԱՅՐ	միջնադար	գյուղի ամ կողմում, կիրճում	Հ	1
2			ԳԵՐԵՋՄԱՆՈՑ	10-16 դդ.	գյուղի ամ եզրի բլրալանջին	Հ	2: Ենթակայու- թյամբ ներկայաց- ված է ևս 4 հուշար- ձան (2.1-2.3, 2.5)
	2.1		Հուշարձան երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1968 թ.	գերեզմանոցում	Տ	2.4
3			ԳԵՐԵՋՄԱՆՈՑ	11-20 դդ.	գյուղից 0.5 կմ հվ-ամ	Հ	գործող (3): Ենթա- կայությանը ներկա- յացված է ևս 3 հու- շարձան (3.2-3.4)
	3.1		Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	13 դ.		Հ	3.1: Ենթակայու- թյամբ ներկայաց- ված է 4 հուշարձան (3.1.1-3.1.4)
4			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից աե, գոմերի հարևանությամբ	Հ	4
5			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ աե, «Հուն հողեր» վայրից 0.6 կմ հվ	Հ	ձգվում է մինչև «Ձկրուտի դաշտ» (5)
6			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա.1 հազ.	գյուղից հվ-ամ, «Արմաձոր» հեղեղատի ափին	Հ	6
7			ԽԱՉՔԱՐ	1017 թ.	գյուղի երկրագիտական թանգարանում	Հ	8
8			ԽԱՉՔԱՐ	1263 թ.	գյուղի երկրագիտական թանգարանում	Հ	9
9			ԽԱՉՔԱՐ ԴԱՎԹԻ	10-11 դդ.	գյուղի երկրագիտական թանգարանում	Հ	10
10			ՀՈՒՇԱԴԲՅՈՒՐ	1906 թ.	գյուղի մեջ	Տ	11
11			ՄԱՏՈՒՌ	11 դ.	գյուղից 3 կմ հվ-աե	Հ	Ժայռափոր (12)

12		ՄԱՏՈՒՌ «ՃԳՆԱՎՈՐԻ»	11-13 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ	Հ	13
13		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԵՐԻՑԱՎԱՆՔ	6-11 դդ.	գյուղից 3 կմ աե, բարձր սարահարթի վրա	Հ	15
	13.1	Գավիթ	10-11 դդ.	կից է զանգակատանն ամ-ից	Հ	15.1
	13.2	Գերեզմանոց	6-19 դդ.	համալիրի հս կողմում	Հ	15.2
	13.3	Եկեղեցի Սբ. Ստեփանոս Նախավկա	6 դ.		Հ	15.3
	13.4	Զանգակատուն	10-11 դդ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Հ	15.4
	13.5	Մատուռ	10-11 դդ.	համալիրի հս կողմում	Հ	15.5
	13.6	Շինություն	15-17 դդ.	համալիրի հվ-աե եզրին	Հ	15.6
	13.7	Պարիսպ		համալիրի շուրջը	Հ	15.7
	13.8	Սրահ	6 դ.	կից է եկեղեցուն հվ-ից	Հ	15.8
	13.9	Քարայրերի համալիր	միջնադար	վանքի հս-ամ կողմում	Հ	15.9
14		ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ	15-16 դդ.	գյուղի երկրագիտական թանգարանում	Հ	խոյաձև (16)

Երևակման հեռավորությունը մոտակա պատմության և մշակույթի հուշարձաններից կազմում է 1.5կմ

Կապանի «Նորոգչին» ՍՊ ընկերությունը պարտավորվում է աշխատանքների ընթացքում առաջնորդվել ՀՀ կառավարության 2002 թվականի ապրիլի 20-ի 438 որոշման 43-րդ կետի որոշման պահանջներով՝ մասնավորապես՝ <<Հիմնարկները, իրավաբանական և ֆիզիկական անձինք աշխատանքների կատարման ժամանակ պատմական, գիտական, գեղարվեստական և այլ մշակութային արժեք ունեցող հնագիտական և մյուս օբյեկտների հայտնաբերման պահից պարտավոր են դադարեցնել աշխատանքները և դրա մասին անհապաղ հայտնել լիազորված մարմին>>

7. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ

ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Մարմարացված կրաքարերի երևակման տարածքում Կապանի «Նորոգչին» ՍՊԸ-ի կողմից երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում աննշան տեխնածին ճնշումներ են դրսևորվելու մթնոլորտի, հողային ծածկույթի, բուսական և կենդանական աշխարհի, ինչպես նաև լանդշաֆտային ամբողջականության վրա:

Մթնոլորտային օդ.

Երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում կիրառվող տեխնիկան դառնալու են վնասակար գազերի և փոշու արտանետման աղբյուր, փոշեգոյացում տեղի է ունենալու նաև փորձնական հանույթի բացահանքերի սահմաններում:

Համաձայն շրջակա միջավայրի պահպանությանը վերաբերվող նախագծման նորմերի (СНИП 11-01-95, СНИП 1.02.01-85) սահմանային թույլատրելի խտությունները ածխածնի օքսիդի, ազոտի օքսիդի, մրի և ծծմբային գազի համար համար համապատասխանաբար կազմում են 0,0005գ/մ³; 0,000085գ/մ³; 0,00015գ/մ³; 0,0005գ/մ³:

Նախնական հաշվարկներին համաձայն, աշխատանքների ընթացքում վնասակար գազերի(ազոտի օքսիդ, ածխածնի երկօքսիդ, մուր) առավելագույն կոնցենտրացիաները չեն գերազանցելու նորմատիվային փաստաթղթերով ամրագրված սահմանային թույլատրելի խտությունները:

Ջրային ավազան.

Ջրային ռեսուրսների աղտոտում տեղի չի ունենա, քանի որ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների տեխնոլոգիայով արտահոսքեր չեն նախատեսվում: Ուսումնասիրվող տեղամասը հեռու է Ողջի գետից և բացառվում է որևէ ազդեցություն գետի ջրերի վրա:

Դաշտային աշխատանքների ընթացքում խմելու և տեղնիկական նպատակով օգտագործվելիք ջուրը կբերվի ընկերության՝ “Վեոլիա ջուր” ՓԲԸ –ի հետ պայմանագրի և ՇՄՆ-ի կողմից տրված ՋՕ թույլտվությունների հիման վրա /կցվում են, էջ 83-92/:

- Հողային ծածկույթ

Հողի վերին շերտի պահպանության նպատակով նախագծով նախատեսվում է հորատահարթակների կառուցման և մաքրվածքների անցման ժամանակ հանել հողի շերտը, պահեստավորել հարթակների և մաքրվածքների անմիջական հարևանությամբ, իսկ աշխատանքների ավարտից հետո, լանդշաֆտի վերականգնման նպատակով, հանված հողը հետ փռել: Հանված հողերի պահպանման հատուկ պայմաններ չեն նախատեսվում, քանի որ հորատանքների հորատումը մաքրվածքների անցումը կտևի 1-2 ամսից ոչ ավել, որից հետո կիրականացվի խախտված տարածքների վերականգնում:

Ժամանակավոր հանվող ապարները իներտ են, ոչ վտանգավոր, չեն ենթարկվում ֆիզիկական, քիմիական կամ կենսաբանական վերափոխումների և հետևաբար շրջակա միջավայրի և մարդկանց առաջնության վրա որևէ բացասական ազդեցություն չեն ունենալու: Այս թափոնների վնասակար ազդեցության աստիճանը շատ ցածր է, էկոլոգիական համակարգը գործնականորեն չի խախտվում, թափոնի

վտանգավորությունը շրջակա միջավայրի համար 5-րդ դասի է, այն է - գործնականորեն անվտանգ է:

Խախտված հողատարածքների լեռնատեխնիկական և կենսաբանական ռեկուլտիվացման ծախսերը կկազմեն՝ 151.1 հազ. դրամ: Ռեկուլտիվացման ծախսերի հաշվարկները տես սույն հաշվետվության 15-17 էջերում:

Տարածքում նախկինում ընդերքօգտագործման նպատակով աշխատանքներ չեն իրականացվել և խախտված, վերականգնված տարածքներ չկան:

Բուսական և կենդանական աշխարհ.

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների բացասական ազդեցությունը հանքավայրի տարածաշրջանի բուսական և կենդանական աշխարհի վրա կլինի աննշան: Տարածքում չկան անտառներ, չեն արձանագրվել բույսերի և կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված տեսակներ, հետևաբար երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները չեն հանգեցնի տարածքի էկոհամակարգերի վրա նշանակալից բացասական ազդեցությունների դրսևորմանը:

▪ Աղմուկ և թրթռումներ

Աշխատանքներում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը պետք է համապատասխանի ՀՀ օրենսդրական նորմերին:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ընթացքում տարածքում աղմուկի առաջացման աղբյուրներն են՝ հորատման հաստոցը, որը տարածքում կաշխատի / 10օր/, բուլդոզերը /մոտ 10օր/, ավտոտրանսպորտը /մոտ 15օր/:

Համաձայն ՀՀՇՆ 31-04.01-2024 սանիտարական նորմերի՝ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների համար սանիտարական գոտի սահմանված չէ: Հայցվող տարածքի և Արծվանիկ գյուղի մոտակա բնակելի տարածքների միջև հեռավորությունը կազմում է մոտ 1,3 կմ: Ուսումնասիրության տարածքում աղմուկի առաջացման աղբյուրներն են՝ ճանապարհների, հորատման հրապարակների կառուցումը և հորատման աշխատանքները: Տեղամասում այդ աշխատանքներից առաջացող գումարային հաշվարկային ձայնային բնութագիրը՝ կազմում է 60դԲԱ:

Աղմուկի մակարդակը աղմուկից պաշտպանող տարածքի հաշվարկային կետում որոշվում է՝ $L_{Aտար} = L_{Aէկվ} - \Delta L_{Ahեռ} - \Delta L_{Aէկր} - \Delta L_{Aկանաչ}$ բանաձևով,

որտեղ՝ $L_{Aէկվ}$ - աղմուկի աղբյուրի ձայնային բնութագիրը, $L_{Aէկվ}=60$ դԲԱ,

$\Delta L_{Ahեռ}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը հաշվարկային կետի և աղմուկի աղբյուրի միջև հեռավորությունից կախված, $\Delta L_{Ahեռ}$ կազմում է 20դԲԱ,

$\Delta L_{Aէկր}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը էկրանով (տեղամասի ռելիեֆ), $\Delta L_{Aէկր}=20$ դԲԱ,

$\Delta L_{Aկանաչ}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը կանաչ գոտիով, $\Delta L_{Aկանաչ}=10$ դԲԱ:

Աղմուկի մակարդակը Արծվանիկ գյուղի մոտ կկազմի՝ $L_{Aտար} = L_{Aէկվ} - \Delta L_{Ahեռ} - \Delta L_{Aէկր} - \Delta L_{Aկանաչ} = 60 - 20 - 20 - 5 = 15$ դԲԱ (նորման 45դԲԱ):

Հետևաբար, երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ժամանակ առաջացող աղմուկն ու թրթռումը հարակից բնակավայրերի տարածքում ազդեցություն բնակիչների վրա չեն ունենալու:

Մանիտարա-պաշտպանիչ գոտի

Համաձայն ՀՀՇՆ 31-04.01-2024 սանիտարական նորմերով երկրաբանահետախուզական աշխատանքների /առանց փորձնական հանույթի/ սանիտարա-պաշտպանիչ գոտու մեծություն չի սահմանվում:

Բնակավայրը գտնվում են 1,3կմ հեռավորության վրա, տարածքը կտրտված ռելիեֆով տարածք է, դաշտային աշխատանքները կրում են կարճաժամկետ /1-2 ամիս/ բնույթ՝ վստահաբար կարելի է ասել, որ բնակավայրերի վրա սպասվելիք ազդեցությունը կլինի զրոյական:

Դաշտային աշխատանքները, պայմանագրային հիմունքներով, իրականացվելու են մասնագիտացված ընկերությունների կողմից, որոնք և կապահովեն իրենց աշխատակիցների կենցաղային պայմանները:

Ստորև բերվում է շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա հնարավոր ազդեցության նախնական գնահատական մատրիցը.

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչներ	Գործողություններ	
	Մոտեցնող ճանապարհների անցում	Հետախուզահորերի անցում
Մթնոլորտային օդ	ցածր կարճատև	ցածր կարճատև
Ջրեր	-	-
Հողեր	ցածր կարճատև	ցածր կարճատև
Կենսաբազմազանություն	աննշան	աննշան
Պատմամշակութային հուշարձաններ	-	-

Արտակարգ իրավիճակների, անբարենպաստ պայմանների, և վթարային իրավիճակների հետևանքով առաջացող հնարավոր ազդեցությունների մեղմացմանն ուղղված միջոցառումներ

Տեղամասում երկրաբանական ուսումնասիրությունների ընթացքում հնարավոր են վթարային իրավիճակներ, բնական աղետներ և անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմաններ: Բոլոր հնարավոր դեպքերում շրջակա միջավայրի լրացուցիչ աղտոտումը կանխելու կամ հնարավոր չափով նվազեցնելու համար ընկերությունը մշակել է գործողությունների ծրագիր, որը ներառում է մի շարք համապատասխան միջոցառումներ: Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմաններում, որոնք նպաստում են գետնամերձ շերտում վնասակար նյութերի կուտակմանը, ցրման գործընթացների դանդաղեցման պատճառով հնարավոր են վնասակար նյութերի կոնցենտրացիաների զգալի բարձրացումներ:

Ընդունված են անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների 3 կատեգորիաներ, սակայն դրանց հստակ չափորոշիչները բացակայում են և դրանք

որոշվում են հետևյալ սկզբունքների հիման վրա՝

- I. Քամու արագության նվազում,
- II. Անհողմություն, չոր եղանակ,
- III. Անհողմություն, թանձր մառախուղ:

Նախատեսվում են հետևյալ միջոցառումները՝

I. Ավելացվում են ջրցանի ծավալները:

II. Կրճատվում է միաժամանակյա աշխատող մեխանիզմների քանակը:

Հակահրդեհային անվտանգություն:

Բոլոր սարքավորումները պետք է օգտագործվեն ձեռքի կրակմարիչներ, ավագ, բահեր և այլն: Հրդեհաշիջման սկզբնական միջոցները տեղադրվելու են աշխատանքների տեղամասում, փակցվելու են հակահրդեհային անվտանգության պաստառներ, հրդեհների մասին ուղեցույց-հիշեցումներ և այլն:

Նշանակվելու է պատասխանատու, որի պարտավորությունների մեջ կմտնի հակահրդեհային միջոցառումների կիրառումը: Պատասխանատու անձը ամբողջ տարածքում անց է կացնելու տեսչական ստուգումներ որպես օրվա աշխատանքային պլանի մի մաս:

Ընկերությունը տեղամասում կնախատեսի համապատասխան հաղորդակցման համակարգ (ինֆորմացիոն և շարժակալ կապ), որով հնարավոր է արտակարգ իրավիճակների ժամանակ կապ հաստատել ձեռնարկության վարչական կազմի, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, շտապ օգնության հետ:

Ընդերքօգտագործման և արդյունաբերական թափոններ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ընթացքում ճանապարհների, հորատահրապարակների կառուցման և մաքրվածքների անցման արդյունքում, կարճաժամկետ առաջանում են ընդերքօգտագործման թափոններ: Համաձայն «Թափոնների մասին» օրենքի 4-րդ հոդվածի ընդերքօգտագործման թափոններ են համարվում՝ մակաբացման ապարները և արտադրական թափոններ (V դասի թափոն):

Համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թվականի հոկտեմբերի 26-ի N342-Ն հրամանի մակաբացման շերտի ապարներ և բաղադրիչներ հաշվառվել են 31401100 08 005 ծածկագրով, իսկ հողային հանվածքները 31401101 01 005: Դրանք դասվել են վտանգավորության 5-րդ դասին, այսինքն՝ ոչ վտանգավոր ընդերքօգտագործման թափոններ են:

Տեղամասերի ուսումնասիրության աշխատանքների ժամանակ առաջանում են 245մ³ հողային հանվածքներ և 926,2մ³ մակաբացման շերտի ապարներ և բաղադրիչներ:

Մակաբացման ապարները պատկանում են ոչ վտանգավոր դասին, հրդեհապայթունավտանգ չեն և լուծելի չեն: Շահագործման աշխատանքների ավարտից հետո դրանք ամբողջությամբ օգտագործվում են բացահանքի խախտված տարածքների ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների ժամանակ:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ողջ ընթացքում տեխնիկան կլիցքավորվի մոտակա լիցքավորման կայանում, դիզելային շարժիչների սպասարկումը կկազմակերպվի տեխ. սպասարկման կայաններում, նավթամթերքների պահեստավորում տարածքում չի իրականացվի և դրանց թափոններ տարածքում չեն գոյանա:

Աշխատանքների ընթացքում առաջանում է նաև կազմակերպությունների կենցաղային տարածքներից առաջացած չտեսակավորված աղբը (բացառությամբ խոշոր եզրաչափերի):

Պինդ կենցաղային թափոններին պատկանում են՝ թուղթը, ստվարաթուղթը, տեքստիլը, պլաստմասը և այլն: Տեսակարար կշիռը՝ 0.25 տ/մ³:

Թափոնների առաջացման նորման 0.3մ³/տարի կամ 0.0012 մ³/օր 1 մարդու համար:

6 աշխատողների հաշվարկով կառաջանա 0.0072մ³/օր կամ 1.8կգ/օր կենցաղային աղբ, դաշտային աշխատանքների 60 օրերի ընթացքում կառաջանա 108կգ կենցաղային աղբ, որը ամենօրյա ռեժիմով տեղափոխվում է մոտակա աղբահավաք կետեր:

Կազմակերպությունների գործունեությունից առաջացած կենցաղային աղբը պատկանում է վտանգավորության 4-րդ դասին, ծածկագիր 91200400 01 00 4:

Աշխատանքների ընթացքում «Թափոնների մասին» օրենքի պահանջին համապատասխան կիրականացվի գոյացող, տեղադրվող թափոնների սկզբնական հաշվառում:

8. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Չնայած ուսումնասիրության դաշտային աշխատանքները տնտեսությունը շատ կարճ է լինելու /1-2ամիս/, շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա վնասակար ազդեցության մեղմացման, վերացման նպատակով նախատեսվում են հետևյալ բնապահպանական միջոցառումները.

- Նավթամթերքների պահեստավորում տարածքում չիրականացնել, տեխնիկան լիցքավորել մոտակա լիցքավորման կայանում:

- Դիզելային շարժիչների սպասարկումը կազմակերպել տեխ. սպասարկման կայաններում:

- Կենցաղային աղբը՝ տեղափոխում է մոտակա աղբահավաք կետեր:

- Արտանետվող գազերի չեզոքացուցիչ սարքերի տեղադրում:

- Փոշեառաջացման օջախների (աշխատանքային հրապարակներ, մուտքային ավտոճանապարհի և այլն) ինտենսիվ ջրում օդի դրական ջերմաստիճանի դեպքում օրվա ընթացքում պարբերաբար, որը նպատակ է հատապնդում կանխարգելել փոշեառաջացումը և իրականացնել փոշենստեցում:

- Կեղտաջրերի հավաքում հորատի պ զուգարանում, որը հետագայում դատարկվում են հատուկ ծառայության ուժերով:

- Հարակից համայնքների բնակիչների անվտանգության ապահովման նպատակով տեղամասի եզրագծով, մուտքային ճանապարհների մոտ՝ հորատհարթակների անմիջական հարևանությամբ կտեղադրվեն զգուշացնող ցուցանակներ:

- Բացառել ջրային հոսքի խոչընդոտումը կամ շեղումը, ջրային ռեսուրսի աղտոտումը, ջրային ռեսուրսի մեջ կեղտաջրերի արտանետումը, ջրային ռեսուրսի հատակների, ավերի, հոսքի կամ հատկությունների փոփոխումը:

- Կենդանական աշխարհի պահպանությանն ուղղված միջոցառումներ:

- Բուսական աշխարհի պահպանությանն ուղղված միջոցառումներ՝ հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ. N781 որոշման դրույթները:

Տեղամասի տարածքում կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների բներ, բնադրավայրեր չեն դիտարկվել: Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները կարճատև են, ծրագրավորվող աշխատանքները փոքրածավալ: Շրջանի կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունների նվազեցման նպատակով նախատեսվում է սարքավորումները աշխատացնել բացառապես սարքին վիճակում՝ ապահովելով նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված աղմուկի նվազագույն մակարդակը:

- Բեռների և աշխատակազմի փոխադրում գոյություն ունեցող ճանապարհներով՝ կենդանիների կենսամիջավայրի խախտումը բացառելու նպատակով:

- Աշխատանքների ընթացքում մթնոլորտային օդի պահպանության նպատակով առաջնորդվել «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներով:

- Նախատեսվող աշխատանքները ջրային ռեսուրսների օգտագործման և դրանց վրա համապատասխան ազդեցության մասով պետք է համապատասխանի ՀՀ ջրային օրենսգրքին և չհակասի ջրային ոլորտին առնչվող իրավական ակտերին:

- Աշխատանքների ավարտից հետո կկատարվի խախտված տարածքների ռեկուլտիվացիա, հետ փոխված ապարները կփխրեցվեն, ինչը թույլ կտա ապահովել նոսր բուսականության արագ վերարտադրությունը և վերականգնել բնական լանդշաֆտային պայմանները:

9. ՄՇՏԱՐԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Երևակման երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում ընկերությունը իրականացնելու է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանն և մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

1. մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ, հետախուզական փորվածքների անցման շրջանում, շաբաթական մեկ անգամ հաճախականությամբ:

2. լեռնատրանսպորտային սարքավորումների աշխատանքային վիճակի՝ մասնավորապես չեզոքացուցիչ սարքավորումների սարքին վիճակի պարբերական մշտադիտարկումներ, տարին մեկ անգամ հաճախականությամբ:

3. օգտագործված մեքենայական յուղերով ու քսայուղերով, ՀՀ կառավարության 24.08.2007թ.-ի թիվ 1277-Ն որոշմամբ սահմանված աղտոտիչ նյութերով հայցվող տեղամասի հողերի հնարավոր աղտոտումից խուսափելու նպատակով հողերի աղտոտվածության մշտադիտարկումներ:

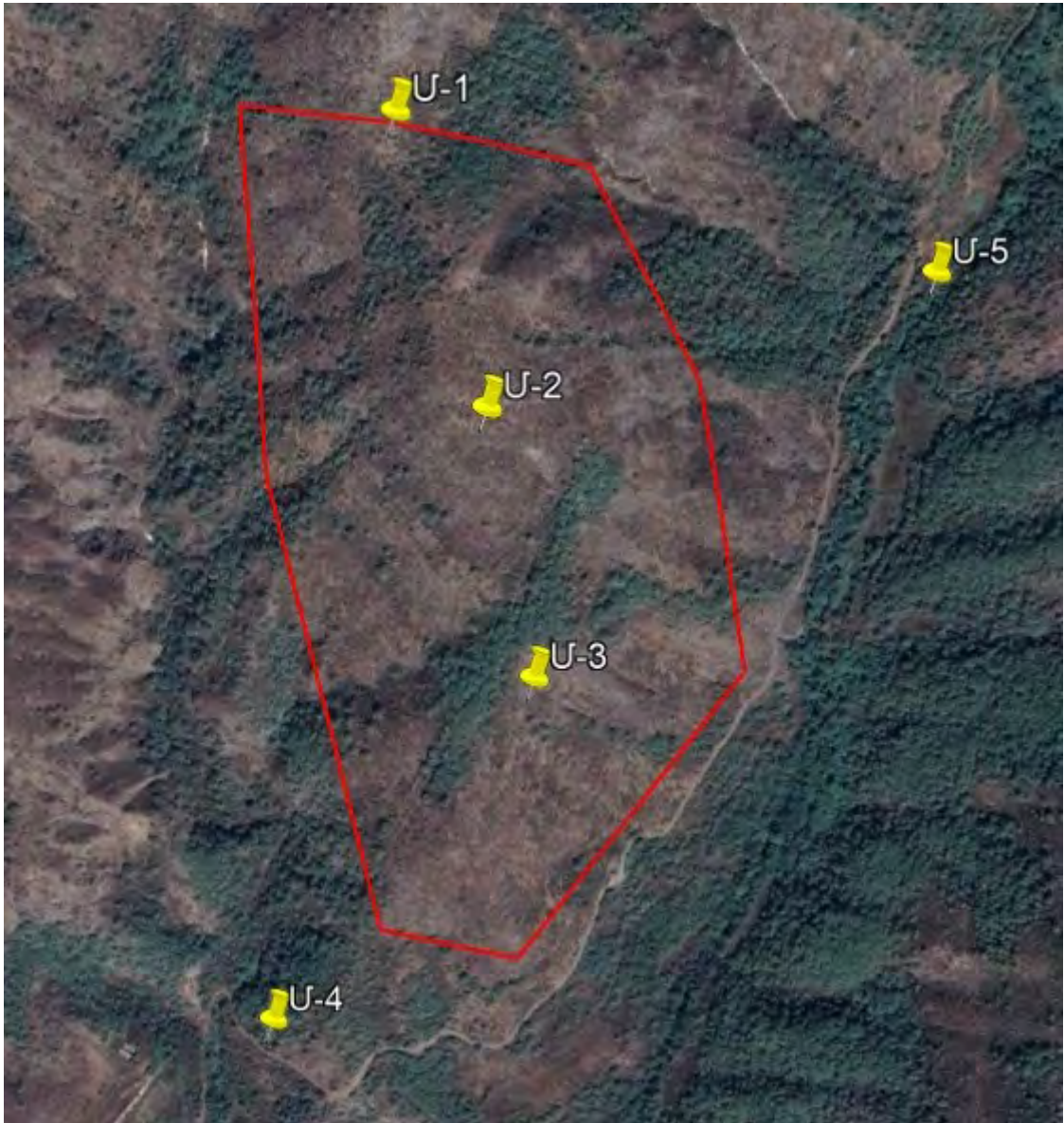
«Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N 191-Ն որոշման համաձայն նախատեսվում է իրականացնել մշտադիտարկումներ:

Բնապահպանական միջոցառումների համար նախատեսվում է տարեկան մասնահանել 200.0 հազ.դրամ:

ՄՇՏԱՐԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆ

Մշտադիտարկումների օբյեկտը	Մշտադիտարկումների վայրը	Ցուցանիշը	Մշտադիտարկումների տեսակը	Նվազագույն հաճախականությունը
Մթնոլորտային օդ	Հորատահրապարակներ, ճանապարհ,	ածխածնի օքսիդ, ազոտի օքսիդներ,	Պասիվ նմուշառում, նմուշի քիմիական հետազոտություն,	Շաբաթական 1 անգամ՝ 24 ժամ տևողությամբ
Հողային ծածկույթ	Հորատահրապարակներ, ճանապարհի երթևեկելի մասից	Նավթամթերքների առկայություն	Նմուշառում և լաբորատոր անալիզ	- տարեկան մեկ անգամ
Կենսաբազմազանություն	Ուսումնասիրության տարածքի հարակից շրջան	Բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք	Հաշվառում, նկարագրություն, քարտեզագրում	Տարեկան 1 անգամ
Աղմուկ և թրթռում	Ուսումնասիրության տարածք	Աղմուկի մակարդակը	Աղմուկի մակարդակի գործիքային չափում	Ամսեկան մեկ անգամ

Մշտադիտարկումների կետերի տեղաբաշխման սխեմատիկ քարտեզ

Նկար 16. Մշտադիտարկումների կետեր

Մ-1, Մ-2, Մ-3 Հորատահրապարակների մթնոլորտային օդի, հողերի, աղմուկի և թրթռումների մակարդակի

Մ-4 Ճանապարհների մթնոլորտային օդի և հողերի

Մ-5 Հարակից տարածքի կենսաբազմազանության

Նկար 17. Երևական հեռավորությունը բնակավայրերից այլ զգայուն կլանիչներից

Ք. Կապան	7.3կմ
գ. Արծվանիկ	1.3կմ
գ. Բարգուշատ	1.6կմ
գ. Աճանան	4.5կմ
գ. Վարդավանք	1.6կմ
գ. Սյունիք	4.7կմ
Արծվանիկի պոչամբար 1.2կմ	
Կապան-Գորիս ավտոճանապարհ 370մ	

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԱԴԱՍՏՐԻ ԿՈՄԻՏԵ

ՏԵՂԵԿԱՆՔ
ՔԱՐՏԵԶԱԳՐԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

10/12/2024թ.

N US-10122024-99-0066

գաղտնաբառ՝ C5N7RTOACJN4

Դիմող՝

ՄԱԹԵՆԻԿ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ ՎԱՀԱԳԱՆԻ

Ի պատասխան Ձեր 09/12/2024-3-1228 դիմումի տրամադրում ենք պահանջվող տեղեկատվությունը գործող կադաստրային քարտեզից:

Առդիր՝ 1 էլեկտրոնային ֆայլ և 1 տպագրված թերթ:

Տեղեկանքը կազմվել է Հայաստանի Հանրապետության կադաստրի կոմիտեի Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կենտրոնի մասնագետ
ԼԻԼԻԱՆԱ ԱՐԲԱՀԱՄՅԱՆԻ կողմից

*Սույն տեղեկանքը հաստատված է էլեկտրոնային եղանակով տեղեկանքը կազմող պաշտոնատար անձի կողմից:

դիմող՝ Սաթենիկ Գևորգյան

Տրամադրված տեղեկատվությունը՝

10.12.2024թ.
(տրման ամսաթիվը)

Հ/Հ	Սարգ	Համայնք, քաղաք, գյուղ, վարչական շրջան	Ծածկագիր	Կադաստրային քարտեզ		Տվագրված թեղքեր		Տեղեկատվություն (ըստ կադաստրային քարտեզի)		
				Միավորի քանակը	Արժեքը (դրամ)	Քանակը	Արժեքը (դրամ)	նպատակային նշանակություն	գործառնական նշանակություն	Արժեքը (դրամ)
1	Այունիք	գ.Արծկանիկ	0110-0001-ից	1	100	1	300	Գյուղատնտեսական	Արտավայր	1000

Վճարման ենթակա գումարի չափը կրկնավճարով՝

1400 դրամ

ՀՀ Կադաստրության 17.11.1998թ. թիվ 713 որոշմամբ գ.Արծկանիկ համայնքը համարվում է սահմանամերձ, վճարումը կատարվում է վճարման ենթակա գումարի 50 %-ի չափով:

Տեղեկատվությունը տրամադրվում է Կադաստրի Կոմիտեի Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կենտրոնի կողմից:

Սպասարկման գրասենյակ

Կ.Տ

Սյունիքի մարզ
Համայնք Կապան, գյուղ Արծվանիկ
Հատված կադաստրային քարտեզից
Կադաստրային ծածկագիր՝ 09-018-0110-0001-ից
Մասշտաբ 1: 5000

սպասարկման գրասենյակ

Կ.Տ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԱԴԱՍՏՐԻ ԿՈՄԻՏԵ

ՏԵՂԵԿԱՆՔ
ՔԱՐՏԵԶԱԳՐԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

29/08/2025թ.

N ԱՏ-29082025-99-0293

զաղտնաբառ՝ PPGADKVFE908

Դիմող՝

ՍԱԹԵՆԻԿ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ ՎԱԶԱԳԱՆԻ

Ի պատասխան Ձեր 29/08/2025-3-0599 դիմումի կից տրամադրում ենք պահանջվող տեղեկատվությունը գործող կադաստրային քարտեզից:
Առդիր՝ Լեւկտրոնային ֆայլ, 1 տպագրված թերթ:

Տեղեկանքը կազմվել է Հայաստանի Հանրապետության կադաստրի կոմիտեի Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կենտրոնի մասնագետ
ՆԱՐԳԻԶ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆԻ կողմից

*Սույն տեղեկանքը հաստատված է էլեկտրոնային եղանակով տեղեկանքը կազմող պաշտոնատար անձի կողմից:

Դիմող՝ Մաթենիկ Գևորգյան

Տրամադրված տեղեկատվությունը՝

28.08.2025թ.
(տրման ամսաթիվը)

Դ/Դ	Մարզ	Համայնք, քաղաք, գյուղ, վարչական շրջան	Ծածկագիր	Կադաստրային քարտեզ		Տեղեկատվություն (ըստ կադաստրային քարտեզի)			Տպագրված թերթեր		Տեղակատվություն (ըստ կադաստրային քարտեզի)	
				Միավորի քանակը	Արժեքը (դրամ)	նպատակային նշանակություն	գործառնական նշանակություն	Արժեքը (դրամ)	քանակը	Արժեքը (դրամ)	Սուբյեկտ	Արժեքը (դրամ)
1	Մլուխիք	Արծվանիկ	0110-0001	1	100	Գյուղատնտեսական	Արտառվար	1000	1	300	Համայնքային	1000

Վճարման ենթակա գումարի չափը՝ 2100 դրամ

Տեղեկատվությունը տրամադրվում է Կադաստրի Կոմիտեի Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կենտրոն
ստորաբաժանման կողմից:

Սպասարկման գրասենյակ

Կ.Տ

Սյունիքի մարզ
Գյումրի քաղաքում
Հատված կադաստրային քարտեզից
Կադաստրային ծածկագիր՝ 09-018-0110-0001-ից
Մասշտաբ 1:10000

Կադաստրային ծածկագիր

4.8

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ ԿԱՊԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ

3301, ք. Կապան, Չարենցի 1
հեռ. /+37460/720072
Էլ. փոստ kapanmayor@gmail.com, info@kapan.am

3301 г. Кapan, Чаренца 1
тел. /+37460/720072
e-mail: kapanmayor@gmail.com, info@kapan.am

28 օգոստոս 2025թ. N Ե-07/3186

Ձեր _____ N _____

«ԿԱՊԱՆԻ ՆՈՐՈԳԵԻՆ» ՍՊԸ

ԳԼԽԱՎՈՐ ՏՆՕՐԵՆ

ԳՐԻԳՈՐԻ ՓԱՐՍՅԱՆԻՆ

Հարգելի պարոն Փարսյան

Ի պատասխան Ձեր դիմումի՝ կապված ներկայացված կոորդինատներով սահմանազատված տարածքի նպատակային ու գործառնական նշանակության ինչպես նաև պատկանելիության վերաբերյալ հայտնում ենք հետևյալը.

Համայնքապետարանի աշխատակազմի քաղաքաշինության և հողաշինության բաժնի մասնագետների կողմից իրականացված ուսումնասիրության արդյունքում պարզվել է, որ ներկայացված ծայրակետերի կոորդինատներով տարածքը գտնվում է Կապան համայնքի Արծվանիկ բնակավայրում և սահմանազատվել է 09-018-0110-0001 կադաստրային ծածկագրով հողամասից:

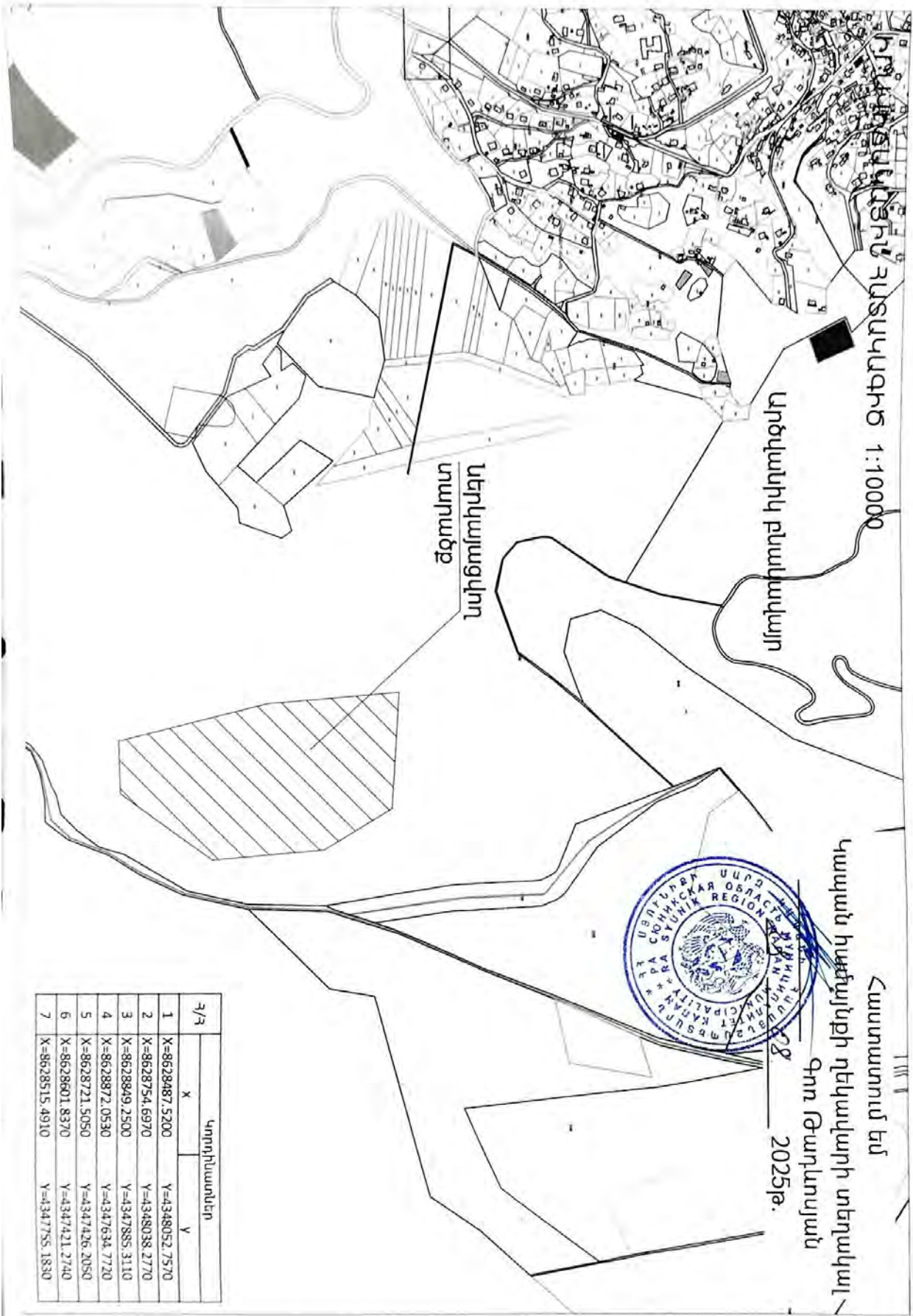
Համաձայն ՀՀ Կառավարության 21.07.2005 թվականի 1269-Ն որոշման և կադաստրային քարտեզում արտացոլված տվյալների նշյալ կոորդինատներով սահմանազատված տարածքը հանդիսանում է գյուղատնտեսական նշանակության արոտավայր հողատեսքի՝ համայնքային սեփականության հողամաս:

Կից ներկայացվում են հատակագծերը Մ 1:5000, Մ 1:10000 մասշտաբներով:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ

ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՏԱՐՈՂ,
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂԱԿԱԼ

ԳՐԻԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

Հաստատում են

Կապան համայնքի ղեկավարի տեղակալ

Գրող Թադևոսյան

2025թ.

Գ/Գ	Կոորդինատներ	
	X	Y
1	X=8628487.5200	Y=4348052.7570
2	X=8628754.6970	Y=4348038.2770
3	X=8628949.2500	Y=4347885.3110
4	X=8628872.0530	Y=4347634.7720
5	X=8628721.5050	Y=4347426.2050
6	X=8628601.8370	Y=4347421.2740
7	X=8628515.4910	Y=4347755.1830

ԻՐԱՎԻՃԱԿԱՅԻՆ ՀԱՏՈՒԿԱԳԻՏ Մ 1:5000

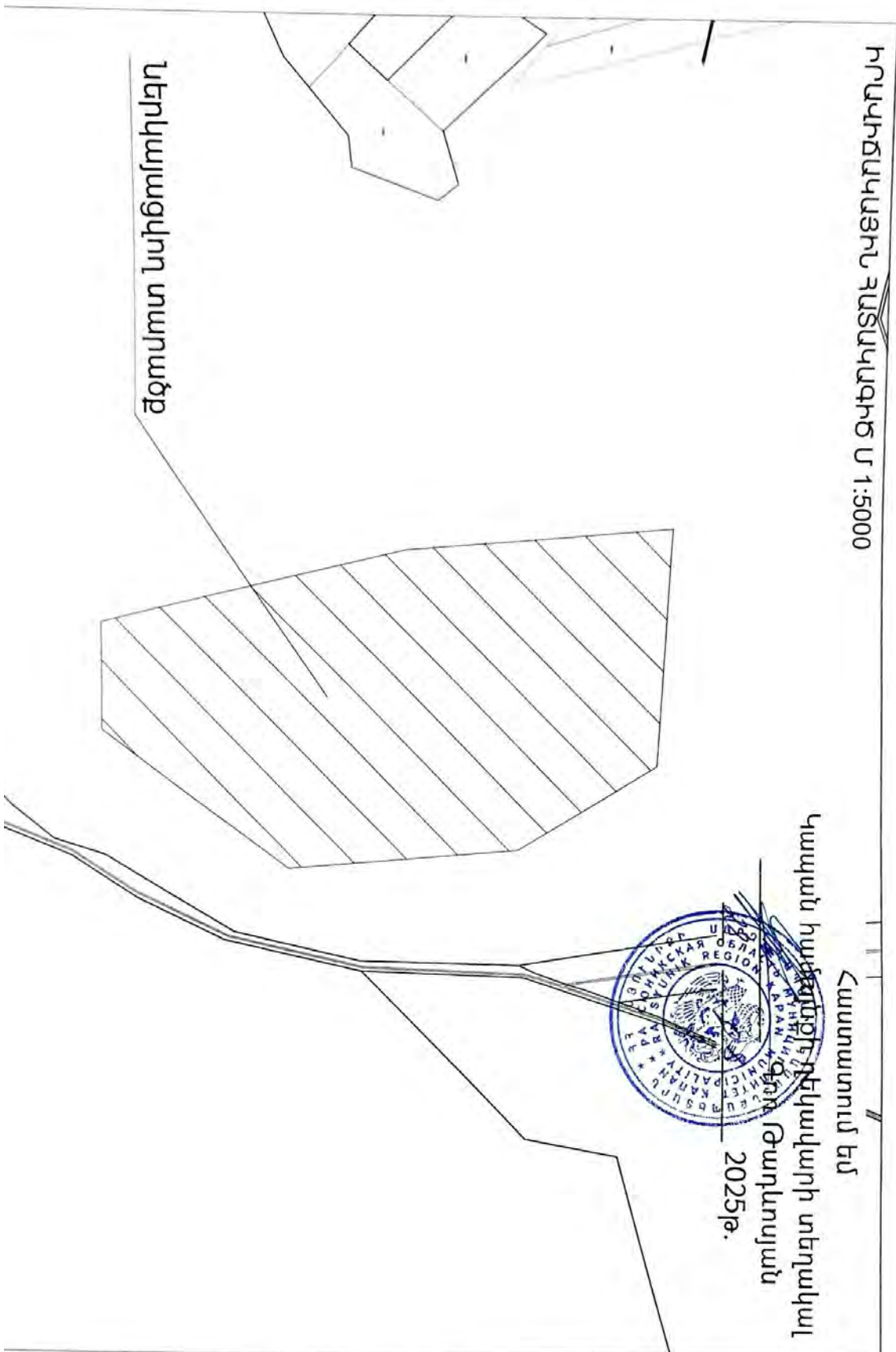
Հաստատում եմ

Կապան համայնքի իշխանության տեղակալ
Վահ թարևսյան

2025թ.

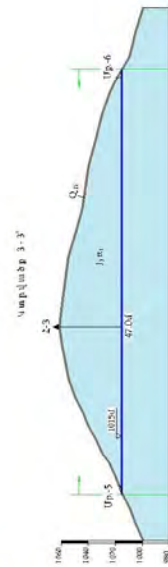
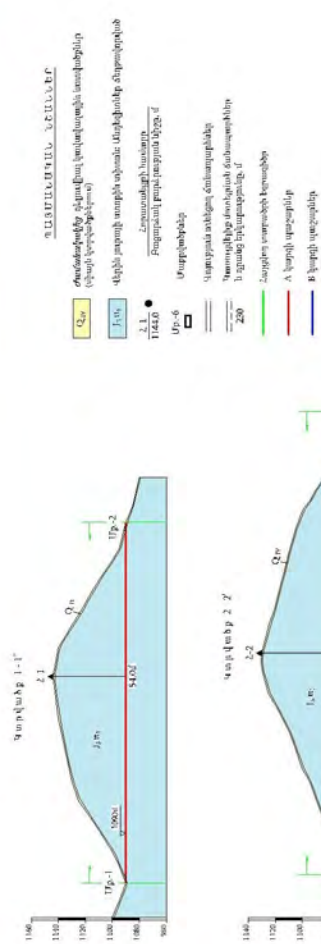
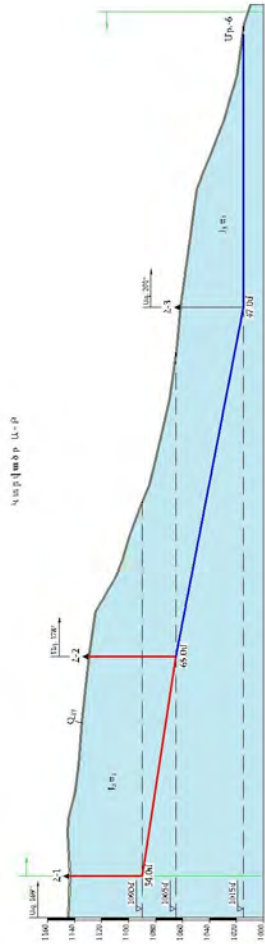
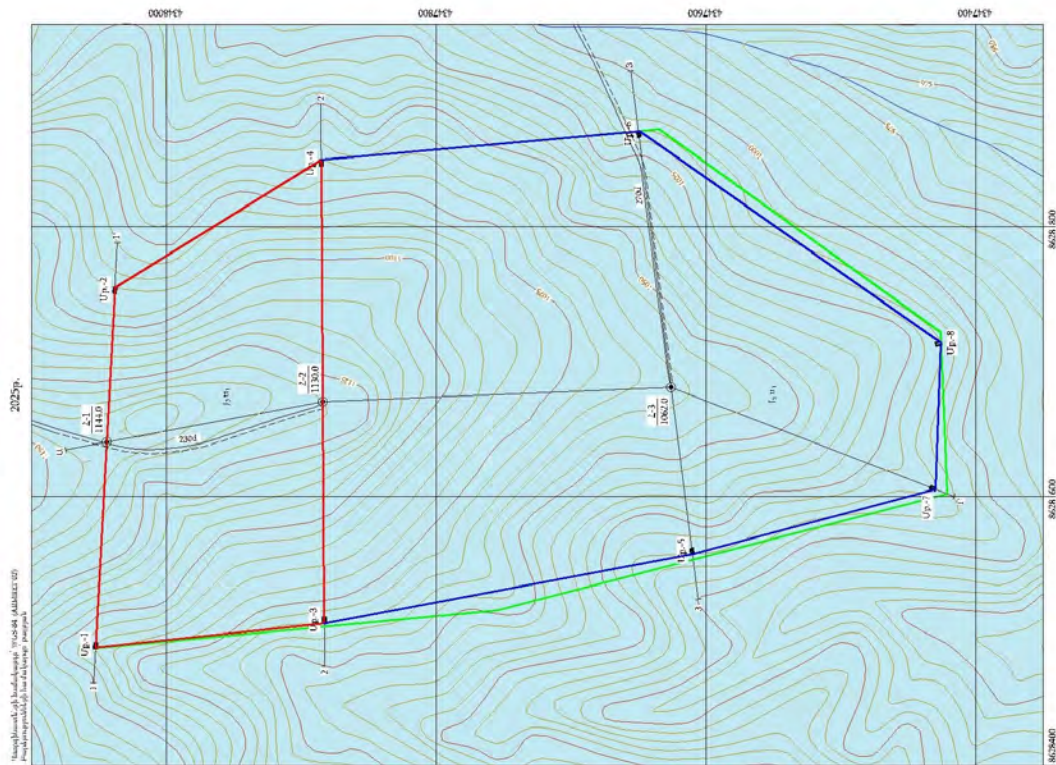
Ներկայացվող տարածք

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԱՊԱՏԱԿԱՆ
ՄԱՍՏԱՏՐԱԳՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՔԱՐՏԵՑ

Մասշտաբ: 1:2000
20 0 20 40 60 80 100մ

Քարտեզի համար՝ ԿՈՍ-44-ԱՅԻՍԿԵՐ

Պատճառահանգիստ 1

Մ. Բ. Ա. Գ. Ի. Բ.

22 Սրբիկի մոտի Վարդաշատի տեղամասում
2025-2027թթ. կառավարվող տարածքի սահմանափակում

Շրջակա միջավայրի վնասակար ազդեցության բացառմանը, նվազեցմանն ու փոխհատուցմանն ուղղված բնապահպանական կառավարման պլան

Գործողություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ	Մեղմման համար պատասխանատու
1. Աշխատանքի անվտանգություն	Վնասվածքներ և պատահարներ աշխատանքների կատարման վայրում	- աշխատողներն ապահովովվում են համազգեստով և անհատական պաշտպանության միջոցներով (ԱՊՄ) - սարքավորումների շահագործում են ԱՊՄ օգտագործման կանոնների խիստ պահպանմամբ - Աշխատակիցները հրահանգավորվում	- աշխատողների ապահովում համազգեստով և համապատասխան ԱՊՄ - սարքավորումների շահագործում և օգտագործում հրահանգների առանց խախտումների	Կապանի «Նորոզչին» ՍՊԸ
2. Հորատման աշխատանքներ, Մաքրվածքների անցում	Օդի աղտոտում փոշիով և արտանետումներով Կենսամիջավայրի խախտումը	- Փոշեգոյացման կանխում օգտակար հանածոյի երկրաբանական ուսումնասիրության ժամանակ - Աշխատանքների կատարման վայրում նյութերի/ թափոնների բաց այրման արգելում - Օգտագործվող տեխնիկան պահել պատշաճ տեխնիկական վիճակում՝ բացառելով ավելորդ արտանետումները - Թոչունների բների հայտնաբերման դեպքում	- Հորատման հարթակների, ճանապարհների ջրցանում - աշխատանքների կատարման վայրում նյութերի/ թափոնների բաց այրման բացառում - հանքի տեխնիկան և մեքենաների շահագործում առանց հավելյալ արտանետումների - Մոտակայքի բնակիչներից բողոքների բացառում - դրանց տեղափոխում աշխատանքների վայրերից դուրս: - Բեռների և աշխատակազմի փոխադրում գոյություն ունեցող ճանապարհներով	Հորատող վարպետ, ինժեներ-երկրաբան

Գործողություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ	Մեղմման համար պատասխանատու
	Աղմուկ	- Սահմանված աշխատանքային ժամերի պահպանում - Սարքավորումների շարժիչների ծածկերի փակում շահագործման ընթացքում	- Աշխատանքային ժամերից հետո աշխատող սարքավորումների բացառում - Սարքավորումների բավարար տեխնիկական վիճակ - միացված չօգտագործվող սարքավորումների բացառում - Մոտակայքի բնակիչներից բողոքների բացառում	Ինժեներ-երկրաբան
3. Հողային աշխատանքներ	- Բուսականության կորուստ հողաբուսական շերտի խախտման արդյունքում	- Հողի բուսական շերտի հեռացում և ժամանակավոր կուտակում տարածքի ռեկուլտիվացման համար - Հանված հողի ժամանակավոր պահում նախապես սահմանված վայրերում՝ հորատման հարթակների հարևանությամբ	- Խախտված հողերի ռեկուլտիվացիա հորատման աշխատանքների ավարտից հետո	Ինժեներ-երկրաբան
4. Կենցաղային թափոնների գոյացում	- Աշխատանքների կատարման վայրում սանիտարահիգիենիկ պայմանների վատացում	Ուսումնասիրության տարածքում զուգարանի տեղակայում և պահպանում սանիտարական նորմերին համապատասխան	Ուսումնասիրության տարածքում պատշաճ սանիտարական պայմաններում գտնվող զուգարանների առկայություն	Սպասարկող անձնակազմ
5. Երթևեկության և հետիոտների անվտանգություն	Ուղղակի և անուղղակի վտանգներ երթևեկությանը և հետիոտներին հորատման աշխատանքների ժամանակ	- Երթևեկության կառավարման համակարգ և անձնակազմի ուսուցում -	- Աշխատանքների հստակ տեսանելի տարածք - Կարգավորված երթևեկություն	Ինժեներ-երկրաբան

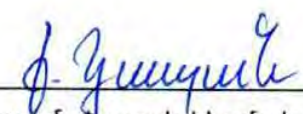
Օգտագործված գրականություն

1. ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոոդերևութաբանության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կայք
2. Почвы Армянской ССР. Ред./ Р.А. Эдилян, Г.П. Петросян, Н.Н. Розов. Ереван “Айастан”, 1976 г.
3. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք - 2010թ.
4. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.- 2010թ.
5. Флора Армении / под ред. А.Л.Тахтаджяна. - Ереван: изд-во АН Арм ССР
6. Животный мир Армянской ССР. Даль С.К, 1954
7. ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի պաշտոնական կայք
8. ՀՀ Սյունիքի մարզի Կապան համայնքի պաշտոնական կայք
9. Հայաստանի Ազգային Ատլաս, հատոր Ա, 2008թ.

ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

**ԽՄԵԼՈՒ ՋՐԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ԵՎ ՋՐԱՀԵՌԱՑՄԱՆ
(ԿԵՂՏԱՋՐԵՐԻ ՄԱՔՐՄԱՆ) ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ
(ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ- ՈՉ ԲՆԱԿԻՉ ԲԱԺԱՆՈՐԴ)**

Հաշվառման քարտ N 452996401

(պայմանագրի կնքման վայրը)

«27» 02 2017թ.

Մատակարարը՝ «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ Ք.Երևան, Արուսյան 66ա
(կազմակերպության անվանումը, գտնվելու վայրը)
ի դեմս Գլխավոր տնօրեն Կրիստինա ԼըՖեի, որը գործում է
(անունը, ազգանունը, պաշտոնը)
Ընկերության կանոնադրության և ԼՋ N 0001 Լիցենզիայի
(գործունեությունը կարգավորող փաստաթղթի անվանումը)

հիման վրա, մի կողմից, և բաժանորդը՝
Գրապան Զ. Զարգրին» ՎՊԸ
(իրավաբանական անձի կամ իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող)
Ֆ. Գրապան Վ. Գրապրյան փող. ք/ժ 1
(կազմակերպության կամ անհատ ձեռնարկատիրոջ անվանումը (անունը, ազգանունը),
գտնվելու (բնակության) վայրը, միացման կետի հասցեն)
ի դեմս Կրիստինա ԼըՖեի փառապանք
(պաշտոնը, անունը, ազգանունը)
որը (ով) գործում է Կանոնադրության հիման վրա,
(գործունեությունը կարգավորող փաստաթղթի անվանումը)

մյուս կողմից, համատեղ կոչվելով կողմեր, կնքեցին սույն պայմանագիրը հետևյալի
մասին.

1. ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Սույն պայմանագրում օգտագործվող հիմնական հասկացություններն են.
 - 1) **հանձնաժողով**՝ Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով.
 - 2) **կանոններ**՝ հանձնաժողովի կողմից հաստատված խմելու ջրի մատակարարման եվ ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) ծառայությունների մատուցման կանոններ.
 - 3) **առևտրային հաշվառքի սարք**՝ պետական չափագիտական մարմնի կողմից ստուգաչափված ու կապարակնքված խմելու ջրի քանակի հաշվառքի սարք, որի նույնականացման տվյալներն ամրագրվում են սույն պայմանագրում.
 - 4) **առևտրային հաշվառքի սարքի խախտում**՝ պետական չափագիտական մարմնի փորձագիտական եզրակացությամբ հաստատված առևտրային հաշվառքի սարքի առանձին մասի խախտումը կամ վնասումը, կամ կապարակների բացակայությունը կամ վնասումը, կամ կեղծումը, կամ սարքի քանկանոն աշխատանքի որևէ այլ խաթարումը՝ արտաքին միջամտությամբ կամ առանց դրա.
 - 5) **հաշվարկային ամիս**՝ ժամանակահատված, որը սկսվում է օրացուցային ամսվա առաջին օրվա ժամը 00:00-ին և ավարտվում է վերջին օրվա ժամը 24:00-ին.
 - 6) **տեխնիկական պայմաններ**՝ մատակարարի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգին միանալու, բաժանորդին մատակարարված խմելու ջուրը

հաշվառելու, մատակարարի ցրամատակարարման և ցրահեռացման համակարգի անվտանգ շտապգործումն ապահովելու նպատակով մատակարարի կողմից առաջարկվող պայմաններ, որոնք սահմանվում են՝ ելնելով մատակարարի ցրամատակարարման և ցրահեռացման համակարգի բողոնակության, հուսակության, այլ անձնաց հրակներներն ու օրինական շահերը չխախտելու և դիմող անձի նոր միացման համար անհրաժեշտ ընդլայնման աշխատանքները նվազագույն ծախսերով իրականացնելու պայմաններին:

2. ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԱՌԱՐԿԱՆ

2. Մատակարարը պարտավորվում է բաժանորդին մատուցել՝

Գրանցամատակարարման և Գրանցաբացման
(ունելու ցրի մատակարարման և (կամ) ցրահեռացման (վեբ)նշանների մաքրման)

ծառայություններ (այսուհետ՝ ծառայություններ), իսկ բաժանորդը՝ վճարել դրանց դիմաց կանոններով և սույն պայմանագրով սահմանված կարգով և ժամկետներում:

3. ԿՈՐԱՄԵՐԻ ԻՐԱՎԱՌԱՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

3. Մատակարարի և բաժանորդի փոխարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով, կանոններով, սույն պայմանագրով և այլ իրավական ակտերով:

4. Բաժանորդը պարտավոր է՝

- 1) վճարել մատուցված ծառայությունների դիմաց՝ կանոններով և սույն պայմանագրով սահմանված կարգով ու ժամկետում,
- 2) թող չտալ առևտրային հաշվառքի սարքի խախտում,
- 3) պահպանել հեռացվող վերտաջերի բաղադրությունը՝ համաձայն տեխնիկական պայմանների,
- 4) մատակարարի ներկայացուցչի կողմից ծառայողական վկայական ներկայացնելու դեպքում չնորջնդրել նրա մուտքն իր սեփականությունը հանդիսացող կամ այլ իրավական հիմքով սրիապետվող տարածք՝ առևտրային հաշվառքի սարքի ցրցմանը գրանցման, ապրիմի միացման կամ առևտրային հաշվառքի սարքի (անվանի դրա պատկանելությունից) խախտման դեպքերի առկայության համատեղ ստուգման նպատակով,
- 5) առևտրային հաշվառքի սարքի խախտման կամ մատակարարված խնդրի ցրի դրակի վերաբերյալ կամված առաջնապար պարտադրում ստացին իսկ հնարավորության դեպքում այդ նախին տեղեկացնել մատակարարին,
- 6) ցրամատակարարվող տարածքի նկատմամբ իրավունքի ցրարման դեպքում դիմել մատակարարին՝ վերջնադաշնակ կատարելու, սույն պատանապարքը բոժերու և ծառայությունների մատուցումը դադարեցնելու համար, իսկ (վերաբերյալ մատուկարը տեղեկանք է տալիս բաժանորդին)

5. Բաժանորդն իրավունք ունի՝

- 1) մատակարարի կողմից նախորդ հաշվարկային ամսում մատուցված ծառայությունների դիմաց հաշվարկային փաստաթուղթ չներկայացնելու դեպքում կանոններով սահմանված կարգով չվճարել մատուցված ծառայությունների դիմաց,
- 2) պահանջել, որ մատակարարն առևտրային հաշվառքի սարքի հետ կապված որևէ աշխատանք, ներառյալ ապահովագրակցումը կամ ստուգաչափումը, իրականացնի իր ներկայությամբ՝ կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում,
- 3) կապարակներ առևտրային հաշվառքի սարքը,
- 4) մասնակցել առևտրային հաշվառքի սարքի ցրցմանը գրանցմանը:
6. Մատակարարը պարտավոր է՝
- 1) ապահովել բաժանորդին ծառայությունների հուսակ մատուցում՝ ծառայություններին ներկայացվող նորմատիվ պահանջներին համապատասխան, իսկ սույն պայմանագրով նախատեսված դեպքերում նաև՝ պայմանագրով ամրագրված չափաքանակներով,
- 2) իր հաշվին իրականացնել առևտրային հաշվառքի սարքի տեղակայումը և կապարակներում կանոններով սահմանված կարգով,
- 3) առևտրային հաշվառքի սարքի ապահովագրակցումը, ստուգաչափումն իրականացնել կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում,
- 4) առևտրային հաշվառքի սարքի ստուգաչափման դեպքում իր հաշվին տեղակայել նոր առևտրային հաշվառքի սարք՝ կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում,
- 5) կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում սպառիչ պատասխանել բաժանորդի դիմումին՝ հանգամանորեն ներկայացնելով դիմումի առնչությամբ գրծող իրավական դաշտը, կողմերի իրավունքներն ու պարտականությունները,
- 6) բաժանորդի ցրամատակարարման դարարեցումը կամ ընդհատումը, դրա վերականգնումը, ինչպես նաև այդ նախին բաժանորդին իրազեկումն իրականացնել կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում,
- 7) կազմել և բաժանորդին ներկայացնել մատակարարված ծառայությունների համար հաշվարկային փաստաթուղթ՝ սույն պայմանագրի և կանոնների համաձայն,
- 8) բաժանորդի կողմից հաշվարկային փաստաթուղթում վճարման ենթակա գումարի հաշվարկի ճշտությունը կամվածելու դեպքում վերջինիս պահանջով կանոններով սահմանված ժամկետում պարզաբանել մատուցված ծառայությունների քանակի և դրանց դիմաց վճարման ենթակա գումարի հաշվարկված մեծությունների ճշտությունը, անհրաժեշտության դեպքում կանոնների համաձայն կատարել ուղղում, չղաղարեցնել բաժանորդի ցրամատակարարում, եթե վերջինս վճարել է ծառայությունների՝ իր կողմից չվճարվող մասի արժեքը: Բաժանորդը պետք է ողջամտորեն հիմնավորի իրեն մատուցված ծառայությունների վրճարվող մասի արժեքը՝ հիմնավորումները գրավոր ներկայացնելով մատակարարին,
- 9) գործարկել բաժանորդին հասանելի շուրջօրյա հեռախոսակապ:
7. Մատակարարն իրավունք ունի՝
- 1) Բաժանորդին ծառայողական վկայական ներկայացնելով և վերջինիս սեփականությունը հանդիսացող կամ այլ իրավական հիմքով սրիապետվող

տարածք մուտք գործելով, բաժանորդի հետ համատեղ ստուգել առևտրային հաշվառքի սարքի ցուցանիշների գրանցումները, ապրիլի միացումն կամ առևտրային հաշվառքի սարքի (սովորական դրա պատկանելությունից) խախտման դեպքերի առկայությունը:

2) միավորման լուծելուց առաջ պայմանագրի ընթացքում բաժանորդի կողմից սույն պայմանագրի 4-րդ կետի 6-րդ ենթակետով նախատեսված պարտավորությունը չկատարելու դեպքում:

4. ՄԱՏԱՌՑՎԱԾ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔԱՆԱԿԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

8. Բաժանորդին հաշվարկային ամսում մատակարարված խնելու ջրի քանակը որոշվում է պայմանագրի հավելվածում նշված առևտրային հաշվառքի սարքի գրանցած ցուցանիշներով, իսկ դրա բացակայության դեպքում՝ կանոնների համաձայն:

9. Ջրափոխանցման (վերաշրջանի մաքրման) դեպքում հաշվարկման և վերահաշվարկման ժամանակ հետազոտվող ջրի (մաքրվող վերաշրջանի) քանակն ընդունվում է հավասար բաժանորդին մատակարարված խնելու ջրի քանակին: Սույն պայմանագրով կարող է սահմանվել, որ հետազոտվող ջրի (մաքրվող վերաշրջանի) քանակը հաշվարկվում է առևտրային հաշվառքի սարքի միջոցով:

10. Առևտրային հաշվառքի սարքի ցուցանիշը գրանցում է մատակարարը՝ կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում:

11. Առևտրային հաշվառքի սարքի խախտման դեպքում կատարվում է բաժանորդին մատակարարված խնելու ջրի քանակի և արժեքի վերահաշվարկ՝ կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում:

12. Բաժանորդի կողմից վերահաշվարկի արդյունքին անհամաձայնության դեպքում տարաձայնությունները լուծվում են կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետներում, ընդ որում՝ վերահաշվարկված խնելու ջրի արժեքի բաժանորդի կողմից ողջամտորեն հիմնավորված չվճարվելու մասի վճարման դեպքում բաժանորդին ծառայությունների մատուցումը չի դադարեցվում մինչև վճարի վերջնական լուծումը:

5. ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՎԱԾ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԻՄԱՑ ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

13. Հաշվարկային ամսվա ընթացքում բաժանորդին մատուցված ծառայությունների արժեքը որոշվում է համեմատողական սահմանած սակագների և մատակարարված ծառայությունների քանակի արտադրյալով:

14. Համեմատողական սահմանած սակագնի փոփոխման դեպքում նոր սակագնի մոտի մեջ է մտնում համեմատողական սահմանած ժամկետից:

15. Հաշվարկային ամսվա համար բաժանորդին մատուցված ծառայությունների դիմաց մատակարարող կազմում և բաժանորդին է ներկայացնում հաշվարկային փաստաթուղթ՝ կանոններով սահմանված կարգով:

16. Բաժանորդը հաշվարկային ամսվա համար իրեն մատուցված ծառայությունների դիմաց վճարում է կանոններով սահմանված կարգով:

17. Կանոններով սահմանված ժամկետում վճարում չկատարվելու դեպքում մատակարարը կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում զգուշացնում է բաժանորդին՝ վճարման, իսկ վճարումը չկատարվելու դեպքում՝ ծառայությունների մատուցման դադարեցման մասին: Եթե զգուշացման պահից կանոններով սահմանված ժամկետում բաժանորդը վճարում չի կատարում, ապա մատակարարն իրավունք ունի դադարեցնել ծառայությունների մատուցումը: Բաժանորդի կողմից պայուսման անբավարարման դեպքում հաշվարկային հաշվառքի (այդ թվում՝ հետադարձ) կամ էլեկտրոնային հաշվարկային միջոցներով) հետո Մատակարարը պարտավոր է վերականգնել բաժանորդին ծառայությունների մատուցումը: Ծառայությունների մատուցումը վերականգնող առաջ մատակարարը իրավունք ունի տեղում ստուգել բաժանորդի վճարումը հաստատող փաստաթուղթը:

18. Մատակարարն իրավունք չունի մատակարարվող ծառայությունների համար բաժանորդից պահանջել վճարել կանխավճար կամ ներկայացնել վճարման երաշխիք:

19. Առևտրային հաշվառքի սարքի խախտման դեպքում վերահաշվարկված խնելու ջրի արժեքը և տույժերը (հաշվարկված լինելու դեպքում) վճարվում են կանոններով սահմանված կարգով և ժամկետում:

6. ԿՈՐՄԵՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

20. Պայմանագրային պարտավորությունները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում կողմերը պատասխանատվություն են կրում սույն պայմանագրով, կանոններով և Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով սահմանված կարգով:

21. Մատուցված ծառայությունների դիմաց վճարման ենթակա գումարը չվճարելու դեպքում ոչ ընթացիկ բաժանորդը մատակարարին յուրաքանչյուր ողջացված օրվա համար վճարվում է տույժ՝ չվճարված գումարի 0,1 տոկոսի չափով, բայց ոչ ավելի, քան 365 օրվա համար:

22. Մատակարարը կանոններով սահմանված դեպքերում բաժանորդին վճարում է տույժ՝ կանոններով սահմանված չափով և կարգով:

23. Մատակարարը և բաժանորդը միմյանց պատճառած վնասի համար կրում են պատասխանատվություն Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով սահմանված կարգով:

7. ԱՅԼ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

(ընթացում են Կողմերը)

24. Սույն գլխում կողմերի սահմանած այլ պայմանները չեն կարող հավասարեցվել սույն պայմանագրին, կանոններին և համեմատողական կարգին:

25. _____:

8. ԱՆՀԱՂՔԱՀԱՐՔԼԻ ՈՒԺ (ՖՈՐՍ ՄԱՐԿԱ)

26. Կողմերը պայմանագրով սահմանված պարտավորությունների խախտման համար պատասխանատվություն չեն կրում, եթե այն հետևանք է ֆորս մաժորի:

Պայմանագրի իմաստով ֆոտո նմանք են համադրվում արտակարգ և անկասելի այն դեպքերն ու հանգամանքները, որոնք առաջացել են կտրվել կամքից ակալսի և, միևնույն ժամանակ, անկասել փելջլններն գործադրան ջանքերից, խղճողորեն և պարտադրությունների կատարվան ուղղվել կողմի գործողություններին: Սույն պայմանագրի իմաստով արտակարգ և անկասելի դեպքեր և հանգամանքներ են բնական և տեխնական աղետները, բնության ուժերի արտասովոր դրսևորումները (այդ թվում՝ ջրիեղերներ, երկրաշարժեր, փոթորիկներ, պտտահողմեր, կայծակի և անվազող ուղղորդիղ հողորտառ անձրևներ, ձնաքյեր, սողանքներ), գործարուվաները, հասարակական անկարգությունները, անբեխելությունները, պատերազմները, սպառնալուրդները: Սույն փելջ չի սահմանափակում կողմերի իրավունքը նկարագրվող բացի այլ արտակարգ և անկասելի դեպքեր և հանգամանքներ ի հայտ գալու պարագայում դիմել հանձնաժողով դրանք ֆոտո նմանք ճանաչելու համար:

27. Կողմերը պարտավոր են փելջիշալ իրավիճակների նախև անմապող տեղեկացվել, միմյանց՝ չելլուլ դրանց հետևանքների փելլացման հնարավոր ճանաչաները:

Հավելված

խմբի շրի մատակարարման և ջրահեռացման
(կեղտաջրերի մաքրման) ծառայությունների մատուցման
(մատակարար - ոչ բնակիչ բաժանորդ)
օրինակելի սպանազդի

ԱՌԵՎՏՐԱՅՈՒ ՀԱՇՎԱՌՔԻ ԱՄՐՔԻ ՄԱՍԻՆ

1. Առևտրային հաշվառի սարքի տեխնիկական տվյալները

№	Անվանումը	Մակերես	Գործարանային №	Առևտրային հաշվառի սարքի տրամագիծը	Տեսչության վայրը	Տեսչության ամսաթիվը
1.	Կարճակալ B-ME TERE	994804	15	15	Կարճակալի համար՝ 020814	020814
2.	Կարճակալ 3-2	101602341100	15	15	Կարճակալի համար՝ 010214	010214
3.						
4.						

Մատակարար՝ «Վերլիա Ջուր» ՓԲԸ
Գտնվելու վայրը՝ Բ. Երևան, Արշակունյաց 66ա
Հեռախոս՝ 1-85
ՀՎՀՀ՝ 02655115
Էլ. փոստ՝ office@verliar.am
Հ/հ՝ 11500351562015
Բանկ՝ «Հայրիվենարան» ՓԲԸ
Գործունեության լիցենզիա LՁ N 0001
Գլխավոր տնօրեն Կ. ԿԴԻՆ

(ստորագրություն, անուն, ազգանուն)

Կ. Տ.

Կատարող՝ Գ. Գևորգյան
(կնիքագրություն)
Ստորագրողի անուն, ազգանուն, հայրանուն
(ստորագրություն, անուն, ազգանուն)

10

Կ. Տ.

(ստորագրություն, անուն, ազգանուն)

Ներկայում (Ֆիզիկական անձ)

Բանկ՝ Արցախյան ֆին քարպի
Հ/հ՝ 244080004542000

ՀՎՀՀ՝ 09400653

Հեռախոս՝ 093-406-326

Էլ. փոստ՝ knoraghi@yandex.ru

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

Գլխավոր տնօրեն՝ Գևորգյան Գևորգյան

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

ՋՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆ N 0262 - 22

5 - 2 - 2 - Ե

ԿԱՊԱՆԻ «ՆՈՐՈԳՇԻՆ» ՍՊԸ

(Ջրօգտագործողի անվանումը)

ՀՀ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ

*(Ջրային ռեսուրսների կառավարման և
նախաձեռնության մարմնի ղեկավար)
ստորագրությունը, անունը, ազգանունը*

ԿԱՊԱՆԻ «ՆՈՐՈԳՇԻՆ» ՍՊԸ

(Ջրօգտագործման թույլտվություն ստացողի

ՏՆՕՐԵՆ Ռ. ՓԱՐՍՅԱՆ

պաշտոնը, ստորագրությունը,)

անունը, ազգանունը

Կ.Տ

Տրված է 23 11 2022 թ. Ուժի մեջ է մինչև 23 11 2025 թ.

Գործունեության ժամկետը երկարաձգված է մինչև _____ 20 _____ թ.

(Ջրային ռեսուրսների կառավարման և

պաշտության մարմնի ղեկավար)

(Ջրօգտագործման թույլտվություն ստացողի

պաշտոնը, ստորագրությունը, անունը, ազգանունը)

1. Ջրօգտագործողի հասցեն _____

Սյունիքի մարզ, ք. Կապան, Մ. Հարությունյան 1ա/5 հեռ. (093) 406326
(ջրօգտագործման թույլտվություն ստացողի անվանումը, (անունը, ազգանուն, հասցեն և հեռախոսը)

2. Ջրօգտագործման վայրը _____ ՀՀ Սյունիքի մարզ,

Կապան համայնքի Կապան քաղաքի վարչական տարածք

3. Ջրառի վայրը _____ ՀՀ Սյունիքի մարզ

Կապան համայնքի Կապան քաղաքի վարչական տարածք

4. Ջրօգտագործման նպատակը _____ /Արդյունաբերական/

5. Ջրօգտագործման ծավալը, այդ թվում՝
ա) մակերևութային ջրային ռեսուրսներ _____ Ջրառի մասով ոչ ջրօգտագործող

բ) ստորերկրյա ջրային ռեսուրսներ _____

2

6. Ջրօգտագործման ժամանակահատվածը և ռեժիմը _____

Տարեկան 250 օր 8 ժամյա ռեժիմով

7. Ջրօգտագործման թույլտվության պայմանների ապահովման նկատմամբ
վերահսկողության մեխանիզմները ժիմը _____

1. Ջրօգտագործման չափաքանակի վերահսկողություն և հաշվառում:

2. Ջրօգտագործման նպատակայնություն:

3. Սույն ՁԹ-ի անբաժանելի մաս հանդիսացող պայմանների կատարում:

* Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքով սահմանված դեպքերում ստորերկրյա
ջրերի օգտագործման համար պահանջվում է նաև ընդերքօգտագործման պայմանագիր:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

ՋՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆ N 02 82 - 22

5 - 2 - Ջ/Կ - Մ - Ե

ԿԱՊԱՆԻ «ՆՈՐՈԳՇԻՆ» ՍՊԸ

(Ջրօգտագործողի անվանումը)

ՀՀ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ

(Ջրային ռեսուրսների կառավարման և

ՆԱԽԱՐԱՐ Դ. ՍԻՄԻՂՅԱՆ

պաշտոնի թղթա՝ մարմնի ղեկավար)

Ստորագրությունը, անունը, ազգանունը

ԿԱՊԱՆԻ «ՆՈՐՈԳՇԻՆ» ՍՊԸ

(Ջրօգտագործման թույլտվություն ստացողի

ՏՆՕՐԵՆ Ռ. ՓԱՐՍՅԱՆ /

պաշտոնը, ստորագրությունը)

անունը, ազգանունը

Կ.Տ

Տրված է 13 12 2022 թ. Ուժի մեջ է միմչև 13 12 2025 թ.

Գործունեության ժամկետը երկարաձգված է մինչև _____ 20 _____ թ.

(Ջրային ռեսուրսների կառավարման և

պաշտպանության մարմնի ղեկավար)

(Ջրօգտագործման թույլտվություն ստացողի

պաշտոնը, ստորագրությունը, անունը, ազգանունը)

N 0282-22 13.12.2022թ.

ՀՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՆԲԱԺԱՆԵԼԻ ՄԱՍ
ՀԱՆՐԱՊԵՏԱՑՈՂ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՀՀ ջրային օրենսգրքի հոդված 32-ի պահանջների համաձայն մշակված սույն պայմանները ենթակա են պարտադիր կատարման: Սույն պայմանների խախտումը, համաձայն ՀՀ ջրային օրենսգրքի 30.2 հոդվածի, հիմք է ջրօգտագործման թույլտվության կասեցման համար:

1. Կապանի «Նորոգչին» ՍՊԸ-ն պարտավոր է՝
ա/ ապահովել՝ N 0282-22 ջրօգտագործման թույլտվության ստացմամբ և ջրօգտագործման իրականացմամբ պայմանավորված ՀՀ օրենսդրության պահանջների կատարումը:
բ/ արտակարգ իրավիճակներում և սակավաջրության ու երաշտի պայմաններում ապահովել շրջակա միջավայրի նախարարության պահանջները, որոնք ուղղված են հասարակական շահին և շրջակա միջավայրի պահպանմանը:

գ/ իր գործունեությամբ չնվազեցնել՝ մինչև N 0282-22 ջրօգտագործման թույլտվության ստացումը գոյություն ունեցող ավանդական ջրօգտագործողների ջրօգտագործման իրավունքները:

դ/ ապահովել պայմաններ՝ շրջակա միջավայրի նախարարության աշխատակցի կողմից ջրօգտագործման թույլտվության պայմանների կատարումը հսկելու համար:

2. Սույն ջրօգտագործման թույլտվությունն ուժի մեջ մտնելուց հետո N000149 ջրօգտագործման թույլտվությունը տրված 25.11.2019թ. այլևս չի գործում:

3. Ապահովել ՀՀ կառավարության 14.01.10թ. «Արդիական տեխնոլոգիաների կիրառման, ջրային ռեսուրսների մոնիտորինգի բարելավման և աղտոտման նվազեցման ու կանխման միջոցառումները սահմանելու մասին» N 118-Ն որոշման պահանջները:

ա/ մինչև ջրօգտագործումն իրականացնելը ջրառի կետն ապահովել առցանց հոսքաչափով, հաշվառված տվյալների արխիվացման տեխնիկական հնարավորությամբ:

բ/ կատարել ջրօգտագործման, ջրահեռացման և ջրային ռեսուրսների աղտոտման հաշվառման աշխատանքներ և կատարված աշխատանքների մասին տարեկան հաշվետվություններ կայացնել Հայաստանի Հանրապետության շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ յուրաքանչյուր տարվա մինչև դեկտեմբեր -ի 13-ը:

4. Հրավազանային կառավարման պլանների հաստատումից կամ դրանցում փոփոխություններ կատարելուց հետո նախկինում տրամադրված ջրօգտագործման թույլտվությունները ենթակա են վերանայման:

5. Հայաստանի Հանրապետությունը և ջրային ռեսուրսների կառավարման ու պահպանության մարմինը սույն ջրօգտագործման թույլտվությունն ուժի մեջ մտնելուց հետո պատասխանատվություն չեն կրում ջրային ռեսուրսների նվազման հետևանքով ջրօգտագործողի կրած վնասների համար և չեն հատուցում դրանք:

6. Հրառի և ջրահեռացման կոորդինատական կետերն են.

Հրառ

X=46°26'12.3" Y=39°12'04.3"

Հրահեռացում

X=46°27'16.3" Y=39°12'02.4"

ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարար

Հ. Մինոյան

13.12.2022 թ.

Կապանի «Նորոգչին» ՍՊԸ-ի տնօրեն

Ռ. Փարսյան /

13.12.2022 թ.